

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI**

**KAMAN ABDALLARI'NIN
HALK BİLİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Yeşim YILDIZ**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Armağan ELÇİ**

Ankara - 2012

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI**

**KAMAN ABDALLARI'NIN
HALK BİLİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Yeşim YILDIZ**

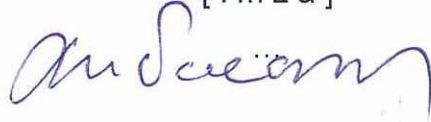
**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Armağan ELÇİ**

Ankara - 2012

ONAY

Yeşim YILDIZ tarafından hazırlanan "Kaman Abdallarının Halkbilimsel İncelenmesi" başlıklı bu çalışma, [Savunma Sınavı Tarihi] ^{03.01.2012} tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Halk Bilimi Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

Prof. Dr. Y. Cal. OGUZ

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Yrd. Doç. Dr. Arman Er

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Yrd. Doç. Dr. Akten Merve Yılmaz

ÖNSÖZ

Türk Halk Edebiyatı'nın sözlü edebiyat ürünleri, bir yandan kaybolmaya yüz tutarken, bir yandan da bu alandaki araştırmacıların yakaladığı heyecanla, tekrar gün ışığına çıkarılmaktadır. Kaman Abdallarının kapalı bir toplum olması, kendilerine has yönlerini gizlemek istemeleri araştırmamızı zorlaştırmasına rağmen, araştırmanın verdiği heyecanla zamanla bu zorluklar aşılarak, Kaman Abdalları halk bilimi açısından araştırılmıştır.

Tezin giriş kısmında, Kaman ilçesi, bu ilçede yaşayan uygarlıklar, Abdal kelimesinin kökbilimsel anlamı, Türkmen toplumunda Abdalların yeri ve Abdalların Kaman'a geliş süreçleri hakkında bilgi verildi. Tezin birinci bölümünde, Kaman Abdallarında doğum öncesi ve sonrasında yapılan gelenekler, sünnet töreni ve sünnetçilik mesleği, askere gidenleri uğurlama ve karşılama, evlenme ve düğün gelenekleri (kız isteme, söz ve nişan), ölüm merasimi, kutlama ve bereket törenleri (dini bayramlar, Hıdırellez ve milli bayramlar) hakkında bilgi verildi. Tezin ikinci bölümünde, Kaman Abdallarının dini inanışları, Alevi-Bektaşî inanışları, ziyaret ettikleri türbeler ve rüya tabirleri hakkında bilgi verildi. Tezin üçüncü bölümünde, Kaman Abdallarının mutfak kültürleri, belirli zamanlara özgü yiyecek ve içecekleri ile geleneksel yemekleri hakkında bilgi verildi. Tezin dördüncü bölümünde, Kaman Abdallarının çocukları, gençleri ve yetişkilerinin gündelik hayatlarındaki giyimleri, çeşitli rahatsızlıklara karşı yaptıkları tedavi yöntemleri, meteoroloji, yaşadıkları evler ve bu evlerin dekarasyonu, el sanatları, çocukların gündelik yaşamlarında oynadıkları oyunlar hakkında bilgi verildi. Tezin beşinci bölümünde, Kaman Abdallarına özgü kelimelerin, anlamları, fıkraları, deyimleri, atasözleri, ninnileri, masalları, efsaneleri, dualar-bedduaları ve türküleri hakkında bilgi verildi. Tezin altıncı bölümü, Kaman Abdallarının söyledikleri tüküler, bu türkülerin farklı formları (bozlaklar ve kırık havalar), kaynak kişilerin aktardığı duyulmamış on sekiz bozlak, kullandıkları vurmali, üflemeli ve mızraplı çalgılar, eğlencelerde oynadıkları halk oyunları hakkında

bilgi verildi. Ayrıca otuz kaynak kişi ile icra ettikleri müzisyenlik mesleği hakkında sorular yöneltilerek, Kaman Abdallarının müzik kültürlerine ulaşmaya çalışıldı. Tezin yedinci bölümünde, beşinci bölümde elde edilen halk bilimi ürünleri sosyokültürel açıdan değerlendirildi.

Sonuç olarak, bu tez çalışmasında Kırşehir ilinin Kaman ilçesinde yaşayan Abdallar halk bilimi açıdan araştırıldı. Halk bilim açısından bir bakış ile bu kişilere yönelttiğimiz sorularla, kendi gözlemlerimizi birleştirerek bu insanların geçiş törenlerine, kutlama ve bereket törenlerine, inançlarına, mutfak kültürlerine, giyimlerine, halk hekimliklerine, meteorolijilerine, ev dekarasyonlarına, el sanatlarına, çocuk oyunlarına, sözlü edebiyat ürünlerine ve müzik kültürlerine, kısacası çeşitli halk bilimi ürünlerine ulaşıldı. Böylelikle bu tez vasıtasıyla, Kaman Abdallarının bilinmeyen bazı yönleri ile duyulmamış türküleri ve sözlü edebiyat ürünleri ortaya çıkarılmıştır.

Bu vesile ile yorucu tez çalışmam süresince bana çok büyük destek olan aileme ve eşime, saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Armağan Elçi ve Kaman Abdallar Derneği Başkanı Mümtaz Boyacıoğlu'na teşekkür ederim.

Yeşim YILDIZ

Ankara 2012

KISALTMALAR

a. g. e.	: Adı geçen eser
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
ev.	: Çeviren
km	: kilometre
m	: metre
vb.	: Ve benzeri
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
KISALTMALAR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÖRENLER

1.1. GEÇİŞ TÖRENLERİ	5
1.1.1. Doğum Töreni	5
1.1.3. Askere Gidenleri Uğurlama ve Karşılama	9
1.1.4. Evlenme / Düğün Töreni	10
1.1.4.1. Kız İsteme	10
1.1.4.2. Söz	12
1.1.4.3. Nişan	12
1.1.4.4. Düğün	13
1.1.4.5. Gelin İndirme – Gelin Çıkarma	17
1.1.4.6. Gelin Ertesi	18
1.1.5. Hacı Uğurlama ve Karşılama	18
1.1.6. Ölüm	19
1.2. KUTLAMA VE BEREKET TÖRENLERİ	20
1.2.1. Dini Bayramlar	20
1.2.2. Diğer Törenler	22

İKİNCİ BÖLÜM

HALK İNANÇLARI

2.1. İNANÇLAR	24
2.1.1. Dinin Abdallar İçin Önemi	24
2.1.2. Dini Değer-İnanç ve Gelenekler Sistemi	25
2.1.2.1. Hoca ve Statüsü-Hocaya Karşı Görevler	25

2.1.2.2. Türbeler	25
2.1.2.3. Musahiplik.....	25
2.1.2.4. Rüya Tabirleri	26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALK MUTFAĞI

3.1. BELİRLİ ZAMANLARA ÖZGÜ YİYECEK – İÇECEKLER.....	28
3.2. SOFRA VE SOFRA ADABI.....	28
3.3. KUTSALLIK TAŞIYAN YİYECEKLER	29

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. HALK GİYİMİ.....	32
4.1. 1. Geleneksel Giyim.....	32
4.1.1.1. Baş Örtüsü.....	32
4.1.1.2. Yazma	32
4.1.1.3. Eşarp	32
4.1.1.4. Duvak	32
4.1.2. Çocuk Giyimi.....	33
4.1.3. Gençlerin Giyimi	33
4.1.4. Yetişkinlerin Giyimi	34
4.2. HALK HEKİMLİĞİ	35
4.2.1. Halk Veterinerliği.....	38
4.3. HALK METEOROLOJİSİ.....	38
4.4. HALK MİMARİSİ	39
4.4.1. Ev Yapımı	39
4.4.2. Evin Bölümleri ve Dekarasyonu	40
4.5. EL SANATLARI.....	41
4.6. ÇOCUK OYUNLARI	42
4.6.1. Ay Gördüm.....	43
4.6.2. Balık Kaçtı.....	43
4.6.3. Kabak	44
4.6.4. Sülempe.....	44

4.6.5. Kirmen Dönderme.....	44
4.6.6. Çelik Çomak	45

BEŞİNCİ BÖLÜM

SÖZLÜ EDEBİYAT

5.1. AĞIZ ÖZELLİKLERİ.....	46
5.2. LAKAPLAR	48
5.2.1. Mesleklerden Kaynaklanan Lakaplar	48
5.2.2. Fiziki Özelliklerinden Dolayı Verilen Lakaplar	49
5.2.3. Karakter Özelliklerinden Dolayı Verilen Lakaplar	50
5.2.4. Yer Adlarından Kaynaklanan Lakaplar	50
5.2.5. Aşiret Veya Etnik Yapı Sebebiyle Verilen Lakaplar.....	51
5.2.6. Dini Özelliklerinden Dolayı Verilen Lakaplar	51
5.2.7. Diğerleri	51
5.3. YÖREDEKİ SÖYLEME BİÇİMİNE GÖRE KELİMELE VE	
ANLAMLARI	51
5.3.1. İsimler	51
5.3.2. Fiiller	54
5.4. ATASÖZLERİ	55
5.5. DEYİMLER	67
5.6. BİLMECELER.....	71
5.7. TEKERLEMELER.....	73
5.8. DUALAR-BEDDUALAR	76
5.8.1. Dualar	76
5.8.2. Beddualar	82
5.9. MANİLER.....	85
5.10. NİNNİLER.....	88
5.11. TÜRKÜLER	91
5.12. EFSANELER	105
5.13. MASALLAR.....	106
5.14. FIKRALAR.....	113

ALTINCI BÖLÜM

KAMAN ABDALLARINDA HALK MÜZİĞİ

6.1. TÜRKÜLERİ	123
6. 2. ÇALGILARI	141
6.3. HALK OYUNLARI	146

YEDİNCİ BÖLÜM

ALANDA ELDE EDİLEN HALK BİLİM ÜRÜNLERİNİN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

7.1. EFSANELERİN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	148
7.2. MASALLARIN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	150
7.2.1. Derlenen Masallardan Çıkarılan Sonuçlar	150
7.2.2. Derlenen Masalların Kahramanlarına Göre İncelenmesi	153
7.2.3. Derlenen Masallarda Yer Alan Motifler	154
7.3. TÜRKÜLERİN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	157
7.4. MANİLERİN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ ..	164
7.5. NİNNİLERİN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ..	168
7.6. ATASÖZLERİNİN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	171
7.7. FIKRALARIN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	174
SONUÇ	181
KAYNAKÇA	183
EKLER.....	185
ÖZET	219
ABSTRACT	220

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Kaman Abdallarının müzik tercihleri	127
Şekil 2: Kaman Abdallarının müzik tercihleri	130
Şekil 3: Kaman Abdalları arasına eser üretenler ve üretmeyenler.....	131
Şekil 4: Kaman Abdallarında müzik öğreniminde mekan seçimi	140
Şekil 5: Kaman Abdalları arasında tercih edilen müzik aleti ve bu müzik aletine başlama yaşı.....	143
Şekil 6: Kaman Abdalları arasında nota bilenler ve bilmeyenler.....	144
Şekil 7: Kaman Abdalları arasında müzisyenliği öğrenmedeki gaye	145

GİRİŞ

İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak Bölümü'nde Kırşehir İli'ne bağlı bir ilçe olan Kaman, doğusunda Akpınar ve Kırşehir, batısında Bala, güneyinde Şereflikoçhisar, kuzeyinde ise Keskin ve Akpınar ilçeleri ile çevrilidir. Kaman'a 10 kasaba ve 41 köy bağlıdır.

M.Ö. 3000 yılından bu yana yaklaşık 5000 yıllık bir yerleşim geçmişine sahip olan ilçe, Kaman adını Roma ve Bizans çağlarında yöreye gelen "CHNAMANE" adının Türkler tarafından Kaman olarak kullanılmasından almıştır. Bir başka rivayete göre Türkler'in ilk dini olan Şaman dininden geldiği bazı kaynaklarda belirtilse de bu konuda bir kesinlik yoktur. Ama kelime olarak düşünüldüğünde "gök " anlamına gelir.

Malazgirt Savaşı'ndan (1071) sonra Oğuz boylarından bazı topluluklar Kaman'ın bulunduğu yere yerleşmişlerdir. Bu yüzden Kaman'da Türkmen özü o günden bu yana devam ettirilmektedir. Nitekim günümüzde Kaman'daki bazı köy isimleri Oğuzlar ile olan yakın ilişkiyi göstermektedir. İlçe zaman dilimlerine göre uzun yıllar Hititler, Frigler, Asurlular, Persler, Roma ve Bizanslılar ile Mengücekoğulları, Ertane, Karaman ve Dulkadiroğulları Beyliklerinin hakimiyetleri altında kalmıştır.

Kaynak kişilerden edindiğimiz bilgilere göre, Kaman'da yaşayan Abdallar, Sarıuşağı Mahallesinde ikamet etmektedirler. Abdal sözcüğünün tarihte ilk kez kimler için kullanıldığı kesin değildir. Bununla beraber bu sözcüğün ilk kez Akhunlar için kullanıldığı görüşüne sahip olanlar vardır (Ayata, 2006: 6). "Abdal kelimesinin kökbilimsel yapısı, bir sosyal grubun tanımlamasını yapabilecek kadar açık değildir. Kelime, karşılıklı birbirinin yerine geçen anlamındaki „bedel', „bedil' kökünden gelmekle birlikte; anlam olarak Abdal kavramını çokta karşılamamaktadır. Yine „kalender yaşayışlı derviş' veya „göçebe, gezgin' anlamı da kelimenin taşıdığı bir diğer anlamdır." (Gürsoy, 2006: 64).

Kaman Abdalları üzerine araştırmaları olan Yaşar şahin'e, "Abdalların Kaman'a nasıl geldiğini biliyor musunuz?" sorusunu yönelttiğimizde şu cevabı verdi:¹ "Kaman Abdalları, Oğuz Türkleri'nin çavuldur (çavdar) oymağından gelen Türkmenler'dir. Türkmenler'in bir kısmı yerleşik düzene geçerek köy kurup hayvancılık ve tarım ile uğraşmışlardır. Pek çoğu da:

Ekin ekme eylenirsin,

Bağ dikme bağlanırsın,

Sür koynu, keçiyi, çek deveyi,

Gezdikçe beylenirsin.

deyip konar-göçer olarak dolaşırlar. Keçi ve koyunla uğraşan Türkler'e, "Türkmen", deve ile uğraşan taşımacılık yapan Türkmenlere de "Yörük", Türkmen toplulukları içinde marangoz, berber, dokumacı, sünnetçi, çalgıcılık, oyunculuk yapan, masal söyleyip şiir, destan, türkü okuyanlara da "Abdal" derlerdi. Abdal kelimesinin sözlük anlamı Allah'a yakın olmaya çalışan derviş, sufi, veli, bilge kişi demektir."

Yaşar şahin şöyle devam ediyor, "Abdallar Anadolu'ya bir Türkmen Beyi olan Yağmur Dede'nin himayesinde gelip şukurova ve Orta Anadolu'ya yerleşmişlerdir. Yağmur Dede'nin Türbesi Konya'dadır. 16. yüzyıl çalgıcılık, oyunculuk ve eğlencenin günah denildiği ve iyi gözle bakılmadığı dönemdir. Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa'nın zamanında Nevşehir imar edilir. Adana ve Kayseri bölgesinden beyaz toprak (kireçli toprak) getirmek için şukurova ve Bozok (Yozgat) bölgesinden işçi ve deveciler getirtilir.

Bunlarla birlikte Erciyes Dağı ve Hasandağı'nı yaylak Aksaray, Kırşehir ve Nevşehir Bölgesini kışlak olarak kullanan konargöçer Türkmenler'e iskan emri çıkartılarak yerleşik düzene geçmeleri zorlanır. Kırşehir bölgesine; Yabanlı, Karacayurtlu (Karacakurt-Karacakürt), Karaduraklı, İnceboyunlu,

¹ Yaşar şahin, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

Savcılı, Sıdıklı, Çadırılı, ve Yağmurlu aşiretleri yerleştirilir. Yağmurlu Aşireti, Yağmur Dede'nin mensubu olduğu topluluktur. Bu aşiretlerin içerisindeki Abdallar da Avanos, Hacıbektaş, Kozaklı, Kırşehir, Kaman, Keskin ve Koçhisar bölgelerinde de yerleşik düzene geçerler. Hacıbektaş'ın Yenice, Kozaklı'nın Karahasanlı, Gülistan ve Çiçekdağı'nın Kırıtlı Köyleri Abdal topluluklarının kurdukları köylerimizdir. Diğerleri de Boztepe kırsalında, Yağmurlu'nun Abdal Deresi, Meşeköy'ün Abdal Arılığı, Keskin'in Konur Dağı'nın güney yamacında Abdal Ağılı, Köprüköyü ile Tilkili Köyünün arasındaki Abdal Çayırı, Kaman'ın Çal Mevkii ile Yelek Kasabası arasındaki kısma da Abdal Yurdu dendiği bilinmektedir".

"18. ve 19. yüzyıl Osmanlı'nın kargaşalık dönemidir. Eşkiyalığın, soygunun, zorbalık ve ev basmanın olağan sayıldığı bu dönemde kırsalda yaşayan Abdallar, yörede sözü geçen ağaların himayesine girip büyük köylere göçmüşlerdir; Yağmurlu Büyükoba'da Karayusuf Ağa, Meşeköy'de Tıraşlar, Kargın Aşiretinde Selimağa bunların koruyucuları olmuşlardır. Ayrıca, Çağırkan ve Hacıraplı köylerine de yerleşmişlerdir. Bu yerleşmiş oldukları yerlerde köylünün kullanmadığı ve virane durumundaki evlere yerleştirilirler. Çok sıkıntılı ve güçlük çekerler. O günlerinden kalma bir atasözümüz de şöyledir: "Abdal'a kar yağacak demişler, zavallı titremeye başlamış. 1960'lı yıllarda Kaman Belediyesi, Kırşehir Belediyesi ve Keskin Belediyesi Abdallara arsa verip ev yapmalarına destek olmuşlar, böylece Abdallar Kaman'ın Sarıuşağı Mahallesi'ne yerleşmişlerdir".

Yaşar Şahin'in anlattıkları dışında, görüştüğümüz kaynak kişiler Kaman'a nasıl ve nereden geldikleri ile ilgili olarak, önce 1947'de Karakurt Hamamı'nın yanındaki Karalar Köyüne geldiklerini, 1955 yılında buraya Bulgaristan'dan gelen göçmenlerinde yerleştirilmesi ile beraber köylüler ve göçmenlerin Abdallar üzerine kurdukları baskı sonucu, Abdalların da Kaman'ın Sarıuşağı Mahallesi'ne göç ettiklerini, burada 1965 yılında ilk evlerini yaptıklarını, ardından Kırşehir, Koçhisar, Selimağa, Meşe Köyü ve

evre köylerden buraya diğer Abdalların da yerleştiklerini ifade etmektedirler.²

“Bugün Anadolu’nun muhtelif yerlerinde kendilerine Abdal adını veren ve hemen umumiyetle göçebe halinde yaşayan zümreler vardır. Halk ve hatta Alevi halk arasında bu göçebeler ingene sayılırlar. Düğünlerde davul-zurna almakla geçinirler. İlerinde şıklıkla yani saz şairliği ile şöhret kazanmış olanları vardır. Dilleri Türkçedir; ingene’ce bilmezler ve kendilerine ingene’lik isnadını şiddetle reddederler” (Ayata, 2006: 8). Kaman Abdalları da Anadolu’da yaşayan diğer Abdallar gibi kendilerine ingene denilmesini istememektedirler. Kaman abdalları inançları itibari ile kimsenin hakkını yemezler, üretmeden, kazanmadan, karşılıksız mal almayı kabul etmezler, çalıştıkları işe hakkını verirler. Özünde Trkmenlik olan Kaman Abdalları, vatanına, milletine bağlı insanlardır.

² Hüseyin Akyol, 27. 08. 2011 tarihli görüşme

BİRİNCİ BÖLÜM

TÖRENLER

1.1. GEÇİŞ TÖRENLERİ

1.1.1. Doğum Töreni

Toplumlar kendilerine has değer yargıları ve paradigmaları ile yaşamlarını sürdürürler. İnsanoğlu için dünyaya geldiği gün önemsenir ve bu bir ritüel halinde aile eşrafi tarafından kutlanır. Evlilikle başlayan bu süreçte Kaman Abdalları daha gelin ve damat eve girmeden kucağına küçük bir çocuk vererek çocuğunun olmasını ima ederler. Diğer toplumlara benzer olarak, Kaman Abdalları'nda da evlilikte ki asıl gaye çocuk sahibi olup aile içinde ve akrabaları arasında saygınlığı arttırmaktır.

Kaman Abdalları doğum öncesine yönelik bazı gelenekleri devam ettirmektedirler. Çocuk sahibi olamayan anne adaylarına yönelik tıbbi olmayan bazı uygulamalar yapılmaktadır. Bunlar; hocaya okutma, muska, türbeleri (yatır) ziyaret etme, bazı bitkilerden karışım yaparak içirme gibi yöntemlerdir.

Bunun yanısıra sağlık kuruluşlarına giderek modern tıbbın gereklerini de yerine getirirler. Çocuk istememe durumu Kaman Abdalları için söz konusu değildir. Bu yüzden bilerek çocuk düşürme gibi geleneksel uygulamalara başvurmamışlardır. Asla kız çocuğu ile erkek çocuğunu birbirinden ayırt etmezler^{3,4,5}.

³ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2011 tarihli görüşme

⁴ Fadime Ertürk, 06. 11. 2011 tarihli görüşme

⁵ Hatice Ertürk, 06. 11. 2011 tarihli görüşme

Kaman Abdalları genellikle sağlık kuruluşlarına giderek doğum yapmaktadırlar. Bu yüzden doğum sırasındaki geleneksel uygulamalar yapılmamaktadır. Doğumdan sonra çocuğu ölen kadınlar kendilerine yakın olan türbelere (Haydar Sultan, Hacıbektaş, Seyit Gazi, Elvan Çelebi...) giderek dualar ederler^{6,7,8,9}. İmkanları olanlarda adaklar adarlar. Çocuğunu sağlıklı bir şekilde kucağına alanlar tekrar çocuğu ile birlikte türbelere gidip adaklarını gerçekleştirirler. Bazıları ise doğan çocuklarına yatır yerlerinin (Haydar, Bektaş, Üzeyir, Sultan, Elvan, Zeynel, Orhan gibi) adlarını koyarak ömrünün uzun olmasını dilerler. Doğum sonrasında yapılan pek çok geleneksel uygulamalar Kaman Abdalları tarafından da uygulanmaktadır. Yeni doğan çocuğun ilk banyosu ileriki yaşamında teri kokmasın diye koltuk altlarına ve kasık yerlerine biraz tuz dökerek, bazen de banyo suyuna tuz koyarak gerçekleştirilir^{10,11,12}.

Kaman Abdalları erkek çocuklarının göbek kordonlarını dışarı atarak erkeğin evinde oturmak yerine dışarıda ekmek parasını kazanmasını ummaktadırlar. Kız çocuklarının göbek kordonlarını ise eve veya kapı önünde temiz bir yere saklayarak, böylece kızların fazla gezmecei olmamasını ve evine bağlı olmasını isterler¹³.

Kaman Abdalları'nda loğusa kadının kaldığı odanın ışığı kırk gün açık tutulur. Loğusa kadın ve bebeği kesinlikle yalnız bırakılmazlar. Mutlaka ikisine en az bir bayan refakat eder. Ekmek, bıçak, makas, ayet, küçük Kur'an-ı Kerim (Hamaylı) ve erkek elbisesi loğusa kadının baş ucunda bulundurulur.

⁶ Elif Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

⁷ Güleser Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

⁸ Sultan Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

⁹ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁰ Elif Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹¹ Güleser Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹² Sultan Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹³ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

Loğusa kadının ve bebeğin yorganına iğne batırılır. Bebeğin baş tarafına ayna konulur. Ayrıca, loğusa kadın başına kırmızı bir tül bent bağlar. Tüm bunlar loğusa kadını ve bebeğini al basmasından korumak için yapılır. Kırklılardan karşılaşmamasına özen gösterilir. Gerek gelin, gerek cenaze, gerekse yeni doğum yapmış kadın kırklı sayılır. Loğusa kadının bulunduğu evin yakınlarından bir cenaze veya gelin alayı geçecek olursa loğusa kadın ve bebeği alayın geçeceği yerden daha yüksek bir yere çıkarılır, alay geçtikten sonra evine getirilir. Loğusa kadının bulunduğu evde cenaze çıkacak olursa loğusa kadın ve bebeği yakın bir akrabanın evine götürülür, kırkı çıkana kadar o evde tutulur, ardından tekrar kendi evine getirilir. Loğusa kadına ilk günden itibaren evine ziyarete gelen yakınları eve girmeden çeşitli yiyecekleri (sulu yemek, çörek, hoşaf, süt, meyve suyu gibi) kapıdan verirler. Eve girmek isteyen ziyaretçileri, bebeğin pisli bezini kapı eşiğine koyarak bezin üzerinden atlatıp geçirirler. Kırkı geçtikten sonra da çeşitli hediyelerle (küçük altın, bebek kıyafetleri, havlu, çorap gibi) bebeği görmeye gelirler^{14,15}.

Doğumdan sonra çocuğa ad koyma adeti genelde ailenin yaşca büyük birisi tarafından, çocuğun kulağına adını üç kere söyleyerek gerçekleştirilir. Yeni doğan bebeğin kulağına ezan okuma adetleri yoktur. Çocuğu sürekli vefat eden aileler yeni doğan bebeklerine Dursun, Durali, Duran, Yaşariye, Durgül gibi isimler koyarlar¹⁶.

Bebeğin erkek olması durumunda kırkıncı gününde, kız olması durumunda ise otuzdokuzuncu gününde kırkı çıkarılır. Kullanılmamış bir tas ile kırk kez bir kovanın içerisine su dökülür. Bu kovanın içerisine kırk tane küçük taş, nazar boncuğu ve varsa bir altın konulur. Bu sudan bebeğin, annesinin ve evde yaşayan tüm kişilerin banyo suyuna bir miktar katılır, artan su evin tüm odalarına serpilerek kırk çıkarma töreni tamamlanır^{17,18}.

¹⁴ Fadime Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁵ Hatice Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁶ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁷ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁸ Emine Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

Bebeğin ilk dişi çıktıktan sonra „diş hediği” yapılır ve kadınlar kendi aralarında eğlence düzenlerler. Diş hediği; genelde yarma ve nohut haşlanarak hedik kıvamında yapıp davetlilere ve davete gelemeyenlere ikram edilir. Bunun karşılığında bebeğe bahşiş, yumurta ve çorap gibi hediyeler verilir^{19,20}.

1.1.2. Sünnet ve Sünnet Töreni

Kaman Abdalları sünnet olmayı erkekliğe ilk adım atış ve müslümanlığın gereklerinden birinin yerine getirilmesi olarak görürler. Çocuklarını genellikle bir – altı yaşları arasında sünnet ettirirler. Sünnetlerini Muharrem ve Ramazan ayları dışında yılın her ayında, genelde de havaların ısındığı ilkbahar ve yaz aylarında yaptırırlar^{14,15}.

Kaman Abdalları kendi çocuklarının sünnetini bir başka Abdal sünnetçiye sünnet ettirirler. Sünnet düğünü de Kaman Abdalları arasında çok yaygındır. Düğünden birkaç hafta önce düğün davetiyeleri bastırılır. Son hafta da davetiyeler dağıtılır.

Sünnet düğünleri de tıpkı evlilik düğünleri gibi iki gün yapılır. Düğünün ilk günü düğün evine gelen misafirler için masalar açılır, yemekler ikram edilir. Yemekten sonra gecenin ilerleyen saatlerine kadar erkek misafirlere içki ikram edilir. Saz, davul, zurna eşliğinde geç saatlere kadar eğlenilir. Burada çeşitli oyun havaları oynanır, halaylar çekilir (Kesik Çayır, Kaman'ın Işıkları, Kırşehir'in Gülleri, Oy Nari, Ağırlama, Üç Ayak vb.). Düğünün son gününde ise Abdal sünnetçi tarafından çocuk sünnet ettirilir. Sünnet olan çocuk bir masa başına oturtulur veya daha önceden hazırlanmış sünnet yatağına yatırılır. Daha sonra gelen misafirler çocuğa hediye verir ve böylece sünnet düğünü bitmiş olur^{21,22}.

¹⁹ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

²⁰ Emine Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

²¹ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

Kaman Abdalları eskiden çalgıcılık mesleği dışında marangozculuk, berberlik, sünnetçilik ve dokumacılık gibi meslekleri icra ettiklerini fakat son zamanlarda sünnetçilik ve çalgıcılık mesleğine yöneldiklerini ifade etmektedirler. Bununla beraber günümüzde Abdal sünnetçilere ilgilinin azaldığı görülmektedir. Bunun en önemli nedeni sağlık ve hijyen gerekçeleridir. Belediyelerin düzenlediği toplu sünnet törenlerine ilginin önemli derece de arttığı, Abdal çocuklarının da bu törenlerde sünnet ettirildikleri ifade edilmektedir.

1.1.3. Askere Gidenleri Uğurlama ve Karşılama

Askerlik çağına gelen tüm gençler vatani görevlerini yerine getirmek için askere çağırılırlar. Askerlik çağına gelen Abdal genç de askere gideceği için çok mutludur. Askere gitmeden bir hafta öncesinden başlanarak Türk bayraklı arabalarla çarşıda ve mahallelerinde gezdirilir. Askere gidecek olan genç, önce akrabaları daha sonra komşuları ve arkadaşları tarafından yemeğe çağırılır. Son gecede gencin evinin önünde davul-zurna çaldırılır, oyunlar oynanır, halaylar çekilir. O gece askere gidecek gence kına yakılır, dualar edilir. Sabah ise erken saatte kalkılır ve son hazırlıklarını yaparlar. Sonra mahalleli ve yakın akrabaları evin önünde toplanır. Hoca eşliğinde dualar edilir ve asker uğurlanır²³.

Kaman Abdalların da bir de uğurlu yol inancı vardır. Askere gidecek kişiyi, mahallelerinden ayrılmadan önce bu yoldan yürütürler. Bu uğurlu yoldan yürüyen kişinin askerliğinin çabuk biteceğine ve kazasız belasız tekrar evine döneceğine inanırlar. Kendi aralarında bu yola “uğurlu yol” derler. Sevinç, coşku ve üzüntü bir arada, akrabalar ve komşuların eşliğinde

²² Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

²³ Zeynal Karakuş, 09. 12. 2010 tarihli görüşme

uğurlama merasimi gerçekleşir. Herkes bütçesine göre mutlaka askere az veya çok bir miktar harçlık verir²⁴.

Askerin döneceği gün dört gözle beklenir. Ailesi ve sevenleri memleketine dönen askeri karşılarlar, küçük bir eğlence tertip edilir. Her eğlence töreninde olduğu gibi, Abdallar bu eğlencede de sazlarını, davullarını ve zurnalarını konuştururlar. Ayrıca akraba ve komşuları askerden gelen genci ziyarete gelirler.

1.1.4. Evlenme / Düğün Töreni

1.1.4.1. Kız İsteme

Öncelikle bu toplumun günümüz dahi dış dünyaya halen çok kapalı olduklarını görmekteyiz. Bu yüzden evlilikleri de sadece kendi aralarında gerçekleşir. Dışardan kız alıp vermeye sıcak bakmazlar.

Araştırmalarımız, uzun süredir Kaman'da ikamet eden yaklaşık elli haneli mahallesi olan Kaman Abdalları'ndan sadece bir kız çocuğunun dışarıya verildiğini fakat bunun da yine ailenin rızası dışında, kızın kaçması ile gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca Kaman Abdalları arasında akraba evliliği yaygındır. Kaman Abdalları sadece Abdal olmayanlara değil Abdal olmasına rağmen, Orta Anadolu Bölgesi (Kaman, Keskin, Kırşehir ve Çiçekdağı gibi) dışında yaşayan Abdallara da kız vermediklerini söylemektedirler²⁵.

Alevi-Bektaşî inancına sahip olan bu toplum bu inanca sahip olmayanlarla evlenenlerine düşkün derler ve toplumlarında böyle kişileri dışlarlar. Yine bu inancın bir gereği olan musahip kardeşliği vardır. Buna göre böyle kardeş olan iki aile arasında da kız alıp verme tam yedi nesil boyunca

²⁴ Zeynal Karakuş, 09. 12. 2010 tarihli görüşme

²⁵ Davut Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

söz konusu olmaz. Çünkü musahip olan kişilerin dünya ve ahirette kardeş olduklarına inanırlar²⁶.

Önemli bir noktada evvelden beri bu toplumda çok eşliliğin (kumalık) olmadığı ve boşanmaların neredeyse yok denilecek kadar az olduğu bilinmektedir. Eğer eşlerden bayan olan vefat ederse erkeğin evlenmesine müsaade edilirken, dul kalan çocuklu bayanın yaşı ne olursa olsun evlenmesine müsaade edilmez. Böyle bir bayan eşinin ailesi ile beraber hayatını dul olarak sürdürür²⁷. Kız isteme yukarıda ifade edildiği gibi kendi toplumları içerisinde gerçekleşmektedir. Eskiden evlendirecek çocuğu olan anne ve baba “falancının kızı alınır, falancaya kız verilir.” gibi söylemlerle çocuklarını gönüllerinden geçen bu kişilere yönlendirirlermiş. İstisnalar olsa da genelde bu duruma çocuklar itiraz etmez, anne ve babanın istekleri doğrultusunda evlenme gerçekleşmiştir. Günümüzde ise evlenecek çocuklar kendi toplumlarından beğendikleri eş adayını ailelerine, özellikle anneleri veya küçük kardeşleri vasıtası ile babalarına duyurarak evlenme yolunu tercih ederler. Yani anne ve babanın gönülleri razı olmasa bile çocuklarının isteklerine boyun bükerek isteklerini yerine getirmek isterler²⁸.

Evlenecek oğlanın ailesi kız tarafına aracılar vasıtası ile haber gönderir, kız tarafı da onları buyur eder. Oğlan tarafı gelmeden önce kızın ailesi, kızlarının fikrini alırlar, bu duruma nasıl baktığını öğrenirler. Eğer kızın gönlü yoksa “nasibinizi başka yerde arayın, hayırlısı olsun” derler. Ama kızın gönlü varsa, aile davet edilir. Bu davet oğlan tarafınca olumlu bir gelişme olarak yorumlanır. Sonra kahveler içilir, niyet arz edilir, oğlan tarafından birisi tekerleme halinde; “Yedik içtik, ölçüp biçtik, gelene niye geldin denilmez, Allah’ın emrine karşı gelinmez. Bizim buraya gelişimizin bir maksadı vardı, kızınızı Allah’ın emri, Peygamberin kavliyle, İmam Cafer-i Sadık mezhebi üzerine kızınızı istemeye geldik, siz bu işe ne dersiniz” der. Kız tarafı da oğlan tarafına bizce münasiptir derler. Zaten birbirini tanıdıkları için birbirlerini

²⁶ Mümtaz Boyacıoğlu, 23. 10. 2010 tarihli görüşme

²⁷ Emine Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

²⁸ Cansu Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

araştırmaya gerek duymaksızın kararlarını hemen verirler. Sonra oğlan ve kız aile büyüklerinin ellerini öperler. Oğlan tarafının getirdiği tatlı ikram edilir^{29,30}.

1.1.4.2. Söz

Kızın boynuna bir tülbent takılır. Bu kızın sözlendiğinin bir göstergesidir. “Başı bağlandı” derler. Ayrıca yanlarında getirdikleri herhangi bir altın takıyı da kıza takarlar. Oğlan evinin getirdiği tatlılar yenilir, “işimiz tatlı başlasın, tatlı devam etsin” denilir. Bu tören sadece kızın verildiği günde düzenlenir. Bu küçük törenin ardından kız ve erkek tarafı neler yapacaklarını kararlaştırırlar. En geç bir hafta sonrasına şerbet için gün belirlenir. Bu şerbetten önce oğlan tarafı kızı alışverişe götürerek, saat, küpe, alyans, tek taş yüzük ve imkanlar ölçüsünde bilezik gibi altın takıları alır. Bu esnada kıza aileden birkaç kişi eşlik eder. Sonra kızın şerbette giyeceği kıyafetler alınır. Şerbet günü, oğlan tarafı ve akrabaları ile birlikte komşularının da katılımıyla kız evinde gerçekleştirilir³¹.

1.1.4.3. Nişan

Nişan töreni Kaman Abdalları arasında “şerbet” veya “asdap giydirme” olarak da bilinir. Komşulara ve akrabalara “okuntu” gidilir ve “ağız tatlılığımız var”, buyurun gelin diyerek davet edilirler³². Nişan olacağı gün herkes kız evinde toplanır, davul-zurna eşliğinde halaylar çekilip çeşitli oyunlar oynanır. Evlenecek kız ve oğlan, kalabalık içerisinde bir masada bekletilirler. Buna “masaya çıkarma” denir. Bu esnada ailelerden hatırı sayılı birisi kız ve oğlanın nişan yüzüklerini takar. “Allah hayırlı, mubarek etsin” der. Daha sonra sesi gür olan bir kişi kıza ve oğlana takılacak tüm hediyeleri (takılar, elbiseler

²⁹ Emine Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

³⁰ Cansu Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

³¹ Emine Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

³² Emine Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

ve diğer hediyeler) kalabalığa duyurur. Kalabalığa kabuklu fıstık, akide şeker, bisküvi ve şerbet ikram edilir. Kalabalık dağıldıktan sonra oğlanın ailesine ve çok yakınlarına yemek yedirilir. Kıza ve oğlana takılan takılar ve paraları aileleri çocuklarının düğünleri için değerlendirirler. Genelde paha eden bu hediyeleri bileziğe çevirmeyi tercih ederler. Böylece tören tamamlanır³³.

Nişanlılık döneminde, oğlan tarafı kız evine “gelin kız görmeye” giderler. Gelin kıza her gidişlerinde imkanları dahilinde çeşitli hediyeler (kıyafetler, yiyecekler, takılar) getirirler. Eğer bu dönem hıdırelleze denk gelirse nişanlı kıza ailesi ile birlikte alıp hıdırellezi kutlarlar. Bu kutlamada gelin kıza imkanları ölçüsünde bir altın takı takılır. Kıyafetler alınır. Bu kutlamaya katılan diğer misafirlerde gelin kıza çeşitli hediyeler getirirler.

Düğün tarihi belirlendikten sonra düğüne bir hafta kala gelin kıza ve ailesine hediyeler alınır. Buna “dünür görme” denir. Bu dünürlerin sevilip sayıldıklarının bir göstergesidir^{34,35,36}.

1.1.4.4. Düğün

Kaman Abdalları çalgıcılık mesleği ile uğraştıklarından ve geçimlerini düğünlerden sağladıklarından dolayı kendi düğünlerini hafta sonu yerine hafta başında (Pazartesi-Çarşamba) yaparlar. Kendi düğünlerine Çiçekdağı'ndan, Keskin'den, Kırşehir'den tanınan Abdallar'ı davet ederler, asla kendi düğünlerini kendileri çalmazlar.

Düğünlerinde çalgıcılık yapan Abdallar için önceden belirlenen bir ücret olmaz, düğünde ne kadar bahşiş alabilirlerse ona razı olurlar. Kaman

³³ Fadime Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

³⁴ Elif Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

³⁵ Güleser Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

³⁶ Sultan Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

ve çevresinde düzenlenen düğünlerde çalgıcılık yapan Abdallar, bu düğünlerde görüp beğendikleri gelenekleri kendi düğünlerine de taşırlar³⁷.

Kız evi düğünden bir hafta öncesinde gelin olacak kızın çeyizini bir odaya sererler. Gelen misafirler hem çeyizine bakar, hem de getirdiği hediyeyi odaya bırakır. Buna “kız başı hediyesi” denir³⁸.

Pazartesi öğleden sonra oğlan tarafı bayrağı bir direğe tutturur, o direğin başında bir elma yerleştirir, bu elmayı da tavuk tüyleri ile süsleyerek kız evine doğru davul-zurna eşliğinde giderler. Bu sırada yanlarında bir “kına davarı” götürürler. Bu kına davarının alnına biraz kına sürülür, boynuna kırmızı, yeşil renklerde eşarp bağlarlar. İmkani olan ayrıca birde küçük altın bağlar. Düğün alayı bayrağı ve kına davarını kız evine teslim eder. Bazende kına davarı yerine kasaptan alınan yirmi-yirmibeş kilo et kız tarafına götürülür. Bayrağı taşıyan gence “bayraktar” denir. Kız evinde de bu bayrağı teslim alan birisi olur. Bayraktara bahşiş verilir. Ayrıca bayraktara çeşitli sorular yöneltilir, bilemez ise “bayrağın hakkını vermedi” denir. Bayrak teslim edildikten sonra davul-zurna eşliğinde kısa süreli bir eğlence olur. Daha sonra oğlan tarafı evine döner. Akşam oğlan evinde kız evinde birbirine benzer eğlenceler tertip ederler. Öncelikle gelen misafirlere yemekler (sarma, sulu köfte, musakka, yoğurt çorbası, tavuk, pilav, et yahnisi) ikram edilir. Sonra içki masaları kurulur, gecenin ilerleyen saatlerine kadar eğlence devam eder. Aşırı derecede içki tüketimi olur. Ağırılama, kıvrak halay, üç ayak, yanlama, seymen halayı, üç ayak halayı, Hasandağı sekmesi, keçeli sivrik halayı, cirit halayı, avşar ağırılması, narinli halayı, yıldız, kuşlar, sinsin, kaşıkla oynanan oyunlar düğünlerde oynanır. Düğünün organizasyonunun sağlanması için kollarında kırmızı kurdele bulunan bazı kişiler görevlendirilir. Bunlara “yiğitbaşı” denir^{39,40}. Düğünün ikinci günü (Salı günü) öğleye kadar misafirlere yemek verilmeye devam edilir. Öğlen saatlerinde oğlan tarafı toplanır, kız

³⁷ Muzaffer Öz, 20. 10. 2010 tarihli görüşme

³⁸ Elif Öz, 20. 10. 2010 tarihli görüşme

³⁹ Özdemir Garip, 21. 10. 2010 tarihli görüşme

⁴⁰ Şerife Garip, 21. 10. 2010 tarihli görüşme

evine kınacı gidilir. Oğlan tarafı büyük bir tepsi içerisinde çerez (fıstık, akide şekeri, bisküvi) götürür. Oradaki misafirlere dağıtılır. Bu sırada kız ve oğlan tarafının davul-zurna ekipleri karşılıklı oynayıp, bahşiş alırlar. Daha sonra gelin ve damat dışarı çıkarılıp, davul-zurna eşliğinde oynatılır. Düğün sahipleri nişan törenini geniş kapsamlı yapamadıysa bu esnada nişan yapılır. Yine gelin ve damat masaya çıkarılır ve hediyeler verilir^{41,42,43}.

Kına gecesi genelde düğünün ikinci günü (Salı) yatsıya doğru kız evine gidilerek yapılır. Kına gecesinde ağırlık genelde oğlan tarafı bayanlarındadır. Davul zurna eşliğinde oyunlardan sonra tören başlar. Gelin ortaya bir yere oturtulur⁴⁴.

Gelinin etrafına oğlan tarafından gelen bayanlar dizilir ve gelinin başına başörtü (çarçarlamak) örtülerek kına övmeye başlanır. Bu sırada sesi güzel olan bayanlar gelini ağlatmak için kına türküsü söylemeye başlar. Kına yakılırken gelin kıbleye döndürülerek kınası yakılır⁴⁵.

Kına Türküsü

Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Büyük evin yakışığı
Kız kınan kutlu olsun
Orada dirliğin tatlı olsun
(Yariyin ağzı tatlı olsun)

⁴¹ Fadime Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁴² Hatice Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁴³ Cansu Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁴⁴ Hatice Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁴⁵ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

Elimi attım astara
 Elim kesti testere
 Mevlam şirinlik göstere
 Kız kınan kutlu olsun
 Orada dirliğin tatlı olsun

Kurdular ocak taşını
 Çattılar düğün aşını
 Çağırın gelsin gardaşını
 Gelin kınan kutlu olsun
 Orada ağzın tatlı olsun

Hani bunun anası
 Elinde mumlar yanası
 Çağırın gelsin babası
 Gelin kınan kutlu olsun
 Orda ağzın tatlı olsun

Gelin, oğlan tarafından hediye alana kadar avcunu açmaz. Kına yakıldıktan sonra, gelin sarılmaya geçmeden önce, evin bir duvarına elindeki kinasını sürer, genç kızlar bir taraftan oynarken, diğer taraftan çerez dağıtılır.

Kız evi oğlan evine bakır tas ve sahan içinde ekmek veya un, iğne veya çivi, ayrıca tuz koyarak gönderir. Ekmeğin anlamı bereket, tuzun anlamı ağız tadı, iğne veya çivi kem gözlere veya düşmana acı versin demektir. Bakır tas mutluluk simgeleri^{46,47}.

Salı gecesi ayrıca geline kına yakılırken oğlan evinde de kayın gitme olur. Gelin kızın erkek kardeşleri, amcasının ve dayısının çocukları hep birlikte oğlan evine kayın giderler. Kayınlar geç vakte kadar yer, içer kibarca

⁴⁶ Hatice Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁴⁷ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

eziyet etmeye çalışırlar. Hizmetteki amaç, ertesi gün oğlan tarafı gelini almaya giderken, kız evi tarafından kolaylık göstermelerini ummaktır^{48,49}.

1.1.4.5. Gelin İndirme – Gelin Çıkarma

Düğünün son günü, (Çarşamba) sabahı gelin alayı hazırlanarak topluca kız evine gelin almaya giderler. Hazırlanan çeyiz arabaya yüklenirken, kızın kardeşi geline kırmızı kuşak bağlar. Gelin bir odaya kilitlenir. Oğlan babası; kardeş-amca-dayı yolluğu vermeden gelinin kapısı açılmaz. Gelin evdekilerle vedalaştıktan sonra yakınlarının yardımıyla süslenmiş gelin arabasına bindirilir.

Gelin alayı değişik yollardan gelin evine getirilir. Şehir içindeki tur sırasında çoğu zaman mezarlıkta dua edilir. Gelin kapıdan içeri girmeden yapılan bazı ritüeller vardır. İlk önce gelinin kucağına küçük bir çocuk verilir. Bu çocuğun erkek veya kız olması önemli değildir, önemli olan sağlıklı olmasıdır. Bu davranışla çocuğunun sağlıklı olması beklendiği anlaşılmaktadır. Gelin ve damatın önünde su testisi kırılır. Bu testinin içerisine de buğday, fıstık, şeker ve bozuk para konulur. Eğer testi kırılmazsa “bu gelin uğursuz”, “evde bereket kalmayacak” derler. Bu durum gelinin eve bereket, bolluk getirmesi için yapılır. Ayrıca gelin kapı eşiğine çivi çakar. Çivi çakmasında ki maksat gelin geldiği evde kalıcı olmayı murat etmesidir. Gelin ayrıca kapıya bir miktar yağ sürer. Bu, evdeki tüm bireylerle kaynaşması içindir. Kollarını açan kaynanasının kollarının altından geçer. Böylece gelinin kayınvelidesinin sözünden çıkmayacağına inanılır^{50, 51}.

⁴⁸ Hatice Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁴⁹ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁵⁰ Hatice Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁵¹ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

1.1.4.6. Gelin Ertesi

Kaman Abdalları'nın maddi imkanlarının dar olması nedeni ile yeni evlenenler en az birkaç yıl ayrı eve çıkmaksızın oğlanın ailesi ile birlikte yaşarlar. Düğün bitiminin sabahında gelin ve damat, damadın anne ve babasının ellerini öperler. Daha sonra öğleye doğru komşuları ve akrabalar oğlan evine gelirler. Bu esnada gelin duvağını başına takar, gelen kadın misafirler geline duvak açma töreni yaparlar. Bu törende gelin odanın ortasında bir yastığın üzerine oturtulur. Annesi ve babası hayatta olan bir genç kız ya da yeni evlenmiş bir başka gelin elinde bir oklava ile gelini kaldırır, birlikte yastığın etrafında üç defa dua ederek dönerler. Sonra tekrar gelini yastığın üzerine oturtur. Daha sonra elindeki oklava ile gelinin duvağını üç defa açıp kapatır. Sonra gelinin avucuna arpa, buğday gibi tahıllardan verilir. Gelin bunları sağ ve sol omuzlarından arkasına doğru saçar^{52, 53}.

Böylece duvak açma işlemi tamamlanmış olur. Gelen misafirler geline çok cüzzî miktarda para, iç çamaşırı gibi hediyeler vererek, “evin kutlu olsun”, “ağzın tatlı olsun”, “kocanla mutlu ol”, “yerin yurdun hayırlı olsun”, “ocağın şen olsun” gibi dileklerde bulunurlar.

1.1.5. Hacı Uğurlama ve Karşılama

Kaman Abdalları'nın ifade ettiklerine göre maddi imkansızlıklardan dolayı Kaman'da yaşayan ailelerden hacca giden olmamıştır. Bununla beraber, Kırşehir'de yaşayan akrabalarından hacca gidenlerin olduğunu ve onları uğurlamaya gittiklerini belirtmişlerdir.

Uğurlamaya gittiklerinde herhangi bir hediye götürmeyip, “Peygamber efendimize, Al ve ashabımıza selam götürün” diye temenni de bulunurlar.

⁵² Hatice Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁵³ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

İmkani olan hava alanına kadar hacı adaylarına eşlik ederler. Hacı dönüşünde, hacı evine tekrar hoş geldine gidilir, hacdan getirilen çeşitli hediyeler misafirlere dağıtılır, ayrıca zem zem suyu ve hurma ikram edilir⁵⁴.

1.1.6. Ölüm

Kaman Abdalları ahiret inancına sahiptirler. Bir evde cenaze olduğunda o evin ışığı bir hafta sürekli açık tutulur. Böylece o evde bir cenaze olduğu komşular tarafından da anlaşılır. Eğer ölen kişi erkek ise tabutunun başına bir ceket, kadın ise bir eşarp bağlanır. Ölüm gece gerçekleşmişse defin için gündüz beklenir^{55, 56}.

Ölümün gelmesi ile ilgili çeşitli inanışlarda mevcuttur. Bir evin yakınında baykuşun ötmesi, gündüz köpeğin uluması yakın bir zamanda o evden cenaze çıkacağına bir işaret olarak görülür⁵⁷.

Vefat eden kişiler Kaman Belediyesi'ne ait mezarlıkta defnedilirler. Kendilerine münhasır bir kabristanları söz konusu değildir. Ölen kişi gasilhanede işin ehli olan kişileri tarafından yıkandıktan sonra, kefenlenir. Kişinin boyuna uygun bir mezar kazılır. Mezarlarda "saptırma" adı verilen bir iç bölme olur ve cenaze buraya konulur. Ölen kişi bayan olduğunda rahmetli ile nikah düşmeyen iki kişi mezarlığın içine girer ve ölüyü saptırmaya yerleştiriler. Daha sonra toprak atarak mezar kapatılır. Bu esnada kürekler elden ele verilmez, toprağı atan küreği önce yere bırakır, sonra başkası tarafından bu kürek yerden alınarak toprak atma işlemi devam ettirilir. Burada yeni cenazeler olmasın temennisi ile böyle bir uygulama yapılır⁵⁸.

⁵⁴ Bayram Akyol, 28. 10. 2010 tarihli görüşme

⁵⁵ Bayram Akyol, 28. 10. 2010 tarihli görüşme

⁵⁶ Döne Akyol, 28. 10. 2010 tarihli görüşme

⁵⁷ Döne Akyol, 28. 10. 2010 tarihli görüşme

⁵⁸ Özdemir Göçer, 21. 06. 2011 tarihli görüşme

Cenazenin başına gelen hoca Yasin suresini okur, mezar kapatıldıktan sonra da ölüye çeşitli ahiret sualleri ile ilgili telkinlerde bulunulur. Kalabalık defin işleminden sonra cenaze evine tekrar döner. Cenaze evi acılarından dolayı yemek yapmaz, komşuları bir hafta boyunca yemeklerini getirirler. Definden dönenlere bu yemeklerden ikram edilir, lokum ve gülsuyu tutulur. Son zamanlarda bu yemekler pide-ayran ile sınırlandırılmıştır. Vefat edenin ölümünün yedinci, kırkinci ve elli ikinci günlerinde yemek daveti verilir^{59, 60}.

1.2. KUTLAMA VE BEREKET TÖRENLERİ

1.2.1. Dini Bayramlar

Abdallar Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilişinin yasını tutarlar. Bu yüzden Muharrem ayının ilk gününden itibaren bazen on bazen de on iki gün yas orucunu tutarlar. Yas orucunda suyu duru haliyle içmezler (ayran, çay, kola, oralet vb. içilebilir), erkekler tıraş olmazlar, saç, tırnak kesmezler, cinsel ilişkiye girmezler, günlük vücut temizliğini yapmazlar, sadece kirlenen kıyafetlerini değiştirirler.

Oruç boyunca hiçbir canlıya kıymazlar (yumarta yemezler, tavuk vb. kesmezler). Çalgılı eğlenceler yapılmaz, sünnet, nişan, düğün gibi törenler düzenlenmez. On ikinci günün akşamı aşure için hazırlıklar yapılır. Aşure on iki imam aşkına, on iki çeşit yiyeceklerle hazırlanır. Bu gecede Kerbela şehitleri için dualar okunur, mersiyeler söylenir. Ertesi gününden itibaren Muharrem ayının bitimine kadar evlerinde aşureler eksik olmaz ve yapılan aşurelerde konu-komşu herkese dağıtılır. Muharrem ayının on ikinci gününün sonunda Hz.Hüseyin'e adanan kurbanı imkanı olan keser.

⁵⁹ Muzaffer Öz, 20. 10. 2010 tarihli görüşme

⁶⁰ Elif Öz, 20. 10. 2010 tarihli görüşme

Üç aylar da ise özellikle orta yaş insanlar Ramazan ayını karşılamak için oruç tuttuklarını, kandillerde de oruçlu olduklarını söylerler. Ramazan ayında da çalışmayan, sağlığı yerinde olanlar oruçlarını tutarlar. Sünni toplumlar gibi oruçlarını tuttuklarını, konu-komşu, akrabaları ile iftarlarını bir arada geçirdiklerini söylerler.

Kendi içlerinde yaşayan yaşlı ve yoksul kişileri özellikle Ramazan ayı boyunca her türlü ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlar. Kaman Abdalları Ramazan ayının bereketini, bolluğunu kazanmak için bu günlerini dolu dolu yaşamaya özen gösterdiklerini ifade ederler.

Kaman Abdalları Ramazan bayramından bir gün önce (arife günü) veya bayramın birinci günü ailece mezarlığa gider. Bayram sabahı aile reisi, erkek çocukları ve torunları ile birlikte bayram namazı için camiye gider. Namazdan sonra camidekilerle bayramlaşma başlar aile ve çevredeki insanlarla bayram süresince devam eder⁶¹.

Bayramın ikinci ve üçüncü günleri de yakın il ve ilçelerdeki akrabaları ziyarete giderler. Yaşlı ve kimsesizleri ziyaret ederler. Çocuklarda ellerindeki torbalarla kapı kapı dolaşarak bayramlaşıp şeker vb. toplarlar^{62,63}.

Kurban bayramı son yıllarda kış ayına denk geldiği için, Abdallarda bu mevsimde çalışamadıklarından genelde kurban kesemediklerini söylerler. Ancak kendilerinin tabiri ile ağaları ve beylerinin yardımları olursa kurban kestiklerini ifade etmişlerdir⁶⁴.

Abdallarda kurban bayramı dışında; adak kurbanı, pay kurbanı, beladan kurtulunca kurtuluş kurbanı, ev yapımında temel atılırken, yeni bir konut alındığında veya yeni bir taşıt alındığında kesilen kurbanlar

⁶¹ Emir Ertürk, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

⁶² Emir Ertürk, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

⁶³ Hatice Ertürk, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

⁶⁴ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

bulunmaktadır. Kurbanın kanına parmakla dokunulup, alınlara sürülür. Böylece kazalardan, belalardan korunulacağına inanılır (Ayata, 2006: 91).

Kaman Abdalları özellikle adak kurbanlarına daha fazla önem vermektedirler. İstedikleri iş gerçekleştiğinde o iş bozulmadan hemen adaklarını yerine getirmeye çalışırlar. Allah’a şükürü ifade etmek için bu kurbanı keserler. Özellikle de Hacı Bektaş’a veya Haydar Sultan’a götürerek orada kurbanını keserler⁶⁵.

1.2.2. Diğer Törenler

Hızır ve İlyas peygamberlerin biraraya geldiği mayıs ayının ilk haftası Hıdırellez olarak kutlanır. Kaman Abdalları Hıdırellez’in geldiği gün gerek ailece gerekse konu-komşu toplanarak yeşilliği bol olan, su kenarlarında piknik yaparak, eğlenerek geçirirler. Hıdırellez’in olduğu hafta gül ağacına bez parçası bağlanması, toprak üzerine ev, araba, bilezik vb. nesnelerin resimleri çizilerek dileklerinin gerçekleşmesini isterler.

Bunları yaparken de ayrıca “Hızır İlyas aşkına, Hıdırellez’in yüzü suyu hürmetine sen dualarımızı, dileklerimizi kabul et” diyerek dualar ederler. Erkek tarafı, gelin kızlarının ailesi ve yakın akrabalarını Hıdırellezi kutlamak için mesire alanlara götürür.

Evde yapılan çeşitli yiyeceklerle birlikte (börek, bazlama, kömbe, baklava, yaprak sarması, dolma gibi çeşitli yiyecekler ve içecekler) kurbanlık koyun veya kuzu kesilerek misafirlerle birlikte piknik havasında gerçekleşir. Davul-zurna eşliğinde çeşitli oyunlar oynanır, halaylar çekilir, gelin kız oynatılarak başından paralar saçılır. Erkek tarafı gelin kıza çeşitli hediyeler getirir (altın bilezik, küpe veya küçük altın takılır. Takım elbise, iç çamaşırı, çanta, terlik, havlu, patik, çorap vb.). Yemekten sonra gelin kız ortaya alınır

⁶⁵ Mümtaz Boyacıoğlu, 23. 10. 2010 tarihli görüşme

ve ıırtkan bir kadın tarafından gelin kıza getirilen hediyeleri yüksek bir sesle duyurur. Örneğin; Kayınbabasından bir çeyrek, halasından bir terlik, ekilerin Aye'den bir çorap vb.^{66,67}

Baharın gelişini müjdeleyen "Nevruz Bayramı" Abdallar tarafından tam anlamıyla kutlanmamaktadır (ateş üzerinden atlanmaması, demir dövme ve yumurta tokuturmanın yapılmaması). Nedeni ise Kaman ve çevresinde de kutlanmamasıdır. Fakat yapılan araştırmada baharın gelişiyle ev ve eşyaların temizlenmesi, kapı önlerinin ve bahçelerin bakımının yapılması bir nevi baharın gelişinin kutlanmasıdır.

Kaman Abdalları milli bayramlarımız da belediye ve kaymakamlık tarafından düzenlenen törenlerde davul-zurna, saz, kaık oyunları, halaylar ve davul gösterisi gibi önemli görevlerde bulunurlar. Abdal çocukları da okulları adına törenlerde çeşitli görevler alarak bayramlara büyük bir coşku içinde katılırlar. Aileleri de çocuklarını izlemek için tören alanına giderek bu cokuya ve heyecana ortak olurlar.

⁶⁶ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁶⁷ Davut Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

İKİNCİ BÖLÜM

HALK İNANÇLARI

2.1. İNANÇLAR

2.1.1. Dinin Abdallar İçin Önemi

Kaman Abdalları Alevi-Bektaşî inanışına sahiptirler. Bununla beraber bu inançlarını gerektiği gibi Kaman'da yaşayamamaktadırlar. Yaşadıkları bölgede sünnî inancı hakim olduğu için, toplumdaki dışlanma kaygısı ile dinî kimliklerini öne çıkarmak istemezler. Bu insanlar gönül insanlarıdır, “Allah’ın evi gönlümüzdedir” derler⁶⁸.

“Dini inancınız nasıl? Dini görevlerini yerine getirir misiniz?” sorusuna kaynak kişiler şu şekilde cevap verdiler: “Tabi inancımız var. İnsan dinsiz yaşayamaz. Bizler her inanca sahibiz. Bizim için Hz. Muhammed (s.a.v.) peygamberimiz, Hz. Ali pirimizdir. Her ikisinde kalbimizdedir.”, “Kuran-ı Kerim okuyanımız var, özellikle kadınlar arasında daha yaygındır. Beş vakit namazını kılanımız, orucunu tutanımız da var. Biz de Cuma namazına gideriz”⁶⁹. Kıyametin sırları, seçme ilahiler, namaz kitapları, islam ahlakı, büyük günahlar, ehli beyt sevgisi gibi kitapları evlerinde bulundururlar⁷⁰.

Kaman Abdalları eskiden Yozgat’a ve Hacıbektaş’a gidip dedelerini ziyaret ederleşmiş ya da dedeler yılın belli zamanlarında Kaman’a gelirlermiş. Şimdi bu durum yine devam etmektedir fakat maddi durumunun elverişsiz olmasından dolayı eski sıklığında olmamaktadır⁷¹.

⁶⁸ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

⁶⁹ Mümtaz Boyacıoğlu, 23. 10. 2010 tarihli görüşme

⁷⁰ Mümtaz Boyacıoğlu, 23. 10. 2010 tarihli görüşme

⁷¹ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

2.1.2. Dini Değer-İnanç ve Gelenekler Sistemi

2.1.2.1. Hoca ve Statüsü-Hocaya Karşı Görevler

Kaman Abdalları hocaya karşı oldukça saygılıdırlar. Düşünlerine, cenazelerine, sünnet törenlerine ve hacca uğurlamaya hocayı davet ederler. Hoca yanlarına geldiğinde, onunla özel olarak ilgilenirler. Bazı sıkıntılarına ve dertlerine çare bulmak için kimi zaman hocalara kimi zaman da dedelere giderler.

2.1.2.2. Türbeler

Kaynak kişilere yönelttiğimiz “Türbeleri ziyaret eder misiniz?” sorusuna aldığımız cevap şöyleydi: “Kalemler renk renk, herkesin farklı bir görüşü var, saygı duymak lazım. Allah birdir. Resulullah’ da O’nun peygamberidir. Lailahe illalah Muhammeden Resullulah biz bunu biliriz, buna inanırız. Allah’ın velilerini ziyaret de ederiz, bunu herkes yapıyor. Veliler ziyaret edilmez mi? Hacı Bektaş’a da gideriz, türbelere de gideriz. Cuma namazına gideriz, beş vakit namazını kılanımız da var. Kimisi ben gencim daha sonra kılarım diyor, kimisi işini gücünü bahane ediyor ama kılında kılıyor.”⁷². Kaman Abdalları muhakkak ömürlerinde bir defa da olsa bir türbeyi ziyaret ettiklerini belirtmektedirler. Gittikleri türbeler; Haydar Sultan, Hacıbektaş, Seyit Gazi, Elvan Çelebi ve Yağmur Dede’dir.

2.1.2.3. Musahiplik

Alevi-Bektaşî inancına sahip olan bu toplumda musahiplik inancı vardır. Musahip olan kişilerin dünya ve ahirette kardeş olduklarına inanırlar.

⁷² Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

Bu inanca sahip olmayanlarla evlenenlerine düşkün derler ve toplumlarında böyle kişileri dışlarlar.

“Musahiplik” sıfatı ancak bir dede tarafından bir insana verilebilir. Musahip olmak isteyen iki kişi dedenin önderliğinde düzenlenen bir törenle musahip ilan edilirler (Ersal, 2011: 1058). Musahip olan kişiler birbirinden kız alamazlar, çünkü kardeş sayılırlar.

2.1.2.4. Rüya Tabirleri

Kaman Abdalları gördükleri rüyalara inanırlar ve bu rüyalarına çeşitli anlamlar yüklerler. Bazı rüyaların özellikle kötü rüyaların anlatılmaması gerektiğini düşünürler.

Kötü rüya gören bir kaynak kişi şöyle bir uygulama yaptığını aktarmaktadır: “Kötü rüya gördüğüm zaman yataktan daha kalkmadan sol tarafıma besmele çekip üç defa tükürürüm. Kötü rüya gördüğümde genelde gün ışımadan uyanırım, abdestimi alır, bildiğim bilmediğim ne dualar varsa okur, namazımı kılarım, ondan sona Allah’ım, beni ve çoluğumu çocuğumu şerlerden, belalardan sen koru, dağlara, taşlara ver, bizlerden uzak eyle, diye dua ederim. Sonra gün ışıyana kadar geri yatarım öğleden sonra da akan suya anlatırım.”⁷³.

Bir başka kaynak kişi ise şöyle söylemektedir: “Kötü rüyamı kimse ile paylaşmam. Çünkü kötü rüyayı anlatsan o gerçek oluyor. İyi rüyayı anlatsan o da bozuluyor, gerçek olmuyor. En iyisi anlatmamak. Beni rüyamda korkuttukları zaman, kötü rüyayı gördüğümde sabah kalkınca bildiğim duayı bir kuru soğanın üstüne okurum, kapiya çıkar şöyle arka tarafa doğru damın üstüne atarım. Bir daha gelmesinler beni korkutmasınlar diye.”⁷⁴.

⁷³ Elif Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

⁷⁴ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

1. Rüyada yeşillik görmek murattır.
2. Rüyada köpek görmek düşmana işarettir.
3. Rüyada yılan görmek düşmana işarettir.
4. Rüyada kuş görmek haber geleceğine işarettir.
5. Rüyada tavuk görmek iftira olacağına işarettir.
6. Rüyada ekmek görmek iyiye işarettir.
7. Rüyada hamur görmek iyiye işarettir.
8. Rüyada buğday görmek iyiye işarettir.
9. Rüyada diş görmek cenazeye işarettir.
10. Rüyada saç görmek, saç uzun ise ömrün uzayacağına, kısa ise ömrün kısalacağına işarettir.
11. Rüyada ölü görmek ömrünün uzamasına işarettir.
12. Rüyada ağlayacağını görmek güleceğine işarettir.
13. Rüyada güldüğünü görmek ağlayacağına işarettir.
14. Rüyada kan görmek rüyanın bozulacağına, gerçekleşmeyeceğine işarettir.
15. Rüyada kağıt para görmek kedere işarettir.
16. Rüyada demir para görmek güce, kuvvete işarettir.
17. Rüyada sarı renk görmek hastalığa işarettir.
18. Rüyada beyaz ve yeşil renk görmek iyiye işarettir.
19. Rüyada yağmur görmek berekete işarettir.
20. Rüyada duru su görmek iyiye işarettir. Su bulanık ise kötü şeylerin olacağına işarettir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALK MUTFAĞI

3.1. BELİRLİ ZAMANLARA ÖZGÜ YİYECEK – İÇECEKLER

Nişan, düğün, cenaze gibi törenlerde yoğurt çorbası, et yahnisi, musakka, bamya yemeği, sulu köfte, tavuk ve pilav en çok yapılan yemeklerdendir.

Son yıllarda bu gelenek yerini düğünde pilav üstü tavuk dönere, cenaze töreninde de pide ve ayrana bırakmıştır. Doğum yapan kadına, hasta olan kişilere akraba ve komşular süt, yoğurt, çorba, ve çeşitli yemekler getirirler.

Loğusa kadına yedirilen yiyecekler daha çok kadının sütünü artıran yiyeceklerdir (pirinçle yapılan çorba, hoşaf, madımak, gül cacığı, tatlı vb.)^{75,76,77}.

3.2. SOFRA VE SOFRA ADABI

Kutsal kabul edilen sofrta tüm ailenin bir arada toplandığı, saygı duyulması gereken özel bir ortam olarak kabul edilir. Yemeğin hazırlanması sofrta kurmak olarak adlandırılır. Yemeğe başlamadan önce Besmele çekilir. Yemekten sonra “Ehamdülillah, Allah’ım verdiğin nimetlere şükürler olsun, Halil İbrahim sofrası olsun, ziyade olsun, elinize sağlık” gibi dileklerde bulunurlar.

⁷⁵ Elif Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

⁷⁶ Sultan Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

⁷⁷ Güleser Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

3.3. KUTSALLIK TAŞIYAN YİYECEKLER

Ekmek, tuz, hurma, aşure, kurban eti gibi yiyecekler inanç gereği kutsallık taşırlar. Ekmeği en büyük nimetlerden sayan Abdallar, tuzu ise evin tadı olarak görürler. İnançlarına göre evin huzuru bozulmasın diye akşam tuz istemeye her kim gelirse tuz vermezler^{78,79}. Abdal inancına göre gelmiş geçmiş tüm peygamberlerin ve on iki imamın aşkına aşure yapılır ve kutsal sayılır. Kurban eti ise dinsel içerikli olduğu için kutsal kabul edilir ve yemeklerinin bereketli olması için her yemeğe katılmasına özen gösterirler.

İslamiyette yasak olan domuz eti Abdallar içinde geçerliliğini korumaktadır. Tarikat anlayışına göre de tavşan etini kendilerine haram kılmışlardır. Tavşanın görünüşü kulaklarıyla eşeğe, bıyıkları ve burnu ile kediye benzediği için mundar hayvanlar içinde görürler. Bu yüzden tavşan etini haram kabul ederler (Ayata, 2006: 119).

Abdalların yaptığı yemekler incelendiğinde;

Çorbalar : Tarhana çorbası, mercimek çorbası, şehriye çorbası, gendime, düğ çorbası.

Et Yemekleri :Yahni, paça, saç kavurma, ciğer kızartması, güveç, nohut, kuru fasulye, bamya, musakka, çullama, düğ köftesi, besmeç.

Sebze Yemekleri : Ispanak, kabak, madımak, patlıcan közleme, gül cacığı, lahana sarması, yaprak sarması, yeşil fasulye.

Hamur İşleri : Su böreği, mantı, içli çörek, erişte, çığırtma, kömbe, bazlama, omaç.

⁷⁸ Elif Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

⁷⁹ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

Tatlılar : Pekmez peltesi, tel kadayıf, aşure, Ramazan baklavası, kedibatmazı.

İçecekler : Hoşaf, ayran, kuşburnu, pekmez, ıhlamur, limonata.

Çerezler : Ceviz, dut kurusu, kayısı kurusu, elma kurusu, mamık, badem, ay çekirdeği.

Aşağıda Kaman Abdalları'nda yaygın olarak yapılan ve diğer yörelerde çok fazla rastlanmayan ya da diğer yörelerden farklı olarak yapılan birkaç yemeğe örnek verilmiştir.

1. Düş çorbası: Salça, soğan ve düş kullanılarak yapılır. Önce soğanlar pembeleşene kadar kavrulur, ardından salça eklenir, biraz kavurduktan sonra düş ve kaynar su eklenerek pişirilir⁸⁰.
2. Gendime: Un, yoğurt, yumurta bir kaba konulup çırpılır. Bir bardak su ilave edilip sonra buğday üzerine boşaltılıp karıştırılır. Beraber kaynatılır. Üzerine bir tavaya da yağ ile kavrulmuş naneyi, kırmızı biberi koyulur⁸¹.
3. Çullama: Önce soğanlar pembeleşene kadar fıstık ve pirinç eklenerek kavrulur. Üzerine tavuk ciğeri, kuş üzümü, tarçın, karabiber, tuz ve bir bardak tavuk suyu koyup kısık ateşte pirinçler suyunu çekene kadar pişirilir. Bu hazırlanan iç pilavı bir tepside yağlanmış yufkanın içine konur ve fırında pişirilir⁸².
4. Besmeç: Bulgur, yağsız kıyma, kuru soğan, maydonoz, baharat, salça ve tuz karıştırılarak iyice yoğurulur. Sonra elle yassı şekiller verilerek yağlanmış tepsiye dizilip fırında pişirilir⁸³.

⁸⁰ Sultan Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

⁸¹ Güleser Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

⁸² Güleser Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

⁸³ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

5. Gül cacığı: Kabağın gülleri toplanır, soğanla kavrulan bulgur güllerin içersine doldurulur, sıcak su eklenerek pişirilir. Üzerine sarmısaklı yoğurt dökülerek yenir⁸⁴.
6. Kömbe: Önceden mayalanan hamur tepsiye yayılır, fırına verilir, üzerine çörek otu atılır⁸⁵.
7. Omaç: Yumurta ile içersine doğranan yufka ekmek tereyağda kavrulur, daha sonra yine yufka ekmek ile yenilir⁸⁶.
8. Pekmez peltesi: Pekmez ile un karıştırılarak ateş üzerinde pişirilir. Muhallebi kıvamına gelince soğutulmak üzere tabaklara bölünür, üzerine tarçın eklenerek yenir⁸⁷.
9. Kedibatmazı: Tavuk ciğeri kuşbaşı doğranır, sıvı yağda kavrulur. Hamur malzemesi bir tencereye aktarılır, orta ateşte sürekli karıştırarak koyu bulamaç kıvamında pişirilir. Servis tabağına ıslak kaşıkla bulamaç konur. Üzerine kavrulan ciğer yerleştirilir. En son eritilmiş tereyağı gezdirilir⁸⁸.
10. Mamık: Yörede böğürtlene benzeyen bir bitkidir. Reçeli yapılır⁸⁹.

⁸⁴ Aysel Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁸⁵ Elif Öz, 20. 10. 2010 tarihli görüşme

⁸⁶ Fadime Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁸⁷ Elif Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

⁸⁸ Hatice Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁸⁹ Elif Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. HALK GİYİMİ

4.1. 1. Geleneksel Giyim

4.1.1.1. Baş Örtüsü

Kaman Abdalları başlarını örtmek için kullandıkları değişik kumaş ve renklerden oluşan hazır dikilmiş örtüdür. Baş örtüsü olarak yazma, eşarp, duvak kullanılmaktadır.

4.1.1.2. Yazma

Pamuklu renkli kumaşlar üzerine boya, fırça ve tahta kalıplarla çizilmesi ya da basılmasıyla meydana getirilen el sanatı çeşitlerindendir. Kadınlar günümüzde hem kendileri kullanmakta hem de genç kızların çeyizinde iğne, tığ, oyacı gibi yazmalar bulunmaktadır.

4.1.1.3. Eşarp

Genellikle ipekli ya da sentetik kumaştan üretilen, desenli ve kare şeklindeki aksesuardır.

4.1.1.4. Duvak

Gelinin başına takılarak yüzünü örten genellikle beyaz renkten oluşan süs örtüsüdür.

Geleneksel giyisilerde önemli bir yeri olan takılar kadınlar arasında da günümüzde süs olarak kullanılmaktadır.

4.1.2. Çocuk Giyimi

Erkek ve kız çocuklarına doğumla birlikte zıbın, yıldız takımı, bebe pazeninden dikilmiş gömlek, pijama ve kundak hazırlanarak ilk kıyafeti olarak giydirilir. Özellikle yeni doğan bebekler en az kırk gün kundak içerisinde büyütülür. Günümüzde kundaklama yöntemine eskisi kadar ilgi gösterilmediği için ileriki aylarda kundaklamanın yapılmadığını söyleyebiliriz. Bebeklerin ikinci ayından itibaren kız erkek farketmeksizin pijamalı takımlar, tulum, pantolon takımları giydirilir. Kızlar için daha çok beyaz, pembe, sarı gibi renkler giydirilirken erkek çocuklarına ise mavi, lacivert, yeşil gibi renklerde giyisiler giydirilir⁹⁰.

Büyüme çağındaki çocuklara cinsiyet ayrımı yapılmadan imkanları ölçüsünde alınabilen kıyafetler giydirilir. Sünnet olan çocuklar için sünnet kıyafeti alınır. Bayramlarda imkan dahilinde çocuklar için bayramlıklar alınır.

4.1.3. Gençlerin Giyimi

Kaman Abdallarında gözlemlediğimiz yetişkin kızların başı açık, daha çok pantolon ve kısa kollu penye giyen kızları görmekteyiz. Evlenme çağına gelen kızlarda ise daha çok etek ve uzun kollu gömlek veya penye tercih edilmektedir. Genç Abdalların günlük yaşamında kot ve kumaştan oluşan pantolon çeşitleri; gömlek, tişört gibi kıyafetler tercih edilmektedir. Mesleklerini icra ederken de hep birlikte aynı renkte, aynı modelde olan

⁹⁰ Döndü Akyol, 28. 10. 2010 tarihli görüşme

kıyafetleri tercih etmektedirler. Genelde kumaş pantolon ve aynı renkte yeleği, içine ise beyaz, kırmızı veya yeşil gibi canlı renkte gömlekler giyerler.

4.1.4. Yetişkinlerin Giyimi

Nişanlı kızların ve erkeğin giyimi diğer giyimlerden pek farklı değildir. Nişanlılık döneminde alınan kıyafetler başka günlerde de giyilebilecek kıyafetlerdir. Nişanlı kızların giyimini tamamlayan süs unsuru olarak altın bilezik, yüzük, küpe ve kolye vardır.

Düğünlerde de damat ve sadıç takım elbise giyer. Kayınbaba, kayınvalide, elti, görümce, baldız gibi düğün sahipleri iyi ve düzgün kıyafetler giyerler. Özel kıyafetleri yoktur.

Evli, dul ve çocuklu kadınların kıyafetleri arasında günümüzde bir fark görülmemektedir. İyi giyinmeye gayret etmektedirler. Kadınlar evlerinde günlük kıyafetleriyle dolaşırken, dışarıda başlarında eşarp, kumaştan etek ve üzerine de penye, bluz veya gömlek giyinilir. Yeni evlenen bayanlarında belirli bir yaşa gelene kadar başları açık, kumaş pantolon, penye, bluz veya gömlekte giyildiği görülmektedir. Ayakkabı olarak yazın terlik ve sandalet kullanılırken, kışın evlerinde kara lastik (soğukkuyu) giyilirken dışarıda kapalı kışlık ayakkabı tercih edilir.

Erkeklerin giyiminde iki türlü giyim görülmektedir. Günlük kıyafetinde mevsimine göre pantolon, gömlek, ceket – pantolon, tişört olarak giyilir. Mesleklerini icra eden ustaların bütünlük arzetmesi için genelde aynı renkten kumaş pantolon, yelek ve gömlek giydiği görülmektedir. Ayakkabı olarak ise sivri burunlu, yumurta topuklu ayakkabıları tercih etmektedirler.

4.2. HALK HEKİMLİĞİ

Bazı bitkilerden, yiyecek ve içeceklerden faydalanarak pek çok hastalığa iyi geldiğine inanılan şifalı ilaçlar yapma geleneği Abdallar'da da görülmektedir. Özellikle kutsal saydıkları bitkilerden şifa bulacaklarına inanarak çeşitli hastalıklara uygularlar. Bu kutsal bitkiler ; iğde ağacı, gül ağacı, ceviz ağacı, kuş burnu ağacı, elma ağacı, çam ağacı, alıç gibi bitkiler başta olmak üzere ısırgan otu, kırsinil otu, papatya, ebem kömeci, kazayağı, kekik, nane.

1-Solunum yolu hastalıklarında:

- A) Bademcik ve boğaz ağrısı için kuru ekmek yedirirler.
- B) Soğuk algınlığı için ıhlamur, papatya ve nane bir arada demlenerek içine de bir kaşık pekmez katılarak içilir^{91,92}.
- C) Öksürük için kuşburnu içirilir. Zencefil ve bal karıştırılarak yedirilir. Çörek otu dövülerek pekmezle yedirilir⁹³.

2- Yüksek ateşli hastalıklarda:

- A) Ateşi düşürmek için kişinin vücuduna sirkeli su sürülür.
- B) Ateşi yine aynı düşürmek için limon, aspirin karıştırılarak içilir⁹⁴.

3- İltihap için:

- A) Maydonoz kaynatılarak içirilir.
- B) İltihabın üzerine kırsinil otu konularak iltihabın dışarıya atılması sağlanır (özellikle çıban ve büyük sivilceler için)^{95,96}.

⁹¹ Allahverdi Göçer, 07. 11. 2010 tarihli görüşme

⁹² Sultan Göçer, 07. 11. 2010 tarihli görüşme

⁹³ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁹⁴ Hatice Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁹⁵ Emine Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

⁹⁶ Sultan Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

C) Haşlanmış soğanın içine sabun rendelenerek sıcak olarak iltihap üzerine konularak iltihabın dağılması sağlanır⁹⁷.

D) Sıcak suyun üzerine oturulur. Buharın etkisiyle iltihap giderilmeye çalışılır⁹⁸.

4- Yaralar için:

A) Küçük çocuğun idrarını yara üzerine sürerler.

B) Dudak kenarında çıkan uçuk yaraları için sarımsak sürülür.

C) Ağız içinde çıkan pamukçuklar için sağ taşı ile ağızda gargara yapılır^{99, 100}.

5- Deri hastalıklarında:

Siğil ve derma hocaya okutulur¹⁰¹.

6- Baş ağrılarında:

İnce doğranmış patatesler bir bezle alınarak sarılır.

7- Romatizma ve sırt ağrılarında:

A) Sırt ağrısında şişe vurma yapılır.

B) Sırt ağrısı için kızgın kiremit konulur.

C) Ağrıyan dizlere katıran sürülür.

D) Zeytinyağı ve kekik karıştırılarak ağrıyan dizlere sürülür^{102, 103}.

8- Diş ağrılarında:

A) Alkollü pamuk ile ağrıyan dişe tampon yapılır.

B) Ağrıyan diş üzerine zeytin bastırılır^{104, 105}.

⁹⁷ Elif Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

⁹⁸ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

⁹⁹ Allahverdi Göçer, 07. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁰⁰ Sultan Göçer, 07. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁰¹ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁰² Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁰³ Emine Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁰⁴ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁰⁵ Emine Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

9- Kulak ağırlarında:

A) Kızı olan bir annenin sütü sağdırılır¹⁰⁶.

10- Sindirim sistemi hastalıklarında:

A) Kabızlık için bol kuru kayısı yedirilir.

B) İncir zeytinyağına batırılarak yedirilir¹⁰⁷.

11- Çocuk sahibi olmak için:

A) Yaşlı ve tecrübeli kadınların önerdikleri şekilde inek sütünün ve bal kabağının buğusuna oturtulur¹⁰⁸.

B) Bel veya kasık çektilir¹⁰⁹.

C) Hocalara, dedelere, türbelere götürülerek okutulur¹¹⁰.

12- Çocuk uykusuzluğunda:

Söğüt ve asma yapraklarında oluşan metal renkli boncukların bebeklerin kıyafetlerine ya da yastık altlarına dikilerek rahatça uyuması sağlanır¹¹¹.

13- Çocuk iştahsızlığında:

A) Peri yavşağı otu ile çocuk banyo yaptırılır¹¹².

B) Mutfakta kullanılan yağlı bir bez ile çocuğun ağzı, burnu silinir¹¹³.

14- Bedensel gelişimi için:

Bıldırcın yumurtası içirilir¹¹⁴.

¹⁰⁶ Elif Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁰⁷ Fadime Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁰⁸ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁰⁹ Elif Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹¹⁰ Sultan Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹¹¹ Elif Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹¹² Hatice Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

¹¹³ Güleser Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹¹⁴ Güleser Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

15- Göbek çıkması için:

A) Bazı çocuklarda oluşan göbek fıtığını gidermek için bezden top yapılır ve göbeğine sarılır¹¹⁵.

B) Yaşlı ve tecrübeli biri tarafından sürekli ovalanarak göbek fıtığı giderilir¹¹⁶.

4.2.1. Halk Veterinerliği

Kaman Abdalları şehir merkezinde yaşadıklarından dolayı, büyükbaş hayvancılığa uygun yerlerinin olmaması ve ekonomik imkanlarının yetersiz olması onları daha çok kanatlı küçükbaş hayvancılığa yöneltmiştir (hindi, kaz, horoz, tavuk, keklik). Bu hayvanların bir kısmını yumurtasından yararlanmak bir kısmını da. çalışamadıkları kış ayında kesip tüketmek için beslerler¹¹⁷.

Ayrıca Kaman Abdalları'nda Kekliğe olan ilgi çok fazladır. Nedeni ise Kekliğin ötüşüne, görüntüsüne karşı bir sevgi duyulmasıdır. Keklik avlamak onlar için bir zevktir^{118, 119}.

4.3. HALK METEOROLOJİSİ

Kaman Abdallarının ekip biçecekleri toprakları olmadığı için, hayvancılıkla uğraşmadıklarından hava şartlarının iyi ya da kötü olması onlar için birşey ifade etmez. Hatta yağmur, dolu, kar olduğunda işlerinin aksadığını ifade ederler.

Abdallarda yağmurun, karın yağışına göre çeşitli yorumlar da vardır.

¹¹⁵ Güleser Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹¹⁶ Güleser Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹¹⁷ Haydar Akyol, 28. 10. 2010 tarihli görüşme

¹¹⁸ Bektaş Göçer, 07. 11. 2010 tarihli görüşme

¹¹⁹ Akbaba Karakuş, 19. 12. 2010 tarihli görüşme

Örneğin ;

Karın ince yağması çok yağacağına işarettir.

Karın kalın yağması çabuk kesileceğine işarettir.

Bahar ve yaz aylarında hava birden bire ısınırse yağmur yağacağını söylerler.

Yaşlı insanların dizlerindeki romatizma ağrıları arttığında ise yağmur yağacağını söylemektedirler.

4.4. HALK MİMARİSİ

4.4.1. Ev Yapımı

Kaman da yaşayan Abdalların evleri genel olarak topraktan yapılan müstakil kerpiç evlerdir. Zamanla ekonomik gücünü arttıran bazı Abdallarında betonarme evler yaptıkları görülmüştür.

Evleri bahçe içerisinde olup, yanında kışlık yufka ekmek yapımı için kullandıkları tandır evleri ile kümes yapıları bulunur. Bahçelerinde; ığde, kavak, söğüt, kayısı ve ceviz ağaçları çokça bulunurken, bunun yanı sıra kiraz, asma, vişne, bodur elması da yer yer bulunmaktadır. Bahçe duvarları ise irili ufaklı, şekilsiz taşlarla çevrilidir.

Yapılan evlerin planını kendi içlerinde inşaatla uğraşan Abdal ustaların yaptığı söylenmektedir. Evin temeli kazılırken mutlaka temel atma kurbanı kesilir.

Eski yapı olan kerpiç evlerin temelinde ince elenmiş kum ile karılmış çamur kullanılır. Kerpiçler, sabit bir kalıp içerisinde bu çamur ile yapılır.

Pencereleri ve kapıları tahtadandır. Evin dışı ise kireç ile badana yapılmıştır. Evler kiremit çatıdan oluşur. Tandır ve kümeslerin çoğu toprak damdan oluşur.

Betonarme evlerde maliyet biraz daha fazla olduğundan, daha çok ekonomisi iyi olan Abdallar tercih etmektedir. Temelinde hazır beton, demir, ve kolonlar kullanılır. Burada kerpiç yerini daha sağlam olan tuğlalara bırakmıştır. Tuğlaların içleri bu hazır beton ile doldurularak sağlamlaştırılır. Betonarme evlerin kapı ve pencerelerinde ısı yalıtımına duyarlı malzemeler kullanmışlardır. Pencereleri ağırlıklı olarak pimapen, kapıları ise demir veya çelik kapıdır. Evlerinin dışı renkli boyalar ile boyanmıştır. Evlerinin etrafını da düzensiz taşların yerine, beton duvarlarla çevirmişlerdir. Aynı zamanda aracı olan Abdallar bahçelerinin içerisindeki bir bölüme sadece üstünü kapatmak suretiyle bir de garaj yaparlar.

Abdallar evin en çok görünen kısmına nazar değmemesi için üzeyirlik otu, at nalı, hayvan kemiği ve nazar boncuğu gibi nesneler takarlar.

4.4.2. Evin Bölümleri ve Dekarasyonu

Kepiçten olan evlerin bölümlerinde genelde küçük bir giriş yeri vardır. Bu girişten geniş bir salona geçilir. Salondan iki veya üç oda bulunur. Yine bu girişten mutfak olarak kullanılan bir oda bir de tuvaletin ve banyonun bir arada olduğu bölüm vardır.

Aile nüfusunun artması, erkek çocuklarının evlenerek eşleri ile birlikte ailesinin yanında kalması sonucu eve sonradan odalar eklenmiştir. Bu da evin bölümlerini genişletmiştir.

Betonarme evlerde ise odalar genelde birbirinden bağımsızdır. Oda sayısı ailenin nüfusuna göre geniş veya dar olarak inşa edilir. Tuvalet ve

banyoları ayrıdır. Evin alt katında kömürlük ve malzeme koymak için bodrum katı bulunur.

4.5. EL SANATLARI

“El sanatlarını, bireylerin bilgi ve becerilerine dayanan, genellikle doğal hammadelerin basit araçlar veya elle şekillendirerek yapılan aynı zamanda toplumun kültürünü gelenek, görenek ve folklorik özelliklerini taşıyan ve üreten kişinin duygu, düşüncesini yansıtan ihtiyaç karşılayıcı, gelir getirici ürünler olarak açıklayabiliriz (Altun, 2004 : 384).”

Abdalların demircilik, kalaycılık, nalbantlık, kazancılık, elekçilik, köçeklik, oyunculuk, hikâyecilik, sepetçilik, devecilik gibi işlerle uğraştığı bilinmektedir. Fakat Kaman Abdallarında bu mesleklerin hiçbiri yapılmamaktadır. Kaman Abdalları sadece çalgıcılık mesleği ile uğraşmaktadır. Bunun yanı sıra Abdal eşleri arasında yaygın olarak yapılan çeşitli el sanatlarına aşağıda yer verilmiştir.

Örgü çeşitleri: Patik, çorap, paspas, lif, eldiven, atkı ve kazak çeşitleri el sanatları içinde önemli bir yere sahiptir. Hazır yün ipleri kullanırlar. Daha çok şiş ile örülür. Erkekler için örülen örgü çeşitlerinde genellikle düz modeller kullanılır. Renk olarak da siyah, kahverengi, krem gibi koyu renkler tercih edilir.

Kadınlarda ise nakışlarla süslenerek bol motifli örgü çeşitleri kullanılır. Kırmızı, yeşil, mavi, sarı, kahverengi gibi renkler kullanılır.

İşleme çeşitleri: İşleme beyaz ve renkli her türlü kumaşa, renkli ipliklerle işlenmektedir. Düğün öncesi çeyizin sergilenmesi geleneğinin günümüze kadar devam ettirilmesi, işleme sanatının günümüze kadar gelmesini sağlamıştır. Nakışlar elle yapılmaktadır. Bunun yanı sıra kasnak üzerinde

işleme de yapılmaktadır. Renkli motiflerle el sanatları içerisinde ayrı bir yeri vardır. Yapılan işleme teknikleri arasında en çok etamin ve kanaviçe işi yapılmaktadır.

Oya ve Dantel çeşitleri: Oyalar ince, kalın veya bükümlü türden ipliklerin bir arada ilmek atılmasıyla yapılır. Oyalar yazma ve tülbentlerin kenarına yapılır.

Danteller ise ince veya kalın ipliklerle daha çok yatak örtüsü kenarına, havlu kenarına, mutfak dolaplarına, vitrin, buzdolabı, televizyon, bilgisayar gibi çeşitli eşyaları örtmek için kullanılır.

Oyalardan tığ oyası en çok tercih edilendir. Tığ oyasının malzemesi pamuk ipliğidir. Tığ ile zincir çekilerek örülür.

4.6. ÇOCUK OYUNLARI

İnsan ömrünün ilkbaharı sayılan çocukluk dönemi her zaman çok çeşitli oyunlar ile donatılmıştır. Bu oyunlar yöreden yöreye farklılıklar gösterir. Bununla beraber malesef gelişen teknoloji ile birlikte çocukların oyunlardan uzaklaşıp, daha soyut aleme doğru yöneldiklerini görmekteyiz. Bu durum Kaman Abdalları içinde geçerlidir. Şimdiki çocukların günümüzde oynadıkları oyunlar ile anne ve babalarının çocukluk dönemlerinde oynadıkları oyunlar arasında farklılıklar olmasına rağmen, onlar için değişmeyen tek şey gelecekte meslek, çocuklukta oyun olan çalgıcılıktır. Atalarından gelen çalgıcılık mesleğine çok küçük yaşlarda ellerine aldıkları teneke veya bidonu bir sopa ile çalarak başlarlar.

Eskiden Abdallar çocuklarına “Okuyup, avukat hakim olup, onun bunun ağzına bakacağına, sırtı boz davullu yiğit ol da herkes senin ağzına baksın” derlermiş. Böylece kendi mesleklerini çocuklarına aşılarlarmış. Bununla beraber günümüzde bu anlayış terkedilmiştir. “Bizim gibi sefil

olmasın, okusun, devlete sırtını dayasın” diyerek çocuklarının bu mesleği terkedip, okumaları için uğraşmaktadırlar.⁹³ Günümüzde yukarıda bahsedilen düşünce doğrultusunda devlet memuru, belediye işçisi olan hatta üniversitelere giden Abdal gençleri de vardır. Üniversiteye giden bu gençler genellikle konservatuar bölümünü seçerek vazgeçemedikleri müzik eğitimlerini daha da kuvvetlendirmektedirler.

4.6.1. Ay Gördüm

Bu oyun birden fazla kişi ile akşam saatlerinde hava kararınca oynanır. Oyuncular dört veya beş kişilik iki gruba ayrılırlar. Gruplardan birisi ebe olurken, diğer grup saklanır. Ebe olan grup diğer grubu arayıp, bulmaya çalışır. Saklanan gruptan birisini gördüğünde “ay gördüm” deyip ismini söyler. Hep birlikte ebe olan grubun beklediği kaleye doğru koşarlar. Eğer saklanan kişilerden birisi veya birkaçı, ebe olan gruptan birisini kaleye ulaşmadan önce yakalarsa, kaleye kadar bu kişinin sırtına biner ve oyunu kazanırlar. Kaybeden grup tekrar ebe olur, bu böyle devam eder^{120,121,122}.

4.6.2. Balık Kaçtı

Kızılı erkekli oynanan bu oyunda sekiz-on çocuk halka olur, oturur, ayaklarını öne uzatır. Ebe olan, ortada oturur. Balık biçiminde büktükleri mendili bacaklarının altından dolaştırarak ebeye vururlar. Ebenin balığı elinde yakaladığı kişi ebe olur^{123,124,125}.

¹²⁰ Zeynel Karakuş, 19. 12. 2010 tarihli görüşme

¹²¹ Onur Göçer, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

¹²² Yiğit Göçer, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

¹²³ Onur Göçer, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

¹²⁴ Yiğit Göçer, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

¹²⁵ Orhan Ataman, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

4.6.3. Kabak

Sekiz-on kişi arasında oynanır. Oyunculara, oyuncu sayısı kadar sırası ile bir, iki,... diye numaralar verilir. İçlerinden birisi de aynı zamanda bir kemer ile cezalandırıcı rolünü üstlenir. “Bir kabak olmaz, üç kabak olur” gibi bir söylemle bir numaralı kişi oyunu üç numaralı kişiye yönlendirir, üç numaralı kişi de başka birisine benzer şekilde oyunu yönlendirir. Bu çok hızlı söylenmelidir. Yanlış söyleyen veya şaşırان kişi kemer ile cezalandırılır^{126,127,128}.

4.6.4. Sülempe

Erkek ve kız çocuklarının oynadığı bir taş oyunudur. Ebe taşını iki çizgi arasına koyar. Öbür oyuncular da uzaktaki bir çizgiden attıkları taşlarıyla ebenin taşını vurmaya çalışırlar^{129,130}.

4.6.5. Kirmen Dönderme

İki kişi arasında oynanır. Ahşaptan yapılmış “kirmen” denilen topaç şeklinde bir materyal ile oynanır. Kirmenin ucuna bir ip bağlanır, serbest bırakılınca hızlı bir şekilde döner. Dönerken de süre tutulur, en uzun süre kim kirmeni dönderirse o oyunun galibi olur^{131,132}.

¹²⁶ Samet Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹²⁷ Sultan Öz, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹²⁸ Okan Garip, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹²⁹ Nazife özmen, 08. 11. 2010 tarihli görüşme

¹³⁰ Altunay Göçer, 08. 11. 2010 tarihli görüşme

¹³¹ Nazife özmen, 08. 11. 2010 tarihli görüşme

¹³² Altunay Göçer, 08. 11. 2010 tarihli görüşme

4.6.6. Çelik Çomak

Biri büyük diğeri küçük olmak üzere iki sopa ile oynanır. Önce küçük bir çukur açılır ve küçük olan sopa çukura yerleştirilir^{133,134,135}.

Büyük sopa ile küçük sopanın bir ucundan vurularak havalandırılır, sonrada atabildiğince uzağa atılır. En uzağa atan oyunu kazanır.

¹³³ Samet Karakuş, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹³⁴ Sultan Öz, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

¹³⁵ Okan Garip, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

BEŞİNCİ BÖLÜM

SÖZLÜ EDEBİYAT

5.1. AĞIZ ÖZELLİKLERİ

„Abdal’ kelimesi halk arasında „aptal’ kelimesi ile karıştırıldığı için, Kaman Abdalları kendilerine “Abdal” yerine “Teber” denilmesini tercih ederler. Kendi aralarında anlaşırken, başkaları aralarında geçen konuşmaları anlamasın diye gizli bir dil kullanırlar. Bu dil, sayısız bilinmemekle beraber yüz-iki yüz kelime ile sınırlı bir dildir. Abdalların bu gizli anlaşma şekillerinin günlük hayatla ilgili davranış biçimlerini ortaya koyduğunu, hiçbir dil özelliği taşımadığını söyleyebiliriz^{136,137,138}. Bu anlaşma şekline birkaç örnek şöyledir:

Aşınla: Çalmak

Ehli Gubur: Kabir ehli

Zülûf: Saç

Cavlama: Çok konuşma

Çepel: Kirli

Naçar: Gariban

Teber: Abdal

Kıtır: Şeker

Sey: Köpek

Nek: Sus

Gerez: Güzel

¹³⁶ Musa Akdoğan, 26. 08. 2010 tarihli görüşme

¹³⁷ Ali Karakuş 19. 12. 2010 tarihli görüşme

¹³⁸ Hüseyin Akyol, 15. 11. 2010 tarihli görüşme

Zıbarmak: Ölmek

Hersut: Ekmek

Av: Su

Coy: Sopa

Hırda: Bozuk para

Mey: Rakı

Tırsı: Korku

Kaman Abdalları'nın ana dili de ev içindeki günlük konuşma dilleri de Türkçe olup, Kaman ilçe merkezi ağızından farklı değildir.

Kaman Abdalları'nın konuştuğu Türkçe de ki ağız özellikleri ile İstanbul Türkçesi kıyaslandığında ortaya çıkan bazı farklılıklar şöyledir:

1. k > g sedalaşması

karşılama	>	garşılama
komşu	>	gomşu

2. Ünlü düşmesi

ne yapayım	>	napiyım
ne olacak	>	nolacak

3. Başta ünlü türemesi

rahmetli	>	ırahmatlı
rüya	>	ürüya
layık	>	ilayık

4. p > b ünsüz değişmesi

parmak	>	barmak
--------	---	--------

5. “r” sesinin düşmesi

alıyor	>	alıyo
tanıyor	>	tanıyo

6. e > i değişmesi, ünlü daralması

ye > yi
söylemek > söylimek

7. Ünsüz ikizleşmesi

azıcık > accık
ama > amma
anlatmak > annatmak

8.. Nazal n'nin korunması

gönül > gönül

9. k > h'ye dönüşmesi

kavurmak > gavurmah
karşılamak > garşılamah

10. a > e'ye dönüşmesi

baça > pece

5.2. LAKAPLAR

5.2.1. Mesleklerden Kaynaklanan Lakaplar

Kaman Abdalları'nın uğraştıkları en yaygın meslek çalgıcılık olduğu için ve bu meslek gereği çeşitli insanlarla etkileşimleri sonucunda bulundukları ortamlarda isimlerinden çok onlara takılan lakapları ile tanınırlar.

Davulcu Adem: Çok iyi davul çalması ile Kaman'da ünlenen bu kişi ölkemizin çeşitli yörelerinde düzenlenen etkinliklerde sergiledikleri gösterileri ile ünlenmiş ve bu lakapla anılmaya başlamıştır. Uluslararası etkinliklerde de boy gösteren Davulcu Adem çok sayıda ödüle sahiptir.

Sazcı Haydar: Sesi ve sazı ile yöre halkının beğenisini kazanan Sazcı Haydar, yurtiçinde ve yurtdışında (Almanya, Hollanda, Belçika) bir çok etkinliklere katılarak bu lakabı almıştır.

Kemancı Kara Hasan: Kaman ve çevresinde düğünlerde çaldığı kemani ile bu lakap ile anılır.

Zurnacı Uğur: Zurnası ile sadece halk müziği değil sanat müziği, arabeks gibi farklı müzik dallarını en iyi şekilde icra ettiği için bu lakabı alan Zurnacı Uğur (Uğur Ertürk), TRT'den aldığı ödüllerle de tanınır.

Sünnetçi Kel Hasan: Kaman Abdalları arasında çalgıcılıktan sonra en yaygın meslek olan sünnetçiliği Kaman'da sadece Kel Hasan yaptığı için bu lakabı almıştır.

5.2.2. Fiziki Özelliklerinden Dolayı Verilen Lakaplar

Kör Bektaş: Gözleri iyi görmediği için bu lakap takılmıştır.

Çekiç Hüseyin: Dik duruşundan dolayı çekiçe benzetildiğinden bu lakap takılmıştır.

Kel Ahmet: Saçları genç yaşında döküldüğü için bu lakap takılmıştır.

Kara Hasan: Esmer tenli olduğundan bu lakap takılmıştır.

Kambur Orhan: Sırtındaki kemiğinin şekil bozukluğundan dolayı bu lakap takılmıştır.

Kulaklı Rıza: Kulakları büyük olduğu için bu lakap takılmıştır.

Kümpür Murat: Şişman olduğu için bu lakap takılmıştır.

5.2.3. Karakter Özelliklerinden Dolayı Verilen Lakaplar

Şimşek Murat: Başladığı işi çabuk bitirdiği için bu lakap takılmıştır.

Kirli Dursun: Temizliğine dikkat etmediği için bu lakap takılmıştır.

Kurnaz Zeynal: Her işten kendine bir çıkar sağladığı için bu lakap takılmıştır.

Cimri Elif : Maddi imkanlarını paylaşmak istemediğinden ve harcama yapmayı sevmediğinden bu lakap takılmıştır.

Deli Üçler: Hal ve hareketleri topluma aykırı olduğu için bu lakap takılmıştır

5.2.4. Yer Adlarından Kaynaklanan Lakaplar

Meşe Köylüler: Bu köyden geldikleri için bu lakap takılmıştır.

Selim Ağalılar: Bu köyden geldikleri için bu lakap takılmıştır.

Hacı Araplılar: Bu köyden geldikleri için bu lakap takılmıştır.

5.2.5. Aşiret Veya Etnik Yapı Sebebiyle Verilen Lakaplar

Arifler: Aileden bir kişinin diğerlerine göre daha akıllı, bilgili konuşmasından dolayı Arif denilmiş ve bu kişinin soyundan gelenlere de Arifler denilmiştir.

Keller: Sülalenin büyüğünün saçları dökük olduğu için bu lakap ile anılmış ve soylarından gelenlere de Keller denilmiştir.

Kafalar: Zeki insanlar oldukları için böyle denilmiştir.

Çekiçler: Duruşunun dik ve sert olmasından dolayı bu sülaleye de Çekiçler denilmiştir.

5.2.6. Dini Özelliklerinden Dolayı Verilen Lakaplar

Haydar-ı Kerrar: Hz. Ali'den gelen bir lakaptır.

5.2.7. Diğerleri

Çulsuz Sebahaddin: Durumu iyi olmadığı için böyle denilmiştir.

Çöllo: Neden böyle denildiği bilinmemektedir.

5.3. YÖREDEKİ SÖYLEME BİÇİMİNE GÖRE KELİMELEK VE ANLAMLARI

5.3.1. İsimler

Acer: Yeni

Açacak: Anahtar

Alaf: Alev

Alamaç: Hızlı yanan alev

Alasa: Çok konuşan

Alayı: Hepsi

Asdap: Elbise

Avurt: Yanak

Badak: Kısa boylu

Başangı: Yaramaz, kavgacı

Bel: Tepe arası geçit

Bellemek: Öğrenmek

Bıldır: Geçen yıl

Bibi: Hala

Böle: Teyze çocukları

Büngül: Suyun kaynarken çıkardığı ses

Cacık: Yenilebilen yabani ot

Cıbrır: Parasız-pulsuz

Cılbak: Çıplak

Cılk: Bozuk yumurta

Cıncık: Cam parçası

Cingan: Çingene

Coke: Kısa boylu

Culuk: Hindi

Çabut: Bez parçası

Çerçi: Seyyar satıcı

Çirpi: İnce dal parçaları

Çitlek: Ayçiçeği

Çömçe: Kepçe

Döşek: Yatak

Duluk: Yanakların iç tarafı

Dünagan: Dün

Elcek: Eldiven

Ellam: Herhalde

Emmi: Amca
 Essah: Gerçek
 Eşik: Kapının alt tarafı
 Evraç: Tandırda yufka çevirmeye yarayan ince değnek
 Firek: Domates
 Gada: Günah
 Gağle: Kaygı, endişe
 Garın: İşkembe
 Gavurga: Patlamış mısır
 Gursak: Boğaz-gırtlak
 Güğüm: Bakır sürahi
 Hamır: Hamur
 Hindik: Şimdi
 Irgat: İşçi
 İtdirseği: Göz kapağında çıkan bir çeşit sivilce
 İvez: Sivrisinek
 Kellepeynir: Salamur edilmiş peynir
 Keri: Eşek yavrusu, sıpa
 Kilit: Anahtar
 Küllük: Çöplük
 Külüstür: Eskimiş, kullanılamaz halde
 Kümpür: Patates
 Koruk: Olgunlaşmamış üzüm
 Mabiye: Salon
 Melefe: Yatak, yorgan yüzü
 Mıh: Çivi
 Mintan: Gömlek
 Namazlağı: Seccade
 Okuntu: Davetiye
 Oturaklı: Ağır başlı hareket eden
 Öteberi: Yiyecek-içecek
 Öz: Küçük çay, dere

Pakla: Kurutulmuş yeşil fasulye

Pece: Baca

Peşkir: Havlu

Sahan: Tabak

Sızgıt: Kavurma

Sini: Tepsi

Suluk: Banyo

Şaplak: Tokat

Şişgin: Kibirli, kendini beğenmiş

Yel: Rüzgar

Zagar: Köpek

Zemberek: Kapı kolu

Zemheri: Sert kış

5.3.2. Fiiller

Börtlemek: Haşlamak

Büngüldemek: Fokurdayarak kaynamak

Cimciklemek: Çimdiklemek

Çemkirmek: Tartışmak

Çengirdemek: Gereksiz ve çok konuşmak

Çığırmaq: Söylemek

Çimmek: Banyo yapmak

Çinilemek: Çınlamak

Dadanmak: Aynı yere çok sık olarak gelmek

Dinelmek: Ayakta durmak

Dürmek: Katlamak

Erinmek: Üşenmek

Evmek: Acele etmek

Fosurdamak: Sesli uyumak

Goğlaşmak: Dedikodu yapmak

Hora geçmek: Makbule geçmek
 Igralanmak: Sallanmak
 İnilemek: İnlemek
 Kikirdemek: Gülmek
 Kurcalamak: İncelemek
 Kürüme: Temizlemek
 Lingirdemek: Oradan oraya koşuşturmak
 Mırıldanmak: Söylenmek
 Mirtlemek: Hoplamak
 Neylemek: Boş vermek
 Palazılamak: Çırpınmak
 Sepelemek: Serpmek, dağıtmak
 Seyirtmek: Hızlı hızlı koşmak
 Sırnaşmak: Yaklaşmak
 Sinmek: Gizlenmek
 Şipelemek: Söylenmemesi gereken birşeyin söylenmesi
 Takas etmek: Değişmek
 Tebelleş olmak: Musallat olmak
 Uğunmak: Ağlamaktan tıkanmak
 Ummak: İstemek
 Uvarmak: Tamir etmek
 Ürüme: Havlamak
 Üfürmek: Kafadan sallamak

5.4. ATASÖZLERİ

“Nazım, nesir, her iki şekli ile eski tecrübeleri tam bir fikir kompozisyonu içinde teşbih, mecaz, kinaye, tezat...gibi edebi santların kudretinden faydalanarak süslü, kapalı olarak veya bazen açık, mecazsız hususuyla yetişecek gençlere aktaran sözlerdir” (Oğuz, 2008: 163). Alan çalışması sırasında görüştüğümüz kaynak kişilerin aktardıkları atasözleri şunlardır:

- * Abdal düğünden, çocuk oyundan usanmaz.
- * Abdalın karnı doyduktan sonra gözü yolda olur.
- * Abdala kar yağıyor demişler, titremeye hazırım demiş.
- * Abdal ata binince bey oldum sanır, şalgam aşı girince yağ oldum sanır.
- * Abdalın dostluğu köy görünceye kadardır.
- * Abdal (derviş) tekkede, hacı Mekke`de bulunur.
- * Acı patlıcanı kırağı çalmaz.
- * Acıkan doymam, susayan kanmam sanır.
- * Aç köpek ava salmaz.
- * Ağaçtan maşa, abdaldan paşa olmaz.
- * Anamın aş, tandırın başı.
- * Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.
- * Ateş düştüğü yeri yakar.
- * At binenin kılıç kuşananındır.
- * At yiğidin yoldaşındır.

- * Ateş olsa cürümü kadar yer yakar.
- * Ayağa değmedik taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz.
- * Ayıdan post, gavurdan dost olmaz.
- * Az veren candan, çok veren maldan.
- * Azı çocuğuna, çoğu kocana gösteme.
- * Bataklıkta gül olacağına bahçede diken ol.
- * Bağ çapa ister, tarla sapan.
- * Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur.
- * Balcıya pekmez satılmaz.
- * Başa gelen başta kalmaz.
- * Balık baştan kokar.
- * Baş nereye giderse ayak da oraya gider.
- * Babası koruk yemiş, oğlunun dişi kamaşmış.
- * Bakmakla usta olunsa, kediler kasap olurdu.
- * Balın olsun tek, sinek Bağdat`tan gelir.
- * Başa gelmeyince bilinmez.

- * Belâ geliyorum demez.
- * Beş parmağın beşi bir değil.
- * Beterin beteri vardır.
- * Bir adama kırk gün deli desen deli olur.
- * Bir adamın adı çıkacağına canı çıksın.
- * Bir başa bir göz yeter.
- * Bir göz ağlarken öbür göz gülmez.
- * Bir insanı tanımak için ya alış veriş etmeli, ya yola gitmeli.
- * Biri yer, biri bakar; kıyamet ondan kopar.
- * Bir yemem diyenden kork, bir oturmam diyenden.
- * Bitli baklanın kör alıcısı olur.
- * Boğaz kırk boğumdur.
- * Borç yiğidin kamçısıdır.
- * Borç iyi güne kalmaz.
- * Boyumca buldum, huyumca bulamadım.
- * Böyle gelmiş böyle gider.

- * Bugünkü tavuk yarınki kazdan iyidir.
- * Büyüğünü bilmeyen Allah'ını bilmez.
- * Cahilin sözüne bakılmaz.
- * Ceviz gölgesi yavuz gölgesi, söğüt gölgesi yiğit gölgesi.
- * Ceviz diker, kızılıcak biter.
- * Çalıda gül bitmez, cahile söz yetmez.
- * Çalma elin kapısını, çalarlar kapını.
- * Dam yanarsa içindeki sıçan da yansın.
- * Dağ tavşansız olmaz.
- * Dedesi koruk yer, torununun dişi kamaşır.
- * Dışına baktım yeşil türbe, içine girdim estağfur tövbe.
- * Doğrunun yardımcısı Allah'tır.
- * Dost ağlatır, düşman güldürür.
- * El ağzına bakan aç kalır.
- * Elden gelen öğün olmaz, oda vaktinde bulunmaz.
- * Eli oklava yuvarlıyor, gözü kırık kovalıyor.

- * El eli ile kuş tutulmaz.
- * Fakirlik ateşten gömlektir.
- * Faydasız duaya amin denmez.
- * Felek vakit olur, adama kelek sattırır.
- * Fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar.
- * Garip kuşun yuvasını Allah yapar.
- * Gemisini kurtaran kaptan.
- * Gençlikte para kazan, kocalıkta kur kazan.
- * Gönülsüz yenen aş, ya karın ağrıtır ya baş.
- * Gön yufka yerinden delinir.
- * Göz görmeyince gönül katlanır.
- * Güvenme varlığa düşersin darlığa.
- * Hak deyince akan sular durur.
- * Hamama giren terler.
- * Hay`dan gelen, Huya gider.
- * Her ağaçtan kaşık olmaz.

- * Herkes kendi ölüsü için ağlar.
- * Her ağaçtan düdük olmaz, gel haber anlat kaba zurnaya.
- * Her evin bir töresi var.
- * Horoz ölür, gözü çöplükte kalır.
- * Irmak kenarına çeşme yapılmaz.
- * Irmaktan geçerken at değiştirilmez.
- * Isıracak it dişini göstermez.
- * İçi beni yakar, dışı eli.
- * İki at bir kazığa bağlanmaz.
- * İki dinle bir söyle.
- * İki kuma bir ev batırır.
- * İnsan yedisinde ne ise, yetmişinde de odur.
- * İnsanın yere bakanından kork.
- * İnersin gönül inersin, attan iner eşşeğe binersin.
- * İtin akılsızını yol kocatırmış.
- * İyilik et, denize at, balık bilmezse Hâlik bilir.

* Kadına bak kapısında bekçi durasın gelir, herife bak sadaka veresin gelir.

* Kaçan balık büyük olur.

* Kara haber tez duyulur.

* Karaya sabun, deliye öğüt neylesin.

* Kardeşim bey olmuş karısı sevinsin.

* Kel başa şimşir tarak.

* Kendi ununu kendin öğüt.

* Kedi uzanamadığı ciğere pis der.

* Keskin sirke küpüne zarar verir.

* Kıtlıkta verilen dürüm, bollukta unutulmaz.

* Kızım sana söylüyorum gelinim sen anla.

* Kılıç kınını kesmez.

Kızın gönlüne bırakırsan ya davulcuya varır ya zurnacıya.

* Koyun can derdinde, kasap et derdinde.

* Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür.

* Lafla karın doymaz.

- * Leyleğin ömrü laklakla geçer.
- * Mal bulunur, can bulunmaz.
- * Mal canın yongasıdır.
- * Mart kapıdan baktırır, kazma-kürek yaktırır.
- * Mayasız yoğurt tutmaz.
- * Mermer iyi taştan, iyilik iki baştan.
- * Merhametten maraz doğar.
- * Ne bal oldu ne pekmez.
- * Ne dilersen eşine, o gelir başına.
- * Ne kızı verir, ne görücüyü küstürür.
- * Oduncunun gözü omçada, dilencinin gözü çömçede.
- * Olacakla öleceğe çare bulunmaz.
- * Olan dört bağlar, olmayan dert bağlar.
- * Otu çek, köküne bak.
- * Oynamasını bilmeyen gelin yerim dar dermiş.
- * Öfkeyle kalkan, zararlı oturur.

- * Ölenle ölünmez.
- * Ölmüş eşek, kurttan korkmaz.
- * Önce can, sonra canan.
- * Para ile imanın kimde olduğu belli olmaz.
- * Pilâv yiyen, kaşığını yanında taşır.
- * Rüşvet kapıdan girince iman bacadan çıkar.
- * Rüzgâra tüküren kendi yüzüne tükürür.
- * Sabah ola, hayır ola.
- * Sabreden derviş, muradına ermiş.
- * Sağ elinin verdiği sol elin görmesin.
- * Sağır işitmez, uydurur.
- * Sahipsiz eve it buyruk.
- * Sakla samanı, gelir zamanı.
- * Sayılı gün tez geçer.
- * Sebepsiz kuş bile uçmaz.
- * Sen evme, işin evsin.

- * Sen okuyup adam olana kadar, dağdaki tavşan zabıt katibi olur.
- * Sen ağa, ben ağa; bu ineği kim sağa?
- * Sıçan çıktığı deliği bilir.
- * Soğuktan ve soysuzdan kendini koru.
- * Son pişmanlık fayda vermez.
- * Söz gümüşse, sükût altındır.
- * Su uyur, düşman uyumaz.
- * Şahin avını nerde olsa alır.
- * Şimşek çakmadan gök gürlemez.
- * Tarla taşlı yerden, kız kardaşlı yerden alınmaz.
- * Tavşan dağa küsmüş, dağın haberi olmamış.
- * Tek kanatla kuş uçmaz.
- * Tereciye tere satılmaz.
- * Terzi kendi söküğünü dikemez.
- * Ucuz alan pahalı alır.
- * Ucuz etin yahnisi yenmez.

- * Ulu sözü dinlemeyen, uluya uluya dağda kalır.
- * Ummadık taş baş yarar.
- * Uzak yerin somununu överler, vardım gördüm tokmakla döverler.
- * Üflemeyince kaynar çorba içilmez.
- * Üşenenin oğlu kızı olmamış.
- * Üzüm üzüme baka baka kararır.
- * Vakitsiz öten horozun başını keserler.
- * Varsa pulun, herkes kulun; yoksa pulun, dardır yolun.
- * Veren eli herkes öper.
- * Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.
- * Yalnız öküz, çifte koşulmaz.
- * Yazın gölge kovan, kışın karın ovar.
- * Yağına kıymayan, çöreğini yavan yer.
- * Yazın kurun olmaz, kışın derin olmaz.
- * Yiğit at, kendine kamçı vurdurmaz.
- * Yumurtasına hor bakan civcivini cılk eder.

- * Yuvarlanan taş yosun tutmaz.
- * Yüz verme arsız olur, az verme hırsız olur.
- * Zanatını ustadan gömeyen öğrenemez.
- * Zamanında gerek tımar, öldü eşek kaldı semer.
- * Zengin dağlar aşar, fakir düz yolda şaşar.
- * Zengin isen ya bey derler ya paşa, fukara isen ya Abdal derler ya cingan.

5.5. DEYİMLER

“Asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözlerdir” (Oğuz, 2008: 165). Alan çalışması sırasında görüştüğümüz kaynak kişilerin aktardıkları deyimler şunlardır:

- * Ağır otur batman kalk
- * Ahı yerde kalmamak
- * Ahiret sorusu sormak
- * Akli çıkmak
- * Ayağı şapaz olmak
- * Bağrı yufka

- * Başını bağlamak
- * Başı göge ermek
- * Başı dumanlı olmak
- * Başının etini yemek
- * Brbr bükülmek
- * Damı suvat, avradı donat
- * Dereyi görmeden paçayı sıvamak
- * Eğil ocağım, doğrul bucağım
- * Ekmeğine yağ sürmek
- * Eli koynunda oturmak
- * Eme seme yaramak
- * Gavur parasıyla on para etmemek
- * Gavur inadı tutmak
- * Gge keçi oğlağı olmak
- * Haşat olmak
- * Kılı kılına yetmek

- * Kulp takmak
- * Ne bal oldu ne pekmez
- * Oğul balı gibi tatlı olmak
- * Ördek, kaza bakarak çatlamış
- * Öyle tilki vardır ki, kurdun adı çıkmıştır
- * Parmağı gümüşlü
- * Sabır cennetin anahtarıdır
- * Samanlık saray oldu, gelinlik kolay oldu
- * Sahipsiz eşeği kim olsa döver
- * Sille yemeden yanak kızarmaz
- * Soğan dikmedim acısını çekmedim
- * Şükür nimeti artırır
- * Tadı damağında kaldı
- * Tadı azmak
- * Taş gibi donup kalmak
- * Tembih etmek

- * Turnayı gözünden vurmak
- * Tuzsuz pelte gibi titrer
- * Tövbeyi torbaya atmış
- * Uyuz duvara sürünür
- * Ürkek olma erkek ol
- * Var varlatır, yok söyletir
- * Veren el dert görmesin
- * Yabancı koyun, kenara yatar
- * Yağ döküp yalamak
- * Yağlı ballı olmak
- * Yatan öküze yem haramdır.
- * Ya alırım ya ölürüm
- * Yiyen agiz, utanır
- * Zanaatini ustadan görmeyen öğrenemez.
- * Zorla güzellik olmaz.

5.6. BİLMECELER

“Bilmeceler, tabiat unsurları ile bu unsurlara bağlı hadiseleri; insan, hayvan ve bitki gibi canlıları; eşyayı, akıl, zeka veya güzellik nev’inden mücerret kavramlarla dini konu ve motifleri vb. kapalı bir şekilde yakın-uzak münasebetler ve çağrışımlarla düşünce, muhakeme vedikkatimize aksettirerek bulmayı hedef tutan kalıplaşmış sözlerdir” (Oğuz, 2008: 199). Alan çalışması sırasında görüştüğümüz kaynak kişilerin aktardıkları bilmeceler şunlardır:

- * Ağacı oymuşlar içine bülbül koymuşlar (radyo).
- * Akşam serilir, sabah dürülür (yatak).
- * Alaca mezar dünyayı gezer (göz).
- * Altından yer, üstünden sıçar (rende).
- * Başı yeşil emir değil, üstü gara kömür değil, içi beyaz peynir değil, kuyruğu var fare değil (turp).
- * Benim bir gelinim var gelenin elini öper gidenin elini öper (kapı zembereği).
- * Benim bir gelinim var gidenin gelenin eteğini öper (minder).
- * Bilmece bildirmece el üstünde kaydırmaca (sabun).
- * Bir küçücük fıncık, içi dolu turşucuk (limon).
- * Biz biz idik yüz bin tane kız idik gece oldu, dizildik sabah oldu, silindik (yıldız).

- * Çarşıdan aldım bir tane eve geldim bin tane (nar).
- * Çarığımı çattım, pencereye attım (terazi).
- * Çin çin hamam, kubbesi tamam, bir gelin aldım babası imam (minare).
- * Çit çit hamam kubbesi tamam bir gelin aldım babası imam (saat).
- * Dağdan gelir taştan gelir, eğri büğrü yoldan gelir (sel).
- * Dağdan gelir davara, kuyruğunun ucu kara (yılan).
- * Dağdan gelir sekerek, kuru üzüm dökerek (keçi).
- * Dam başında küreği, güp güp eder yüreği (hırsız).
- * Dışı katık, içi kütük (zeytin).
- * Elemez, melemes ocak başına gelemes, gelse bile duramaz (yağ).
- * Elsiz ayahsız gapı açar (rüzgar).
- * Gelişi aslan gibi, duruşu sultan gibi, sürünür esir gibi (Kedi).
- * İni fini fincan içi dolu mercan (nar).
- * İstanbul'da süt pişer kokusu buraya düşer (mektup).
- * Kara tavuk, karnı yarık (baca).

- * Kat kat döşek, bunu bilmeyen eşek (lahana).
- * Kılılı ağzını açtı, çıplak içine kaçtı (yün çorap).
- * Küçük al yastık, içine un bastık (iğde).
- * Nar, nar diz boyunca kar, uçu keklık kaldı dilber (başak).
- * Parasını el alır, dumanın yel alır (sigara).
- * Sıra sıra odalar birbirini kovalar (tren).
- * Şekere benzer, tadı yok, gökte uçar kanadı yok (kar).
- * Tıngır elek tıngır saç, elim hamur karnım aç (oruç- Ramazan).
- * Yağlı kaşık duvara yapışık (kulak).
- * Yedi delikli tohmah bunu bilmeyen ahmak (boş kafa).
- * Yer altında kitli sandık (mezar).
- * Yer altında sakallı hoca (soğan).
- * Yer altında yağlı kayış (yılan).

5.7. TEKERLEMELER

“Şekil, konu, içerik ve işlevleri bakımından sınırları kesin olarak çizilmemekle birlikte “tür” olarak değerlendirebileceğimiz tekerlemeler, çoklukla halk edebiyatının masal, bilmece, halk hikayesi gibi diğer türlerine bağlı

olarak ortaya konulmuşlardır” (Oğuz, 2008: 196). Alan çalışması sırasında görüştüğümüz kaynak kişilerin aktardıkları tekerlemeler şunlardır:

Yumurta sepeti,
Bakkal dükkânı,
Harhar çeşmesi,
Kalem karası,
Allah çırası,
Düz bayır bitli çayır,
Ebeler dedeler, kırklar, yediler,
Parayla biter, her dert dediler.

Yedik içtik ölçüp biçtik,
Gelene niye geldin denilmez,
Allah’ın emrine karşı gelinmez.

Bir varmış, bir yokmuş,
Evvel zaman içinde,
Kalbur saman içinde,
Pireler berber iken,
Eski hamam içinde,
Ben anamın beşiğinde,
Tingir mingir sallanırken,
Babam düştü eşikten,
Anam düştü beşikten.

Zaman zaman içinde,
Kalbur zaman içinde,
Cinler cirit oynarken,
Eski hamam içinde.

Masal masal maniki
Kulakları on iki
On ikinin yarısı
Helvacının karısı
Bu masalı anlatan yalancının birisi.

Ebe ebe nerede ?
Su doldurur derede.
Dere boyu çalılık,
Şu ebe ne alık.
Ebe suya dalamaz,
Arabada bulamaz.
Ene mene dostum .
Ben sana küstüm.
Armudu kestim,
Tavana astım,
Tap dedi düştü,
Kargalar üşüştü,
Bu da bana düştü.
Karnım aç.
Karnına kapak aç.
Değirmene kaç.
Değirmenin kapısı kitli,
Hey başı bitli!
Nacak sapına,
İki kes.
Biri sana,
Biri de bana.
Kızın adı Hediye,
Ekmek vermez kediye.
Kedi gider Kadiya
Kadının kapısı kitli,
Hediyenin başı bitli.

El el epelek,
 Elden düşen kelebek.
 Kelebeğin yarısı,
 Keloğlanın karısı,
 Incik, mıncık,
 Sen dur, sen çık.

Şu yoğurdu sarımsaklasak da mı saklasak,
 Sarımsaklamaksak da mı saklasak?

Nankör nalbant,
 Nalları nallamalı mı,
 Nallamamalı mı?
 Portakalı soydum,
 Baş ucuma koydum,
 Ben bir yalan uydurdum,
 Duma duma dum,
 Kırmızı mum,
 Dolapta pekmez,
 Yala yala bitmez,
 Ayşecik, Fatmacık,
 Sen bu oyundan çık.

5.8. DUALAR-BEDDUALAR

5.8.1. Dualar

“İptidai cemiyetlerde inanç, sihir, büyü ve fallardan unsurlar alarak beslenen dualar, sağlık ve hastalık hallerinde, mahsulün bereketli olmasında, yağmurun yağmasında, tehlike ve felaketin mal ve mülke gelmemesinde; doğumdan ölüme kadarki bazı merasimlerde iyi ve doğru olduğuna inanılan

müspet dilekleri ruhi ve fikri ifadesini dilde kazanır” (Oğuz, 2008: 168). Alan çalışması sırasında görüştüğümüz kaynak kişilerin aktardıkları dualar şunlardır:

1. Yeni evlenen çiftlere edilen dua:

Allah bir yastıkta kocatsın,

Hayırlı uğurlu olsun.

Allah başa kadar etsin,

Allah ağzınızın tadını bozmasın,

Yerin, yurdun hayırlı olsun,

Ocağın şen olsun,

Kocanla ağzın tatlı olsun,

Evin kutlu olsun,

Yuvanız şen olsun.

2. Yatarken edilen dua:

Üç kulhu bir elham okunur.

Yattım sağıma,

Döndüm soluma,

Melekler gelsin dört yanıma,

Yattım Allah,

Kaldır beni,

Nur içine daldır beni,

İman ile gönder beni.

Yattım Allah kaldır beni,

Nur içine daldır beni,

Şeytana uydurma beni,

İman ile gönder beni,

Evimizin etrafı kırk atlı,

Kırkı da Muhammed adlı,

Allah'ım saklasın,

Muhammedim beklesin,

Kapımız Yasin ile kilitli,

Eşhedü enla ilahe illallah Muhammeden Rasullullah.

3. Kötü rüya görüldüğünde edilen dua:

Allah'ım, şerlerden, belalardan sen koru beni, çocuğumu çocuğumu

Dağlara, taşlara ver,

Bizlerden uzak eyle.

4. İyi bir şey gerçekleştiğinde edilen dua:

Allah razı olsun,

Allah tuttuğunu altın etsin,

Allah ne muradın varsa versin,

İşin rast gelsin,

Allah seni korusun,

Ocağın tütsün.

5. Yeni doğanlara edilen dua:

Allah analı babalı büyütsün,

Allah dört göz ile büyötmeyi nasip etsin,

Vatana, millete hayırlı evlat etsin.

Allah akıl fikir versin.

6. Bayramlarda el öpen çocuklara edilen dua:

Çok bayram gör,

El öpenlerin çok olsun,

Ömrün uzun olsun,

Anan ile baban ile çok çok bayramlar gör.

7. Yemek yerken edilen dua:

Geçmişlerinizin ağzında bulunsun,

Hacı sofrası olsun,

Allah bereketini arttırsın,

Afiyet olsun.

8. Misafirliğe gelene edilen dua:

Hoş geldin sefa geldin,

Ayağına sağlık,

Buyrun başımız ile beraber,

Yine buyur gel.

9. Hasta olana edilen dua:

Allah şifa versin,

Allah korktuğundan kurtarsın,

Allah çektirmesin,

Allah gecinden versin,

Geçmiş olsun.

10. Ölen kimseler için edilen dua:

Makamı cennet olsun,

Toprağı bol olsun,

Başınız sağ olsun.

11. Hacca giden için edilen dua:

Hayırlı olsun,

Allah kabul etsin,

Bize de dua et.

12. Bir işe başlarken edilen dua:

Bereketli olsun,

Evimin horantasının kısmeti içinde olsun,

Nasibi bol olsun.

Benim elim değil,

Fatıma anamızın eli.

Kazasız, belasız geçsin,

Bol bereketli kazanç olsun.

13. Yeni alınan eşya için edilen dua:

Allah güle güle kullanmayı nasip etsin,

İyi gününde kullan inşallah.

Allah ağzının tadıyla kullanmayı nasip etsin.

14. Hidrallezde edilen dua:

Yarabbi hidrellezin yüzü suyu hürmetine benim de kısmetimi aç,

Hidrellez aşkına bana da ev ver, araba ver, sağlık ver.

5.8.2. Beddualar

“Duanın aksi ve zıttı olan la’net, inkisar, bela ve gazap ifade eden menfi sözlerdir” (Oğuz, 2008: 168). Alan çalışması sırasında görüştüğümüz kaynak kişilerin aktardıkları beddualar şunlardır:

Al kanlar altında kalasica.

Allah cızırtını versin.

Avradsız kalasica.

Avular yutasica.

Başına taş düşsün.

Beşiği boş olasıca.

Boynu altında kalasıca.

Canının derdine düş.

Ciğerleri ağzından gelesice.

Ciğerleri kopasıca.

Çarpını çarpını ölesice.

Devrili devrili yunasıca.

Dilin dursun, gözün baksın.

Dilini eşek arısı soksun.

Dilin boğazına aksın.

Elleri boşa gelesice.

Elleri kırılsın.

Evin başına yıkılsın.

Evine baykuşlar tünese.

Geberesice.

Kalmıyasıca.

Kara yerlere gidesice.

Kan kusasıca.

Kör olasıca.

Kurban olduğum Allah'ın gazabına uğrayasıca.

Muradını alamıyasıca.

Malamat olasıca.

Malamat soyka.

Ocağın batsın.

Ölücüğü gelesice.

Ölüp ölüp diril emi.

Sürünesice.

Tohumu kuruyasıca.

Türemiyesice.

Viran olsun, yerin yurdun.

Yağlı kurşunlar altında kalasıca.

Yattığın yer diken, bıtırak olsun.

5.9. MANİLER

“Mani, bilinen yaygın biçimi ile yedi heceli dört dizeden oluşan “aaxa” biçiminde kafiyelenen bir nazım şeklidir. Bir tek dördlük içinde bir anlam bütünlüğü olmak zorundadır. Genellikle ilk iki dize, asıl söylenmek istenen son iki dizeye hazırlık yapılmasını sağlayan doldurma dizelerdir” (Oğuz, 2008: 189). Alan çalışması sırasında görüştüğümüz kaynak kişilerin aktardıkları maniler şunlardır:

Benim yarım Kaman’da,
Yazı yazar masada,
Yazısını bitirmiş,
Dolanır piyasada.

Sulara basma güzel,
Yürüyüşü yosma güzel,
Eller bizi ayırdı,
Selamı kesme güzel.

Çaydanlıkta çayım var,
Utanacak neyim var,
Şu Kaman’ın içinde,
Selvi boylu yarım var.

Aslanım herk ediyor,
Hergini terk ediyor,
Hergin başını yesin,
Aslanım elden gidiyor.

Patlıcanı oymadın mı,

Tadına doymadın mı,
Beni kınama anam,
Sen cahil olmadın mı?

Yumurtanın sarısı,
Yere düştü yarısı,
Görümcem verem olmuş,
Kaynanama darısı.

Kaleden bakmayınan,
Şapkayı yıkmayınan,
Adama kız vermezler,
Geriden bakmayınan.

Çıktım Baran Dağına,
Karı dizleyi dizleyi,
Yaralarımı azdırdım,
Yarı gözleyi gözleyi.

Kaman adın ünlüdür,
Bağın bahçen güllüdür,
Elden ayırdır insanın,
Tatlı dilinden bellidir.

Şu derenin sazları,
Vak vak öter kazları,
Kaman'ın kızlarının,
Sürmelidir gözleri.

Hiç insaf yok mu be adamda,
Bağımız var Kaman'da,
Eger bu iş olmazsa,
Hasta olurum odamda.

Uzun uzun kavaklar,
At oynatır savaklar,
Gel kız bizim eve gir,
Varsın olmasın duvaklar.

Yârim gitti gelmiyor,
Kimse kadrim bilmiyor
Ayrıldığım günden beri,
Gözüm gönlüm gülmüyor.

Kaman'ın kavakları,
Titreşir yaprakları,
Tatlı güle benzer,
Yarimin yanakları.

Fincanda kahvem var,
Utanacak neyim var,
Şu Kaman'ın içinde
Selvi boylu yarım var.

Büyük cevizin dibi,
Ne gezersin el gibi,
Salın da gel yanıma,
Helalca malım gibi.

Pınar başı pıtırak,
Çocukları yatırak,
Herif yüzüme bakmaz,
Bari seninle oturak.

Ah fındığım fındığım,
Dallarına konduğum,
Vermedi seni bana,
Sakalını yolduğum.

Acı biber,
Tatlı biber,
Beni unutursan,
Geber.

Bizim bağlar buradır,
Gülü sıra sıradır,
Yar Kaman'dan gideli,
Gönlüm ardı sıradır.

5.10. NİNNİLER

“Türküleri kapsayan sınıflandırmalarda, tıpkı “ağıt” gibi, “türkü” içerisinde gösterilen ve çoklukla “nini yavrum ninni” ifadesi ile başlayan ninniler, annelerin çocuklarını sakinleştirmek ve uyutmak amacıyla söyledikleri ezgili manzumelerdir” (Oğuz, 2008: 195). Alan çalışması sırasında görüştüğümüz kaynak kişilerin aktardıkları ninniler şunlardır:

Evimizin önü kuyu,
 Kuyudan alırlar suyu,
 Küçüçüksün yatta uyu,
 Nenni yavrum nenniii.
 Eee kuzuma ee bebeğim benim,
 Ooo tatlı yavrum benim.

Dandini dandini dastana
 Danalarda girmiş bostana
 Kov bostancı danayı
 Yemesin lahanayı
 E eee ee hu hu
 Bebek değdi yaşına
 Şapka ister başına
 Annesi kurban olsun
 Yavrumun bakışına
 E eee eeee yavrum
 Bebeğimin beşiği çamdan,
 Yuvarlandı düştü damdan,
 Bey babası gelir şamdan,
 Nenni nenni, nenni nenni
 Nenni nenni, bebek oy
 Bebeğimin beşiği bakır,
 Yerinden kalkmıyor ağır,
 Ben sallarım takır takır,
 Nenni nenni, nenni nenni
 Nenni nenni, bebek oy.

Hu hu hu derviş,
 Derviş bir gelin almış,
 O da öpmeden ölmüş,

Hu hu hu hu
Karşıda dağlar taşlar,
Dal dibine tünler kuşlar,
Benim yavrumun babası,
Kim bilir nerede kışlar.

Yaylaların yoğurdu,
Bu güzeli hangi ana doğurdu,
Bu güzeli doğuran ana,
Balınan mı yoğurdu.
Hu, huu, huuu kuşu.
Al babası al babası,
Yağlığımı sar babası,
Oğlun çalmaya hazır,
Davul al da sal babası.

Asmaya kurdum salıncak,
Eline de verdim oyuncak,
Yine de uyumadı gitti,
Şu küçücük yumurcak.

Oğlan oğlan ot bizde,
Bir gece de yat bizde,
Örtü, pırtı yoksa,
Tazı çulu çok bizde.
Hoppla yavrum yaz geldi,
Çarşıya kiraz geldi,
Aldım üç okka kiraz,
O da kızıma az geldi.

5.11. TÜRKÜLER

“Duygu, düşünce, hayal ve birey ya da toplum olarak doğumdan ölüme kadar yaşanan, insan ve toplumda iz bırakan bütün olayları dile getiren, sevinçli ya da üzüntülü zamanlardaki coşku ve heyecanı yansıtan, kaynakları genellikle ozan, türkü yakıcı ve söyleyicisi kişilerden oluşan, hangi edebiyat şubesine ait ya da hangi biçim ve türde ortaya çıkmış olursa olsun halka mal edilerek anonimleşen, şölende, düğünde, toplantıda ve her türlü icra ortamında dillerden düşürülmeyen, icracısı, icra ortamı ve konusuna göre kendine has bir ezgiyle söylenen manzum ürünlere türkü denir” (Yakıcı, 2007: 44). Alan çalışması sırasında görüştüğümüz kaynak kişilerin aktardıkları türküler şunlardır:

Normak Türküsü

Kaynak kişilerden Musa Akdoğan normak türküsünü şöyle anlatır: 1950 yılı Mayısında iktidara gelen Demokrat Parti hükmetti, “Marshall” yardımı çerçevesinde verilen iş makineleri ile karayollarında büyük bir atağa geçmiştir. Yolların açılmasıyla motorlu araçların ithali hızlanmış, bunu takibinde tarım makinaları ithali başlamıştır. John Deere, Haris, Massey Ferguson gibi dev makinelerin yanı sıra Almanya’nın ürettiği sonradan Anadolu’da Normak olarak adlandırılacak Hanomağ traktörleri de İstanbul’da bulunan Mehmet Kavalalı müessesesi tarafından ithal edilip bayilere dağıtılmıştır¹³⁹.

Yerköy bayii Nazmi Bey, traktörünü satabilmek için pazara gelen köylülere traktörün meziyetlerini sergileyerek, kaç öküzün, kaç ırgatın, bilmem kaç günde gördüğü işi çok kısa zamanda ve en ekonomik şekilde nasıl yapıldığını ballandıra ballandıra anlatıyormuş.

¹³⁹ Musa Akdoğan, 26. 08. 2011 tarihli görüşme

Bunca methiyeden sonra Çiçekdağı'nın Ömeruşağı köyünden Ferit Çelebi (THM Sanatçısı Ekrem Çelebi'nin babası) traktöre müşteri olur. Uzun pazarlıklardan sonra 35'lik normak traktörle, ekipman olarak yine ithal edilen Volvo pulluğu satın alır ve sevinç gösterisiyle köyün yolunu tutar.

Traktörün namı civar köylere çabuk yayılır ve yörede tek Abdal köyü olan Kırtıllar köyünde Abdallar zümresine mensup Davulcu Haydar'ın kulağına gider.

Çok fazla toprağı olmamasına rağmen kira ile tarla sürerek para kazanabileceğı, belki de mevsimlik bir iş olan davulculuğa bağılı kalmaktan kurtulabileceğı ümidiyle, servetini hesaplamış. O zamanlar düğünü en fazla çalan ve elinde avucunda parası olduğı söylenen Davulcu Haydar'ın sermayesi; hanımının kolundaki dört bilezik, kulağındaki çeyrek altından yapma bir çift küpe, boynundaki iki gremse ve iki yarımlikmış. Bir de bunlara ek olarak iyi bir cevizden yapma boz davulu mevcutmuş. Üstüne de borçlanarak bir Normak traktör almış. Almış almasına da her ikisinde traktör sürmeyi bilmezmiş. Şoför tutmuşlar ve al basmadan traktör kılıfı diktirmişler.

Traktör çalışıp gelip geçtikçe ozanımız keyifle söylenmiş, Normak'a türküler yakmış.

Şöförler acemi olup bakım yapamayınca traktörler kısa zamanda arıza vermiş ve ozanımız Yerköy'ün yolunu tutmuştur.

Çalışmayan Normak için herkes bir akıl verir olmuş. Kimisi altına ateş yaktırmış, kimisi egzozuna yorgan sardırmış. Bir akşam evine dönen ozanımız, ağızması bitmeyen, sabahları çalışmak bilmeyen Normak'ı yokuş aşağı bir durumda parkeder. Karısı ve çocukları onu karşılamaya çıkarlarmış. O esnada zamanında bir türlü çalışmayan Normak hareket etmiş ve çalışmaya başlamış. Çalışması ile beraber farları yanmış ve ışığı karısı ve

çocuklarının üzerine düşmüş. Hızla üzerlerine gelen traktörden kaçıp kurtulmuşlar. Ama traktör bu sefer de samanlığa girmiş.

Artık canına tak etmiş olan ozanımız eline geçirdiği balta ile traktörü parçalarken söylenmiş ve aşağıdaki türküyü söylemiş:

35'lik normak, Volvo da pulluk,
Nazmi Bey'den alınca dediler ki bulduk,
Karı yok, kispeti yok, elimde kaldı,
Bulgur pilavına muhtaç eyledin normak.

Ferguson motorların başıdır,
Massey Haris trenlerin eşidir,
Normak bizi Ağustosta üşütür,
Eksozuna aba giydirdik, normak.
Havalıda deli gönül havalı,
Buğday kaldırmadık normak, koysak çuvala,
Ocağın batsın Memmet Kavalak,
Normağı başıma bela eyledin.

Şaşırdımda normak kendim şaşırdım,
Sürmesini bilmedim, seni kaçırdım,
Akşam üstü samanlığa düşürdüm,
Bu kadar mı acıktın vay zalim normak.

İniş aşağı boynunu eğiyor,
Dört parmak yokuş gelse geri çöküyor,
Gaza bassam geri dönmüş bana gülüyor,
Ben senin kahrını, çekemem normak.

Geçtiğin tarladan ekin saz olur,
Güttüğün davarda koyun yoz olur,
Mazot filitrine bassam, oniki telli saz olur.
Birazda bizim havaları çalalım normak.

Varımı yoğumu yedin tükettin,
 Haydar'ı da helak ettin,
 Şimdide gözünü çoluk çocuğuma diktin,
 Seni gayrı belamız yapamam normak.

Normak benim tebdilimi şaşırın,
 Hergün hergün Yerköy'üne düşüren,
 Gam çekip gamlanma ey zalim normak,
 Kırtıllarda Davulcu Haydar o da perişan.

Haydar söyler normaklara destanı,
 Her hafta tazeledik normak senin ustanı,
 Kendin giydin al basmadan fistanı,
 Bizim yavruları çıplak bıraktın normak.

Faiz ve Zam Türküsü

Bu türkü Kaman Abdallar derneği başkanı Mümtaz Boyacıoğlu tarafından yazılmış, Haydar Akyol tarafından bestelenmiştir. Tefeciden bir miktar para alıp faizini ödemek zorunda kalan, üstüne üstelik sürekli artan fiyatlardan dolayı alım gücü azalan bir Abdal'ın durumu bu türküde anlatılmaktadır¹⁴⁰.

Allı turnam uçmaz oldu,
 Bizim elden, bizim gölden,
 Sazımız artık çalmaz oldu,
 Faiz ile zam elinden.

¹⁴⁰ Mümta Boyacıoğlu, 23. 10. 2010 tarihli görüşme

Kim tutar benim elimden,
 Kurtar beni şu ellerden,
 Kurtar beni şu ellerden,
 Az alırız, kazanç yoktur.
 Çoluk çocuk, horan çoktur.
 Birini aldım, beşi yoktur.
 Faiz ile zam elinden.

Kapanmıyor büyük yara,
 Düşünürüz kara kara,
 Tefeciden düştük dara.
 Faiz ile zam elinden.

Davul zurna, kayda tutmaz,
 Köçek bitti, ziller ötmez.
 Sazla keman alem etmez.
 Faiz ile zam elinden.

Hafta sonu düğünlerde.
 Bazen sazlı alemlerde.
 Alıp sattık son günlerde,
 Faiz ile zam elinden.

Tarlam yok ki ekin olsun.
 Bağım yok ki bostan olsun.
 Oğlan uşak nasıl gülsün.
 Faiz ile zam elinden.

Yazın Kaman, kışın İzmir,
 Hurda, zeytin, üzüm, incir.
 Alıp satarız hep bir bir.
 Faiz ile zam elinden.

Altın idik pul ettiler,
 Zorla kenara ittiler,
 Yalnız bırakıp gittiler,
 Faiz ile zam elinden.

Geldik Kaman'a Türküsü

Bu türkü yine Kaman Abdallar derneği başkanı Mümtaz Boyacıoğlu tarafından yazılmış, Haydar Akyol tarafından bestelenmiştir. Bu türküde Kaman'a göç eden Abdalların, Kaman'da yaşadıkları sıkıntıları anlatılmaktadır.

Hey erenler, bizde geldik Kaman'a,
 Kaman dedik, yüz sürdük sılaya,
 Ağa dedik, bey dedik, koyduk sıraya.
 Hey erenler biz de geldik Kaman'a
 Kuşgale dağımız, önümüz yayla,
 Saz çalarız keman ile yayla,
 Halimizi sormaz hükümet baba,
 Hey erenler biz de geldik Kaman'a
 Oğlan, uşak, aç, sefil, perişan.
 Ne bir ev aldık ne de bir han,
 Bu kış yine halimiz yaman,
 Hey erenler biz de geldik Kaman'a

Kaman Türküsü

Bu türkü Haydar Akyol tarafından bestelenmiştir. Fakat sözlerinin kime ait olduğu belli değildir. Milletvekili seçimlerinde Kırşehir milletvekillerinin üç tanesinin ikisi Kaman'lı olduğu için duyulan sevinçle bu türkü yazılmıştır.

Ağalar asfaltta atıyor volta,
 Açmış laleleri gülü Kaman'ın,
 Yeşile boyanmış ağaçlar, dallar,
 Süslenmiş taşlarla yolu Kaman'ın.

Gündüzlü dağının kuzey yüzünden,
 Düştüm ola Kör Mendi'nin özünden,
 Geçtim yine Toklumenin yolundan,
 Her çeşmeden akar balı Kaman'ın.

Kazalar içinde en çok gelişir,
 Var olsun Reis Bey candan çalışır,
 Sevmeyenler bizi kardeş ne de bölüşür,
 Konuşur mecliste dili Kaman'ın.

Sultan'ın Türküsü

Orta yaşlarda vefat eden mahalle sakinlerinden Sultan isimli bir bayanın ölümünün ardından kardeşi tarafından yakılan bir türküdür. Bu türkü ağıt niteliğindedir¹⁴¹.

Abdallar mahallesinde idi, cömertin başı,
 Misafirine boldu, ekmeği, aşı,
 Ölüm kolunu bağladı, geciken yaşı,
 Bir cömertin daha söndü hanesi,

Ecel gelince, bacım büküldü belin,
 Tutmaz oldu gayrı o cömert elin,
 Evde hizmet etmedi gelin,
 Bir cömertin daha söndü ocağı.

¹⁴¹ Döne Karakuş, 19. 12. 2010 tarihli görüşme

Gurbet Türküsü

Her yıl kış aylarında İzmir'e gidip orada çalışmak zorunda kalan Kaman Abdalları'nın bu duruma sitemlerini dile getirdikleri bu türkü Bayram Akyol tarafından yazılmıştır.

Kış olur İzmir'e gider göçümüz,
El kapısına bakar gözümüz,
Ne desek boşa gider sözümüz,
Bak Kaman'da boş kaldı evimiz.

Kader Bana Düşman mısın Türküsü

Kaman Abdallarından Süleyman Altaş'ın yazdığı, torunu Tufan Altaş'ın bestelediği ve Orta Anadolu'da bilinen ve sıkça dillendirilen bir türküdür. Burada Süleyman Altaş kaderine olan isyanını dile getirmiştir¹⁴².

Bırakmadın hiç yakamı
Kader bana düşman mısın?
Zindan ettin şu dünyamı
Zalim bana kader bana düşman mısın?
Yerden yere vurdun beni
Dertten derde sattın beni
Saldın gurbet ele beni
Zalim bana kader bana düşman mısın?

Pişman ettin doğduğuma
Bu dünyaya geldiğime
Acımadın geçliğime
Zalim bana kader bana düşman mısın?

¹⁴² Süleyman Altaş, 05. 12. 2010 tarihli görüşme

Bir gün olsun güldürmedin
 Göz yaşımı sildirmedi
 Yaşantımı bildirmedi
 Zalim bana kader bana düşman mısın?

Kına Türküsü

Gelin kızlar için kına gecesi söylenen ve yörede herkes tarafından bilinen bir türküdür. Bu türkünün özelliği sadece kına gecelerinde söylenmesinden ileri gelir.

Kızım kınan kutlu olsun,
 Bende dilin tatlı olsun,
 Çağırın gelsin kızın anasını,
 Kız gelin oldu görsün.

Atladı gitti eşiği,
 Sofrada kaldı kaşığı,
 Kız ananın aşığı,
 Ağlar silinir, silinir ağlar.

Ayrıca Orta Anadolu'da söylenilen aşağıdaki türkü Kaman Abdalları tarafından da kına gecelerinde söylenir.

Gelin Türküsü

Gelin kızlar için düğün bitip yeni evine girerken, kaynanası, görümceleri ve diğer akrabalar tarafından hoş geldin niteliğinde söylenilen bir türküdür¹⁴³.

¹⁴³ Zeynep Altaş, 05. 12. 2010 tarihli görüşme

Gelin geldi evimize
 Şenlik kuruldu köyümüze
 Hoş geldin allı gelin
 Sefa geldin pullu gelin

Ağzın tatlı olsun,
 Kocan kutlu olsun,
 Evin şenlik olsun,
 Sen sefa geldin gelinim.

Muharrem Ertaş'a Yazılan Türkü

İsa Erdoğan tarafından Muharrem Ertaş'ın vefatının ardından yazılan bir türküdür¹⁴⁴.

Yağmurlu köyünde, geldin cihana,
 Seni arıyoruz, biz yana yana,
 Kırşehir sahiptir, böyle ozana,
 Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Çok aradık, bulamadık eşini,
 Öldüğünde diktik, mezar taşına,
 Yeni bitirmişti, yetmiş yaşını,
 Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Geldin dünyaya, hayli dolaştın,
 Cefayla, çileyle, dağları aştın,
 Yetişmez menzile, vardın ulaştın,
 Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

¹⁴⁴ İsa Erdoğan, 29. 11. 2010 tarihli görüşme

Yokluğunan geçirmiştin gününü,
 Dünyaya duyurdun Türk'ün ününü,
 Biliyordun, geleceğin sonunu,
 Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Severdi insanı, bilmezdi kini,
 Abdallar soyundan, İslam'dı dini,
 Kırşehir kaybetti böyle ozanı,
 Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Gezerdi etrafı, sazı elinde,
 Söylediği sözler, halkın dilinde,
 Çalardı, söylerdi, kendi halinde,
 Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Dolaştı, şehri, köyü, ovayı,
 Kendisine kuramadı yuvayı,
 Derlerdi, çalardı uzun havayı,
 Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Sazını çalardı, bilmezdi nota,
 Gezerdi eşekle, binmezdi ata,
 Dolaştı köylerde hep yata yata,
 Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Kendisi ufaktı, sözü büyüktü,
 Çalardı söylerdi, emsali yoktu,
 Yoklukta büyüttü, evladı çoktu,
 Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Bıraktı dünyaya, Neşet Ertaş'ı,
Andıkça kardı, gözünün yaşı,
Döne'yle gezerdi, gönül yoldaşı,
Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Görmedi meclisi, tahsili yoktu,
Sevgiyle doluydu, seveni çoktu,
Yoklukla büyüdü, gönülü toktu,
Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Komşular toplandı, mezarın kazar,
Yerine bıraktı, büyük bir asar,
İsa Erdoğan'da, türkünü yazar,
Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Hasan'ın Türküsü

Uzun bir süre hastane de tedavi görüp, hastaneden sağ çıkamayan Hasan isimli bir Abdalın arkasından ağıt niteliğinde yakılan bir türküdür¹⁴⁵.

Yüksekmiş hastanenin penceresi
Yudumu ola Kaman'ın hocası
Yedinci ayın onyedinci gecesi
Kara Hasan teslim etmiş canını

Gayrı Darıözü'nün suyu bulanık akar
Arkandan uşaklar hergün ağlar,
Üç tane bacın yoluna bakar,
Gittin gelmedin, Kara Hasan'ım.

¹⁴⁵ Döne Karakuş, 19. 12. 2010 tarihli görüşme

Evlat Acısı Türküsü

Genç yaşta vefat eden, evli ve iki çocuk babası olan Abdal'ın ardından annesi tarafından yakılan ağıt niteliğinde bir türküdür¹⁴⁶.

Davulların sustuğu bir kış gününde,
İzmir'e gidemedi göçümüz,
Daha taze güveyliğinin içinde,
İki bin beşin Ekim ayında,
Kapımızı çaldı evlat acısı

Genç yaşta toprağa bölendi,
Duyunca haberini ömrüm tükendi,
Tatlı günümüz avulara bölendi,
Geride bıraktı iki yetim, bir körpe gelin,
Dünyamı kararttı evlat acısı

Hep yanımda kalır sandım,
Ne çare çok erken yanıldım,
Hiç kimseye vermezdim kara torpağa saldım,
Allah'tan geldi çaresiz kaldım,
Kapımızı çaldı evlat acısı

Hanım Gelinin Türküsü

Kaman Abdalları arasında genç yaşta vefat eden bir gelin için akrabaları tarafından yakılan ağıt niteliğinde bir türküdür¹⁴⁷.

¹⁴⁶ Döndü Karakuş, 28. 10. 2010 tarihli görüşme

¹⁴⁷ Döndü Karakuş, 28. 10. 2010 tarihli görüşme

Yatağa düşmedim, aniden oldu,
 Belkide düşmanımın yüzü güldü,
 Gül gibi benzim sarardı, soldu,
 Talihsiz ölümümü duyan ağlasın.

Oğlan büyüttüm gününü görmedim,
 Gelin aldım, safasını sürmedim,
 Son günlerde kara oğlanı görmedim,
 Talihsiz ölümümü duyan ağlasın.

Zeynep'in Türküsü

Kaman Abdallarından Zeynep isimli bir bayanın vefatının ardından eşi tarafından yakılan ağıt niteliğinde bir türküdür¹⁴⁸.

Eşim vermem seni dünya malına,
 Altın akçe donatsalar dalıma,
 Esen rüzgardan sakınıyordum,
 Zalim ölüm kucak açmış salına.

Çok aradım, bulunmadı çaresi,
 Ne yapayım, kalpde imiş yaresi,
 Elleri koynunda ağlaşıyorlar,
 Çocukları yetim koydun anası.

Uzak gitme dön evine hatunum,
 Yok muydu hiç yanında hatırım,
 Daha bir tutacak dalım kalmadı,
 Genç yaşında ettin kötürüm.

¹⁴⁸ Döndü Karakuş, 28. 10. 2010 tarihli görüşme

5.12. EFSANELER

“Efsane kendine özgü bir üslubu, kalıplaşmış, kurallı biçimleri olmayan, düz konuşma dili ile bildirilen bir anlatı türüdür” (Oğuz, 2008: 133). Alan çalışması sırasında görüştüğümüz kaynak kişilerin aktardıkları efsaneler şunlardır:

Eli Bebekli Efsanesi

Ömerhacılı kasabasına girmeden yolun solunda Baran Dağının üzerinde biri büyük, biri küçük iki tane kaya vardır. Bu kayaların büyük olanının bir anneye, ötekisininde bu annenin bebeğine ait olduğuna inanılır. Rivayete göre Baran Dağı üzerindeki bu arazinin sahibi bir Ağa varmış, arazisine izinsiz gireni acımadan öldürmüştü.

Anne, bebeği ile bu ağadan izinsiz odun topluyormuş. Ağanın adamları bu durumu fark edince bebekli anneyi kovalamaya başlamışlar. Kadın kaçarken “Allah’ım beni bu adamların eline bırakacağına taş et” diye dua etmiş ve oraya bebeği ile beraber taş oluvermişler. Bu arazi Abdallar mahallesinden bakınca görünüyor¹⁴⁹.

Karakurt Efsanesi

Kırşehir’de bir bey varmış, bir de beyin hasta bir oğlu varmış. Çocuk çok cılız, cansızmış. Herkes bu çocuğun ölümünü bekliyormuş. Babası çocuğunun çaresiz hastalığına dayanamamış. “Gözümün önünden alın bunu bir dağa bırakın, göz görmeyince gönül katlanır” demiş. Götürmüşler çocuğu Karakurt’un oraya bırakmışlar. Orada bir bataklık varmış, çocuk orada beklerken çok zayıf bir kurt gelip bataklığa girip çıkmaya başlamış¹⁵⁰.

¹⁴⁹ İdris Karakuş, 19. 12. 2010 tarihli görüşme

¹⁵⁰ İdris Karakuş, 19. 12. 2010 tarihli görüşme

Daha sonra orada akan sıcak sudan içmiş. Bunu 2-3 gün boyunca sürekli tekrarlamış. Bu zayıf kurt kanlanmış, canlanmış. Kurtun bu durumunu gören çocuk da kurtun yaptığı gibi bataklığa girmiş çıkmış ve ardından sıcak sudan içmiş. O da kurt gibi canlanıp, tekrar sağlığına kavuşup Kırşehir'e, babasının evine geri dönmüş. Babası bu duruma çok şaşırılmış. Çocuk olup biteni anlatınca, babası oraya bir hamam yaptırmış. Buraya Karakurt adını vermiş. Halen günümüzde hastalar şifa bulmak için bu Karakurt Hamamını ziyaret ederler.

Küllük Efsanesi

Akpınar'ın bir köyünde düğünde çalmakta olan iki Abdal Cuma günü bakmışlar para alamıyorlar, karınlarında doymamış, gece düğünü atıp arkalarına bakmadan kaçmışlar. Biraz gidince bakmışlar bir ses geliyor uzaktan, bir kayanın dibine sinmişler, baksalarki küllük gibi bir yerde şeytanlar halay çekiyor. Tabi Abdallar'ın dilleri damağı kurumuş, evlerine kendilerini zor atmışlar.

Daha sonra da bu küllük civarından gece geçen başka Abdallar da böyle olağınüstü sesler duydıklarını söylemişlerdir¹⁵¹.

5.13. MASALLAR

“Masal, kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiat üstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür” (Oğuz, 2008: 137). Alan çalışması sırasında görüştüğümüz kaynak kişilerin aktardıkları masallar şunlardır:

¹⁵¹ Muzaffer Öz, 20. 10. 2010 tarihli görüşme

Caz Karısı ve Üç Kız

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, pireler berber iken, eski hamam içinde, ben anamın beşiğinde, tıngır mıngır sallanırken, babam düştü eşikten, anam düştü beşikten. Üç kız kardeş varmış herbiri birbirinden güzel. Bunlar birgün süpürge çekmeye gitmişler. Az gitmişler uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Bu arada süpürge çekerken vakiti unutmuşlar yollarını da kaybetmişler. Derken az ileride iki tane ev görmüşler. Birinde duman tütüyor, diğerinde köpek havlıyormuş.

Büyük kardeş; “köpek havlayan yere gidersek köpek bizi yer, en iyisi duman tüten yere gidelim” demiş, Duman tüten eve varmışlar, ocağın başında bir caz karısı pilav pişiriyormuş. Bunları almış karnını doyurmuş. Tam yatmışlar, bir de caz karısı gelmiş. Kim uyudu, kim uyumadı? demiş. Büyük kız demiş ki ben uyumadım. Neden uyumadın demiş. O da demiş ki anam bana yatmadan önce kaymaklı dürüm verirdi, onu yer taş gibi uyurdum demiş. Kaymaklı dürümü vermiş bu uyumuş. Tekrar gelmiş yine aynı soruyu sormuş, kim uyudu kim uyumadı? Ortanca kız demiş ki ben uyumadım, o da neden uyumadın demiş, anam bana yatmadan önce börek verirdi, onu yer taş gibi uyurdum demiş. Buna böreği vermiş bu uyumuş. Tekrar gelmiş yine aynı soruyu sormuş, kim uyudu kim uyumadı? Küçük kız demiş ki ben uyumadım, o da neden uyumadın demiş, anam bana yatmadan önce yoğurt verirdi, onu yer taş gibi uyurdum demiş. Buna yoğurdu vermiş bu uyumuş.

Gecenin yarısında yine büyük kız kalkmış, kızları uyandırmış, kalkın kalkın demiş, caz karısı dişini bileylemeye gitti, yiyecek bizi demiş. Sonra dişini bileyleyip gelmiş. Bir de bakmış ki yataklar boş, bunlar kaçmış, kızları yakalayamamış. Büyük kız içini çekmiş eyvah demiş, benim kör mantım (bıçağım) orada kaldı, gidip alayım demiş. Kızlar yapma etme demişler, bu gitmiş kör mantısını almış, tam kaçarken caz karısı bunu yakalamış. Ahırın ağzındaki torbaya bağlamış. “Bekle demiş, seni şimdi yiyecem”. Büyük kız hemen kör mantısını çıkarıp torbayı kesmiş. Hemen ahıra girip kadının en

sevdiği buzağını bu torbanın içine koymuş, ağzını da iyice bağlamış. Bir nefeste kızların yanına koşmuş. Dişini bilaleyen caz karısı torbanın başına gelip ısırmaya başlamış.

Her ısırmada buzağı böğürüyormuş. Diyormuş ki; seni ala buzağım gibi böğürtürüm, nassıl diye söyleniyormuş. Ses kesilene kadar ısırmaya devam etmiş. Bakmış ki ses yok hemen torbayı açmış. Sonra torbayı açsa, baksa ki en sevdiği buzağını yemiş. Kızlar da arkadan gülüşerek köylerinin yolu tutmuşlar. Yedim, içtim, muradımı geçtim¹⁵².

Sıçan Süleyman ile Kara Hatun

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, pireler berber iken, eski hamam içinde, ben anamın beşiğinde, tıngır mıngır sallanırken, babam düştü eşikten, anam düştü beşikten. Bi bok böceği varmış. Kendini pek beğenirmiş, yolda giderken bir süpürge dalı, bir de kırık ayna parçası bulmuş. Saçını tarayıp aynadan kendine baka baka söyleniyormuş; “ne kadar da güzelim yok mu beni alan” diye. Az gitmiş uz gitmiş bir çifçiye rastlamış; “çifçi kardeş beni alın mı” demiş. “Alırım” demiş. “Neyle döversin beni?”. “Elimde ki değneği görüyon mu onunla şap şap indiririm” demiş. O da “pışışlı ben sana varırmıyım” demiş¹⁵³.

Az gitmiş uz gitmiş Sıçan Süleyman’a rastlamış; “sıçan kardeş beni alın mı” demiş. “Alırım” demiş. “Neyle döversin” demiş. “Kuyruğum ile tıp tıp döverim” demiş. Tamam demiş o zaman sana varırım. Bu Kara Hatun soğan kabuğundan leğen yapıp, derenin kenarına çamaşır yıkamaya gitmiş.

O sırada ayağı kaymış çukura düşmüş. Çırpınmış, çırpınmış çıkamamış. Bir de bakmış ki atlı geliyor. Bu da başlamış çağırmaya:

¹⁵² Zeynep Altaş, 05. 12. 2010 tarihli görüşme

¹⁵³ Zeynep Altaş, 05. 12. 2010 tarihli görüşme

“Atlı atlı,
 Kilimi katlı katlı,
 Bağ evine varasın,
 Ballı kaymak yiyessin,
 Sıçan Süleyman’a diyesin,
 Kara Hatun düştü ölüyor”

demiş. Atlı biraz durmuş yine aynı sesi işitmiş. Atlı bağ evine gitmiş, ballı kaymak yemiş, olanı biteni anlatmış. Sıçan Süleyman hoplamış, zıplamış bu benim Kara Hatun demiş. Gitmiş çukurun olduğu yere Kara Hatunu hemen oradan çıkarmış. Yedim içtim, muradımı geçtim.

Oduncu ile Yılan

Zaman zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken, eski hamam içinde, bir varmış bir yokmuş fakir bir oduncu varmış. Sürekli, olarak aynı ormandan odun kesermiş. Birgün yine odun keserken bir yılanla tanışmış. Evden getirdiği azığından bir parça da yılanla vermiş. Günler geçtikçe yılanla oduncu arkadaş olmaya başlamışlar. Yılanın güvenini kazanan oduncu iyiliği karşısında yılan tarafından ödüllendirilmeye başlanmış. Artık oduncu yılanla azığından her verdiğinde karşılığında yılan da oduncuya bir altın yumurta vermeye başlamış. Oduncu hergeçen gün zengin olmaya başlamış. Bu sırada yılan ile çok iyi dost olmuşlar. Aylarca bu böyle devam etmiş.

Fakat günün birinde oduncu hastalanmış. Onun kestiği yeri ve dostu olan yılanı oğluna anlatmış. “Buraya gidip odunu kes, dostuma selam söyle, ona azığından ver, karşılığında sana bir altın yumurta verecek onu al gel” demiş. Aç gözlü çocuk babasının dediklerini yapmasına rağmen yılanın altın yumurtayı getirdiğini görünce hergün bir yumurtayı beklemek yerine yılanı öldürüp altın madenine bir an önce ulaşacağını düşünmüş. Ertesi gün odun kesmeye geldiğinde yılanla azığından verirken arkasında sakladığı balta ile

yılana vurmuş, yılanın kuyruğu kopmuş. Bu acı ile yılan çocuğu ısırılmış ve çocuk oracıkta ölmüş.

Birkaç gün sonra oduncu iyileşip durumu anladıktan sonra yilandan özür dilemek için yanına gitmiş. “Dostum gelsene eskisi gibi yine muhabbet edelim” demiş. Yılan deliğinden çıkmadan “bende bu kuyruk acısı, sende bu evlat acısı olduktan sonra biz bir daha dost olamayız” demiş¹⁵⁴.

Bok Böceğinin Ahı

Bir varmış, bir yokmuş birgün bir ağacın gölgeğinde dinlenmekte olan bir adam bir bok böceğinin hayvan dışkılarını yuvarladığını, küre haline getirip bıraktığını görmüş. Kendi kendine “Allah’ım bu böceği de niye yarattın ki, yaptığı işe bak” demiş. Bunu gören bok böceği çok içerlemiş, “Allah’ım sen duyuyorsun, şu kulunun bana dediğine bak” demiş.

Günler geçmiş bu adam çaresiz bir hastalığa tutulmuş, doktor doktor, hoca hoca gezmiş fakat hepsi de hastalığının çaresi olmadığını söylemiş. Nihayet birisi tek çaresinin bok böceğinin yaptığı kürelerden yemesi olduğunu söylemiş. Duruma şaşırان çaresiz adam “nasıl olsa öleceğim denemekten ne çıkar” demiş. Kürelerden yiyince bir kaç günde tekrar eski sıhhatine kavuşmuş. Aynı adam bir gün gemi yolculuğuna çıkmış. Gemi denizin ortasındaiken şiddetli bir fırtına çıkmış ve gemiye batmaya başlamış. Kimisi Kelime-i Şahadet getirmiş¹⁵⁵.

Kimisi sağa sola panik içerisinde kaçışmış. Fakat bizim ki sakın bir şekilde hiçbir şey yapmadan oturmuş. Bunu gören bir adam dayanamayıp “sen ne biçim adamsın, Allah’a dua et, birşeyler yapsana” demiş. Bizim ki de “ben Allah’ın işine karışmam bir kere o boku yedim bir daha yemem” demiş.

¹⁵⁴ Allahverdi Göçer, 07. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁵⁵ Akbaba Karakuş, 19. 12. 2010 tarihli görüşme

Rüzgar Oğlu

Masal masl maniki, kulakları oniki, onikinin yarısı, helvacının karısı, bu masalı anlatan yalancının birisi. Bir zamanlar zengin bir adam varmış, iki oğlu ve hanımı ile mutlu bir şekilde yaşarlarmış.

Birgün ormanda avlanırken rüzgar ile beraber bir ses duymuş. “Ey rüzgar oğlu gençliğinde mi rahat etmek istersin ihtiyarlığında mı?” diyormuş. Bu birkaç kez tekrar etmiş ve adam “ihtiyarlığım da” cevabını vermiş. Evine döndüğünde bir de ne görsün, evi yanmış, karısı suya kapılıp kaybolmuş, oğullarını ülkede çıkan savaş için askere götürmüşler. Rüzgar oğlu tek başına sefil bir halde kalmış, tüm maddi manevi varlıklarını yitirmiş.

Yıllar yılları kovalamış, ileri bir yaşa ulaşan rüzgar oğlu bir kalabalığın toplandığını görmüş. Kalabalık ölen kralları yerine ülkelerine yeni bir kral seçmek istiyormuş. Ülkede kral seçilirken bir serçe kuşu yüksek bir yerden uçurulur, kimin başına konursa o kral seçilmiş. Kuşu uçurmuşlar rüzgar oğlunun başına konmuş. Kimse bu sefil adamı tanıımıyormuş ve krallığa layık görmemişler. Kuşu tekrar uçurmuşlar fakat o kalabalıkta kuş gidip yine rüzgar oğlunun başına konmuş.

Demişlerki bir daha uçuralım, yine konarsa bu adam kralımızdır. Kuş yine aynı adamın kafasına konmuş ve rüzgar oğlu ülkesinin kralı olmuş. Karısı ve çocukları bu sayede rüzgar oğluna ulaşmışlar, tekrar eskisi gibi mutlu ve refah içerisinde hayatlarını sürdürmüşler. Onlar ermişler muradına, biz çıkalım kerevetine¹⁵⁶.

¹⁵⁶ Davut Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

İhtiyar Adam ve Oğlu

Bir varmış bir yokmuş, at yetiştiriciliği yapan ihtiyar bir adam varmış, çok güzel atları varmış. Tüm köylüler bu adamı bilirmiş. Fakat atlarının içerisinde öyle bir atı varmış ki görenleri kendisine hayran bırakıyormuş. Bembeyaz bir at, iri, kuvvetli, hatta ihtiyarın sözünü tutan, onun dilinden anlayan bir atmış.

Bu atın namı tüm ülkeye yayılmış, padişahın kulağına kadar ulaşmış. Padişah iyi kalpli birisiymiş ihtiyara atına karşılık çok yüksek miktarda bir para önermiş fakat ihtiyar bir türlü atını satmaya razı olmamış.

Padişah da atı almaktan vazgeçmiş. Bunu gören köylüler adamı kınamışlar niye atını satmadın diye. O da “belki böylesi daha iyidir” demiş. Bu güzel atı birgün çiftliğinden kaçmış, köylüler “bak biz sana demedik mi, atı padişaha satmalıydın” demişler.

Adam bekleyelim bakalım demiş ve günün birinde bu at onbeş yirmi tane yabani atı peşine takarak köye geri gelmiş. Köylüler adamdan özür dilemişler sen haklıymışsın demişler, fakat adam yine belli olmaz demiş.

İhtiyarın oğlu atlarla ilgilenirken atın birisi çocuğun bacağını kırmış, herkes ihtiyarı birkez daha haklı görmüş. İhtiyar köylülere “işin sonunu beklemek gerek, ne iyi ne kötü o zaman belli olur” diye öğüt etmiş.¹¹⁹

Meşe Ağacı

Bir varmış, bir yokmuş ihtiyar adamın birisi birgün odun toplamaya gitmiş. Fakat elinde baltasıyla bomboş köyüne geri dönmüş. Bunu gören köylülerden birisi “usta hani odunlar” demiş, o da “Allah’ın yere çaktığı çıkıyor mu da söküp getireyim” demiş.

Sonra köylü yine sormuş, “doğru söyle niye odunu getiremedin” demiş. O da, “Gittim meşe ağacının yanına, bir tarafı sararmış yapraklarla doluydu, bana baktı, kıyma bize ihtiyar dedi. Bende meşe ağacına baktım, onu kesmeye kıyamadım.” demiş¹⁵⁷.

5.14. FIKRALAR

“Herhangi bir düşünceyi güçlendirmek, dinleyenleri ikna etmek, bir olayı, durumu açıklamak amacıyla anlatılan; yapısında nükte, mizah, eleştiri ve yergi gibi öğeler bulunan kısa anlatılardır” (Oğuz, 2008: 158). Alan çalışması sırasında görüştüğümüz kaynak kişilerin aktardıkları fıkralar şunlardır:

Demokrasi

Abdallar’dan bir ekip Hirfanlı Barajı’nın kenarındaki bir köye düğün çalmaya gitmişler. Gelinin köyü de barajın karşında olduğundan gelin almaya kayıklara binip gideceklermiş. Düğün sahibi bizim Abdallar’a, haydi sizde binin demiş¹⁵⁸. Rüzgardan dolayı baraj dalga dalga olduğundan kayıkların batmasından korkmuşlar ve kayığa binmek istememişler.

“Aman ağam herkes binsin de biz ondan sona binelim” demişler. Herkes kayıklara binmiş ama Abdallar bekliyorlarmış. Düğün sahibi gelip “haydi bakalım sizde binin de, gidelim” demiş. Abdallar’dan birisi “ağam sıkış pıkış bizde binmeyelim, siz gelini alıp gelin, biz burada davul-zurnayı çalalım, sonra beraber döneriz” demiş. Düğün sahibi “olmaz öyle şey, öyle şey mi olur, haydi binin bakalım kayığa deyince Abdallar’dan birisi, “Atatürk buralardan hiç geçmemiş herhalde” demiş. Düğün sahibi “şimdi bunun

¹⁵⁷ Bektaş Göçer, 07. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁵⁸ İdris Karakuş, 19. 12. 2010 tarihli görüşme

Atatürk'le alakası ne?" diye sorunca, Abdal hiç altta kalır mı "demokrasi yok da ondan" demiş.

Asker Dursun

Dursun ustanın nüfus kaydı yokmuş. Gezerken birgün jandarma bunu yakalamış. O zaman Dursun usta kırk-kırkbeş yaşlarındaymış. Jandarma bunu karakola götürmüş. Asker kaçağı olduğu anlaşılnca hemen askere almışlar. Aradan onbeş-yirmi gün geçince birgün komutan, karargahın önünde otururken bakmış ki elbisesi boyundan büyük, şapkası kafasına geçmiş bir asker ortalıkta gezinip duruyor. Çağırtmış bizimkini. Komutanın yanına gelince bizim Dursun usta "selamün aleykum ağamın oğlu beni çağırtmışsın" demiş. Komutan "bu nasıl selam vermek, bu ne laubalilik, hazırrol!" diye bağırılmış. Abdal, zaten hazırım kurban olduğum deyince komutan bizimkinin saflığını anlamış rahat demiş. Dursun usta da "sayende rahatım gadasını aldığım" demiş¹⁵⁹.

Üç Hanım

Üç hanımı olan bir Abdal'a "bir avrat neyine yetmiyor da üç avrat aldın?" diye sorulunca, Abdal, "ağam demiş kapınıza un diye, bulgur diye varıyoruz, eşeğin samanı bitiyor yem diye varıyoruz, bir de avrat diye mi varalım, evde bolca bulunsun bari" demiş¹⁶⁰.

Sünnetçi

Birgün sünnetçi bir Abdal çantası ile kapı kapı gezerken yolda bir kadın, Abdal'ı durdurmuş. "Şu tavuğu kes" demiş. Hemen yanında da bir

¹⁵⁹ Bektaş Göçer, 07. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁶⁰ Bektaş Göçer, 07. 11. 2010 tarihli görüşme

gelin “bırak Allah’ını seversen şu kara herifin kestiği yenir mi” demiş. Bizim ki de hemen dönmüş “senin kocaninkini de ben kestiğim” demiş¹⁶¹.

Kız İsteme

Abdal’ın birisi oğluna kız istemeye gitmiş. “Kızınız Hatice’yi oğlum Selahattin’e istiyorum” demiş. Kızın babası “olur ama istediklerimi verebilecek misin bakalım” demiş ve başlamış istediklerini söylemeye, “mor eşek isterim, bir kırmızı kayışlı davul isterim, gümüşlü Maraş zurnası isterim, ala tazi ile kınalı kekliği de isterim...”. Oho... demiş oğlanın babası, “ben bu kadar mal verdikten sonra Setter oğlu Hetter’in kızını bile alırım” oğluma demiş¹⁶².

Hacı

Hali vakti yerinde iki Abdal Hacca gitmiş, hacı olmuşlar. Fakat eskiden beri içkiye düşkünlermiş. Hacca gitmeden önce çok içerlermiş. Tabi hacı olunca içmemeleri gerekli. Bu Abdallar’dan birisi birgün dayanamayıp ötekine “hacı sen bir büyük rakı alsan, ben de bir hindi alsam da şöyle Dadaloğlu’na doğru açılısak” demiş. Öbürü “kudurdun mu sen, bir de hacısın sen” deyince O’da, “hacı olunca ne olmuş, kim görecektir sanki” demiş. Arkadaşı, “hiç kimse görmese bile Allah görür” deyince, “Allah görünce gelip de kahvede anlatacak değil ya” demiş¹⁶³.

İçki

Abdal’ın birisinin midesi çok ağrıyormuş, doktora gitmiş. Doktor demişki “midende ülser var, dediklerimi yapmazsan daha çok ilerler, önce sigarayı ve içkiyi bırakacaksın ondan sonra acı, kızartma, bulgur, fasulye bunları da yemeyeceksin”. Ama en çokta içki ile sigarayı tembih etmiş. Bizimki de en çok içki ile sigaranın yasaklanmasına üzülmüş, tam çıkarken

¹⁶¹ Orhan Ataman, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

¹⁶² Davut Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁶³ Allahverdi Göçer, 07. 11. 2010 tarihli görüşme

“doktor bey ara sıra da mı içmeyeceğim” diye sormuş. Doktor “içmeyeceksin” demiş. Bizim ki “tamam” deyip tam kapıdan çıkarken dönüp “kavun zamanı da mı içmeyeceğim doktorum” demiş¹⁶⁴.

Hindiler ve Gelincik

Abdal’ın birisi büyütmek için onbeş-yirmi tane hindi yavrusu almış. Hayvanları yaymaya götürdüğünde yanına arkadaşları gelmiş. Hoş beşten sona yanında getirdikleri mezelerini rakılarını çıkarıp beraber içmeye başlamışlar. Aradan biraz zaman geçince birisi “şu hindilerin irilerinden birisini kes getir de meze edelim” demiş. Bizimki de hemen hindilerinin yanına gitmiş bi de bakmış ki hindileri bir gelincik boğmuş, öldürmüştü. Neye uğradığını şaşırması tabi bizim ki, “ulan gelincik oğlan mı everiyordun, gız mı çıkarıyordun, yoksa oğlunun sünnet düğünü mü vardı da hepsini boğup boğup atmışsın, insan bir tanesini bari bırakırdı” demiş¹⁶⁵.

Mazhar

Mazhar adında bir Abdal varmış, babasını övmeyi çok severmiş. Kendilerini zengin göstermeye çalışmış. Mazhar’ın babası bir gün ölmüş. Aradan biraz zaman geçmiş bizimki kahveye gitmiş. Bakmış kimse kendisi ile ilgilenmiyor hemen kendi kendine konuşmaya başlamış.

“Ulan arkadaş, demiş bizim peder öldü, on beş metre kumaş aldım belinden aşağıya yetmedi, on beş metre daha aldım kılı kılına yetti, mor taşın mezarlığı da bir ölü gördü” demiş¹⁶⁶.

¹⁶⁴ Emir Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁶⁵ Muzaffer Öz, 20. 10. 2010 tarihli görüşme

¹⁶⁶ Onur Göçer, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

Artan Para

Bir düğün sonrası beş-altı kişilik Abdal ekibi Toklumen’de bir yerde oturup kazandıkları parayı paylaşacaklarmış ama parayı bir türlü eşit olarak paylaşamıyorlarmış. Uzun süre uğraşmışlar bir türlü beceremeyince içlerinden birisi, “ne uğraşıp duruyorsunuz artan parayı ırmağa atıp gidelim” demiş¹⁶⁷.

Turist

Abdal’ın birisinin annesi hastalanır, annesini alır, Ankara’ya doktora götürür. Doktordan çıkarlar otobüse de daha vakit varmış. “Ana gel seni biraz gezdireyim” deyip anasını alıp Kızılay’a gelmişler. Tam önlerinden bir grup turist geçiyormuş. Fakat turistler bizlere göre daha açık, kısa kollu kıyafetler falan giyinmişler. Abdal’da biraz muzip, diyor ki anasına, “ana ana bak gavur gavur bunlar”. Anası bir bakıyor, gözlüğünü çıkartıyor bi daha bakıyor “ama oğlum bunlar da bize benziyor” demiş¹⁶⁸.

Hurşit Usta

Abdallar’dan Bektaşlı Derviş Usta ve birisi davulcu birisi zurnacı arkadaşları düğünün birisinde gece geç vakte kadar çalmışlar, gelen misafirleri ağırlamışlar. Zil zurna sarhoş bir halde, geç saatte takıldıkları kahveye gidip, bir palanın üstünde yatmışlar.

Uyurlarken Abdal’ın birisi kafasını kaşımış. Çekmiş elini bir daha kaşımış. Arkadaşı dürtmüş. “Ne yapıyorsun Hurşit usta” demiş. O’da “kafamı kaşıyorum” demiş. Arkadaşı da “Yav o benim kafam, seninki değil” demiş. Hurşit usta da “hele ben de bir nezevet alamıyordum” demiş¹⁶⁹.

¹⁶⁷ Yiğit Göçer, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

¹⁶⁸ Özdemir Göçer, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

¹⁶⁹ Mümtaz Boyacıoğlu, 23. 10. 2010 tarihli görüşme

Çeşme

Toklumen’de iki davulcu ve zurnacı Abdal gelini indirmişler. Düğün sahibinden müsade almışlar, evlerine dönüyorlarmış. Gelirken köyün çıkışında ki çeşmenin başında kadınlar, kızlar, gelinler birikmişler, kendi aralarında düğünün yorumunu yapıyorlarmış. Bu konuşmayı yaparken dalmışlar, kimseyi de görmüyorlarmış. Abdallar diyorlar ki, “eşeğimizi sulayalım, birerde su içelim”. Birisi çeşmeye eşeği yaklaştırıyor ama kadınlar yer vermiyolar, buyurda etmiyorlarmış. Haberleri yok ki, Abdal dayanamıyor artık “kızım şurdan bir su verde içeyim” diyormuş. Kadınlar aldırımıyormuş veya duymamamızlıktan geliyorlarmış. Usta bir daha söylüyor. Yine kimse aldırımıyormuş. Bir daha söylüyor. Gelinin birisi kör müsün, inde iç diyor. Bizim usta buna kırılmış. Bakmış bakmış o gelini tanımış. “Hee! Geçen yılda gelin indirdiğim falancanın gelini. Vay vay yavrum. Geçen yıl gelin getirdim ben seni, sana çaldığım gaydalara yazık” demiş¹⁷⁰.

Mezarlık

Bir gün iki Abdal gece yarısı evlerine dönerken bir mezarlığın içinden geçiyolarmış. Eşeklerinin üstünde tütünü sarmışlar, paraları da cepte, kıyafetleri yerinde imiş. Abdallar’dan birisi demiş ki mezarlığa selam vereyim “selamunaleykum ya ehli gubur”.

Mezarlıkta bulunan bir kişi bunların paralarına göz koymuş. Çarşafı almış, bürünmüş, mezarlığın içine yatmış. Bizimki selam verince adam da “aleykumselam ya insan oğlu” diye ayağa kalkınca, bizimkiler eşekten carkadan düşmüşler. Adam “çıkarın paraları” demiş bizimkiler de çıkarmışlar, tüm paralarını adama vermişler. Selam veren Abdal arkadaşına diyor ki “ya arkadaş affedersin, ben şuraya para saklamıştım, bunu sana vereyim,

¹⁷⁰ Mümtaz Boyacıoğlu, 23. 10. 2010 tarihli görüşme

hakkımdan vazgeçeyim, bu hatayı ben işledim". Diğeri de "ülen usta bok yiyecektin ehli guburun, ne güzel yolumuzdan gidiyorduk" demiş¹⁷¹.

El Arabası

Abdallardan birisi İzmir'e gitmiş, el arabasıyla hurdacılık yapıyormuş. Yanında küçük oğlu da varmış. Tam yoldan geçerlerken kırmızı ışık yanmış. Bunlar sürmüşler, arabalarını duran arabaların önünden. Çocuk demiş ki "baba baba nereye gidiyorsun, kırmızı ışık yandı". Abdal'da çocuğun elinden tutmuş, "gel oğlum sanki elimizden ehliyetimizi mi alacaklar, sürdüğümüz el arabası" demiş¹⁷².

Piyango

Abdal'ın birisine piyangodan bir miktar ikramiye çıkıyor. Parasını almak için Ankara'ya giderken, yolda telefon gelmiş "kaynanan öldü" diye. Abdal elini açmış "hey kurban olduğum Allah'ım, verdikçe veriyorsun" demiş¹⁷³.

İslamın Şartı

Abdallar'dan üç dört kişi köyün birisine misafir olmuşlar.

Bir odada otururlarken köyün ileri gelenlerinden birisi Abdallar'a soru sormuş, "İslamın şartı kaç?" demiş. Abdallar'dan birisi kırk demiş, iyi tamam demiş adam, ötekine sen söyle demiş. O yetmiş demiş, öbürüne sormuş o otuzbeş demiş, hemen yanındaki dürtmüş "ülen adam yetmişi kabul etmedi otuzbeşi kabul eder mi" demiş¹⁷⁴.

¹⁷¹ Mümtaz Boyacıoğlu, 23. 10. 2010 tarihli görüşme

¹⁷² Emir Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁷³ Uğur Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁷⁴ Uğur Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

Helva

Abdal'ın birisi askerlik hizmetinde bir komutanın postasıymış. Bir gün komutanı “oğlum başım ağrıyor, git oradan bana bir gripin al gel” demiş. Bizimki selamı verip kapıdan çıkınca soykanın adını unutmuş, geri girip içeri de sormamış. Geri düşünmüş, bir hal yol girmiş içeriye, “komutanım senin dediğin şeyden yoksa helva alayım mı?” demiş¹⁷⁵.

Sineğin İkilisi

Abdalın birisi sürekli kumar oynuyor ve her defasında ütölüyormuş. Elindeki son parayı da oyuna yatırmış. Eli iyi gelmiş ama sinek ikilisi gelirse kazanacakmış. Kağıdı çekmiş çekmiş ama sinek ikilisi bi türlü gelmemiş, oyunu başkası kazanmış. Bizimki sinirlenmiş sineğin ikilisine küfür etmiş, “ha bana gelseydin ne vardı” demiş. Yanındakilerden birisi de “kağıda küfüretme” diye Abdal’a kızınca O’da, niye kızılıyorsun ağam, sineğin ikilisiyle akrabalığın mı var da zoruna gitti” demiş¹⁷⁶.

Tomruk

Abdal'ın birisinin çocuğu bir kamyondan yuvarlanan tomruğun altında kalıp ölmüş. Çocuğun anası ağlayarak demiş ki “yavruma Azrail'in gücü yetmemiş de üstüne tomruk yuvarlayıp öldürmüş.”¹⁷⁷.

Karakol

Bir Abdal delikanlısı bir kavgadan dolayı karakola düşmüş. Delikanlının annesi olayı duyunca hemen karakola gelmiş, varıp komiserin

¹⁷⁵ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁷⁶ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁷⁷ İdris Karakuş, 19. 12. 2010 tarihli görüşme

karşısına dikilmiş. “Komser bey, oğlum kara bıyığının üstüne yemin ediyor, daha ne istiyorsun?” demiş¹⁷⁸.

Alacak

Düğünün birisinde sarhoş olan misafirler Abdallar’a eziyet etmeye başlamışlar. Hatta aralarından birisi Abdallar’a küfür etmiş. Abdallar’ın ihtiyarı küfür eden herife yaklaşmış, kulağına “ağam sen niye bize küfür ediyorsun, alacağın mı kaldıydı da onu ödeştiriyorsun” demiş¹⁷⁹.

Boz Davullu Yiğit

Birgün Sefer Usta’nın küçük oğlu gelmiş Sefer’e “ben senin gibi davul zurna çalmak istemiyorum, okuyacağım hakim olacağım, avukat olacağım” deyince, bizim Sefer Usta’nın kafası atmış, demişki “avukat hakim olup da onun bunun ağzına bakacağına, sırtı boz davullu yiğit ol da herkes senin ağzına baksın.”¹⁸⁰

Berber

Abdallar’dan Eyüp Ertek diye birisinin saçı uzamış, “gidiyimde şu saçlarımı kestireyim” demiş. Berbere gitmiş, tabi berberde bunu tanıyormuş. Neyse saçını tıraş etmiş, bizimki elini cebine atmış, “kaç para ağam?” demiş, berberde demişki “on lira”.

Bizim Abdal’ın şafağı atmış, “on lira dediğin tıraş, Kırşehir’de üç liralık tıraş, kurban olduğum sen bana açık beyin ameliyatı mı yaptın on lira istiyorsun, kestiğin iki tel saç, al o da senin olsun.” demiş¹⁸¹.

¹⁷⁸ İdris Karakuş, 19. 12. 2010 tarihli görüşme

¹⁷⁹ Gencay Göçer, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

¹⁸⁰ Gencay Göçer, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

¹⁸¹ Şenol Ertürk, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

Kabristan

Birgün birisi zurnacı diğeri davulcu iki Abdal bir köye düğüne gitmişler. Düğün alayı akşam geç vakitte dağılmış. Kala kala alemci 3-5 sarhoş kalmış. Bunlar Abdallar'ı önüne katmışlar, içerek, bağırarak yol boyu alem yapmaya başlamışlar. Habire şu türküyü çalın, şunu söyleyin diyorlarmış. Zurnacının dili damağı kurumuş, davulcunun kolu kalkmaz olmuş, daha da bu işin biteceği yokmuş. Zurnacı bunları köyün mezarlığına doğru götürmüş, hiç olmazsa demiş “mezarlıkta susarlar, biz de biraz mola veririz.” Mezarlığa gelince zurnacı ile davulcu durmuş, çalmamışlar. Sarhoşlardan birisi “ulan çalsanıza ne duruyorsunuz” deyince zurnacı “gadasını aldığım, kurban olduğum ağam kabristanlığa geldik tamam, rahmetliklerin ruhu sızlar, atalarımıza hürmetten sustuk” demiş. Sarhoşun birisi de “ulan ben kabristanlıktan, ruhtan falan anlamam, çal bakalım meyriği” demiş. Davulcu sarhoşlardan dayak yiyeceklerini anlayınca “ulan Ziya demiş sen de hep aynı türküyü çalıyorsun, kabristanlığa geldiğinde Külhü'den, Elhem'den çalsana” demiş¹⁸².

¹⁸² Şenol Ertürk, 22. 06. 2011 tarihli görüşme

ALTINCI BÖLÜM

KAMAN ABDALLARINDA HALK MÜZİĞİ

6.1. TÜRKÜLERİ

Kaman Abdalları, Türkmen oymağına mensupturlar. Müziğe karşı çok yeteneklidirler. Genellikle aralarından yetişen büyük ustaların türkülerini çalıp söylerler. Müzisyen olan erkek Abdallar için “usta” tabirini kullanırlar. “Kendilerinin dışındaki diğer topluluklarla düğünlerin dışında hiçbir paylaşımı olmayan hatta bazen hor görülen Abdallar, Kırşehir’e ait bozlakları ve türküleri kendilerine özgü icra ederek halk müziğine kaynaklık eden önemli sanatçılar yetiştirmiştir.” (Özhan, 1991: 452). “Kaman Abdalları, evlerinde bağlama, keman, davul, zurna ve darbukadan mutlaka birini bulundururlar. Düğünlere gitmedikleri zaman bu enstürümanları evde kendileri eğlenmek için kullanırlar. Abdalların icra ettikleri müzik yöresel karakterli yerli müziktir; çalgıları da ince saz tabir edilen cümbüş, keman, klarnet, kanun grubu ile davul, zurna, bağlama, zil, kaşık, darbuka vb. yerel çalgılardır”(Elçi, 2006).

“Türk toplumsal yapısı ve kültürünün, içerisinde dinsel, sosyal, bölgesel veya ekonomik içerikli zengin alt kültür dinamiklerini barındırdığı bilinmektedir. Türk toplumunun bu zenginlik unsurları; tarihsel, dinsel ve sosyal çok sıkı bağlarla birbirleri içerisine geçmiş durumdadır.” (Gürsoy, 2006: 47). Kaman Abdalları da kendilerine has özellikleri ile bu zengin kültüre katkı sağlamaktadırlar. “Acıların türküsünü çağıran abdal milletidir.” diyordu Davulcu Adem Usta¹⁸³.

Kaman Abdallarını, Abdal yapan yaşattıkları müzik kültürlerinden başka bir şey değildir. Bu insanlar için müzik yapmak bir eğlenceden çok bir

¹⁸³ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

mecburiyet olarak da ortaya çıkmaktadır. Bununla beraber bu kabiliyetin kendileri için Allah vergisi bir durum olduğunu, genlerinde müzisyenliğin var olduğunu düşünmektedirler. Kaynak kişilerden Nazmiye Ertürk, “Yeni doğan bebeğin yanına herhangi bir şey koyar mısınız?” sorusuna “İşte oğlan çocuğu kırklı bebekken babasının, dedesinin çalgılarını, sazını, kemanını, davulunu başına asarız.” cevabını vermiştir¹⁸⁴.

Abdallık mesleği miras yolu ile babadan oğula geçmektedir. Daha dünyaya yeni gelen bir bebeğin bile bu mesleği seçmesini arzulamaktadırlar. Bununla beraber herhangi bir yönlendirme olmasa dahi bulunduğu toplumun etkisi ile çocuğun çok küçük yaşlarda (3-5 yaş) ilk müzisyenlik deneyimlerini yaşadıklarını ifade etmektedirler. “Valla benim çocukluğumda da elimize bidon, teneke ne bulursak alırdık, küllüğün başına çıkar onu çalardık, kendi kendimize müzik uydururduk. Bizler büyüklerimizden bunu gördük, bunu yapardık, bilmiyorum belki de genlerimizde bu var, belki de doğunca başımıza sazı, davulu astılar, onun etkisi var.”¹⁸⁵.

Kaman Abdalları türkü üretmeyi değil, zaten var olan türkülerini kendi eleklerinden geçirerek yeni bir tarzla ortaya koyarlar. “Kaman Abdalları daha çok taşıyıcı bir kültüre sahiptirler. Bazen çevre köylerden ağıt yakan, yada bilinen ağıtlar olursa onları besteleyip repertuarlarına katıyorlar. Çoğu zaman da Neşet Ertaş ve diğer halk müziği ustalarının bestelediği türkülerini, alıp bir iki sene onu söylüyorlar. Onun dışında öyle yazan, besteleyen yok. Dediğim gibi abdallar türkülerini kaynağından alıyor ve taşıyorlar, bu da kültüre hizmet oluyor.”¹⁸⁶.

“Türküleriniz genelde kendinize mi ait olur? Yoksa ustalardan mı söylersiniz?” sorusuna Haydar Usta şu cevabı verdi “Tabi bizim ustalarımıza saygımız sonsuzdur, onların söylediği türkülerini neslimizin sonuna kadar söylenir, söyleyecekte. Ben söylüyorum, benim çocuklarım söylüyor, onun

¹⁸⁴ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁸⁵ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁸⁶ Mümtaz Boyacıoğlu, 23. 10. 2010 tarihli görüşme

çocuklarında söyleyecek. Kendimin var bir iki tane ama bunların sözleri eş dosttan alındı. Bende onları türküye çevirdim. Çok da güzel oldu, iyi de para kazandım.”¹⁸⁷. Kaman Abdalları müzisyenliği tek geçim kaynağı olarak görmektedirler. Ellerinden en iyi gelen işin bu olduğunu belirtmektedirler. Kaman Abdalları için müzisyenlik hem bir geçim kaynağıdır hem de bir yaşam tarzıdır. Eskiden müzisyenlik yapmayan Abdalı biraz da hor görererek “zanaatsiz” diye nitelendirirlermiş.

Nejat Birdoğan „Türkülerimizin Özellikleri ve Nedenleri’ başlıklı yazısında türkülerin yakıldıkları yerin ve ortamın özelliklerini taşıdıklarını bununda şu etkilere doğmuş olabileceğini ifade etmektedir: a- Eğitim ve Ruhsal Etkiler, b-Ekonomik Etkiler, c-Tarihsel Etkiler, d-Yöre Sanatçılarının Etkisi (Birdoğan, 2011). Kaman Abdallarının söylediği türkülerde genellikle “Yöre Sanatçılarının Etkisi” daha baskındır. Bu bölgede yetişen bir kısmı bilinen, bir kısmı kaybolup gitmiş yetenekli, üretken, usta sanatçıların etkisi daha fazla hissedilmektedir.

Eskiden Abdallar çocuklarına “Okuyup, avukat hakim olup, onun bunun ağzına bakacağına, sırtı boz davullu yiğit ol da herkes senin ağzına baksın” derlermiş¹⁸⁸. Böylece kendi mesleklerini çocuklarına aşılarlarmış. Bununla beraber günümüzde bu anlayış terkedilmiştir. “Bizim gibi sefil olmasın, okusun, devlete sırtını dayasın” diyerek çocuklarının bu mesleği terkedip, okumaları için uğraşan Abdalların sayısı her geçen gün artmaktadır¹⁸⁹.

Anadolu’da “Abdal düğünden, çocuk oyundan usanmaz” derler. Kaman Abdallarının neredeyse tek geçim kaynakları, Kaman ve köylerinde ki düğünlerdir. Bununla beraber sadece yaz aylarında gerçekleştirilen bu düğünlerin, bütün bir yıl için gerekli olan rızıklarını karşılamadığını, bu yüzden kış aylarında İzmir’e gidip hurdacılık, bahçıvanlık, gündelik işler yaparak geçimlerini sağladıklarını belirtmektedirler. Bu durum eğitimlerini

¹⁸⁷ Haydar Akyol, 23. 06. 2011 tarihli görüşme

¹⁸⁸ Zeynel Karakuş, 19. 12. 2010 tarihli görüşme

¹⁸⁹ Zeynel Karakuş, 19. 12. 2010 tarihli görüşme

sürdürememelerine yol açmaktadır. Bu ekonomik sıkıntılardan dolayı müzisyenlik mesleğinden uzaklaşmaya başlayan Abdalların sayısının arttığını belirtmektedirler. “Buralardan temelli giden aileler çoğaldı. Ama gidenler mecbur gidiyor. İş eskisi kadar olmuyor. Şartlar zorlaştı. Geçim zora vardı. Tek zurnayla-davulla karın doymuyor. Hiç olmazsa İzmir’de, Ankara’da adam, karısı, çoluk-çocuk hepsi çalışıyorlar. Ne yapsın!”¹⁹⁰. Bununla beraber Kaman Abdalları para kazanamamaları dahi müziksiz yapamayacaklarını, bunun kendileri için bir yaşam tarzı olduğunu dile getirmektedirler¹⁹¹.

Önceden bahsettiğimiz üzere, Kaman Abdalları türkülerini gelenek yolu ile yeni gelen nesle aktarmaktadırlar. Öte yandan günümüzde Abdallar farklı yörelerin müziklerini de dillendirmektedirler. Bu yüzden repertuarlarında arabeks, sanat müziği, özgün müzikler vb. tarzda eserlere rastlamak olasıdır. Bunun nedeni toplumun müzik kültürüne ayak uydurma olarak algılanabilir. Maddi kaygılardan ötürü, daha çok talep gören eserlere yönelmişlerdir. Mesela, Arap Şükrü’nün arabeks tarzında söylediği “Bu şehir beni boğuyor” şarkısı internette birmilyonaltıyüzbin kişi tarafından dinlenmiştir. Yeşil Kaman Ustaları, Türk Sanat Müziğinden şarkılar söylemişler, bununla yörede ve yöre dışında ses getirmişlerdir. Bununla beraber, araştırmamız neticesinde, Kaman Abdalları arasında yaygın olan müzik türünün Türk Halk Müziği olduğu görülmüştür. Türk Halk Müziği içerisinde “bozlak”, “kırık hava” ve “oyun havası” formlarının yörede hakim olduğunu söyleyebiliriz.

En çok hangi tür müzikleri tercih edersiniz? sorusuna Haydar Akyol “Daha çok uzun hava ile, oyun havaları gidiyor bizlerde” cevabını vermiştir¹⁹².

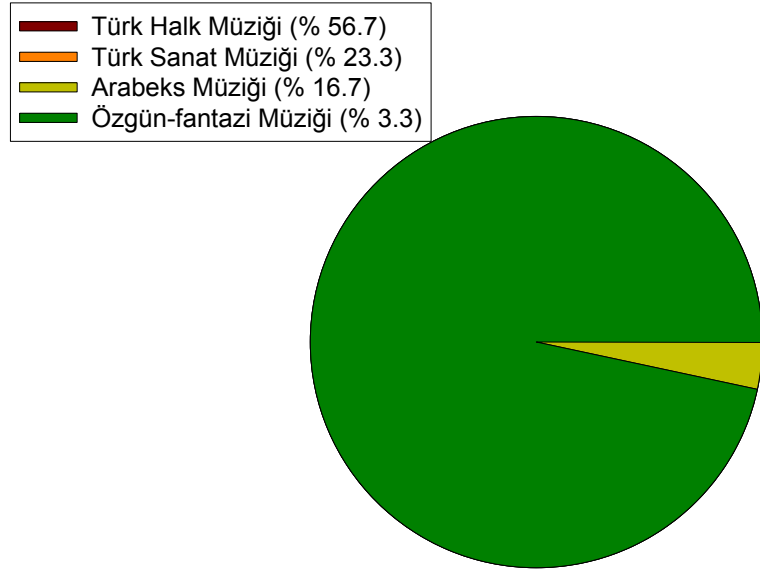
Alan çalışması esnasında seçtiğimiz otuz kişiye müzik öğretme ve öğrenme ile ilgili çeşitli sorular yönlendirdik. Bu sorulara verilen cevaplara aşağıdaki metinler de yer verilmiştir.

¹⁹⁰ Nazmiye Ertürk, 06. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁹¹ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

¹⁹² Haydar Akyol, 23. 06. 2011 tarihli görüşme

Görüştiğimiz otuz kişiye “Ençok hangi müzikleri söylemeyi tercih ederisiniz? sorusunu yönelttiğimizde şu tablo ile karşılaştık:

Şekil 1: Kaman Abdallarının müzik tercihleri

Şekilden görüldüğü gibi, Kaman Abdallarının büyük bir çoğunluğu Türk Halk Müziği eserlerini söylemeyi tercih etmektedirler.

Armağan Elçi „Türk Halk Müziğinin Yapısı’ başlıklı yazısında Türk Halk Müziği hakkında şu bilgileri ifade etmektedir (Elçi, 2011):

“Türk Halk Müziğimizin en belirgin özelliklerinden biri yerel nitelikli olmasıdır. Yörelere göre farklı nitelikler gösteren Türk Halk Müziğini ve ses sistemini kurallaştırmak genelde mümkün olabilir ve genele gidildiğinde Halk Müziğinin yerel ve özel olma niteliğinin tanımlanabilme şansı kalmaz. Türk Halk Müziğini zengin kılan en önemli özelliği, üslup ya da tavır özelliğidir. Türkünün sesleri kadar, onun söyleniş biçimini belirleyen bu özellikler de önemli rol oynamaktadır. İşte bu özellikler, yöre yöre değişen karakteristik özellikleri belirler. Bazı ezgi ve üslupların çok kesin bir şekilde belli yörelere ait oldukları anlaşılmıştır.” (Elçi, 2011).

“Türk Halk Müziği ezgileri yapı bakımından uzun hava ve kırık hava olmak üzere ikiye ayrılır. Kırık hava; belirli bir dizisi olan ve bu dizi içerisinde belirli bir usulle seyreden ezgileridir. Kırık havalar, anlatım ve söyleniş biçimi gibi çeşitli unsurlara göre "zeybek", "bengi", "güvende", "bar", "horon" gibi değişik isimler alırlar. Uzun hava; belirli bir dizisi olan ve bu dizi içerisinde belirli seyri bulunup, serbest bir ağızla söylenen ezgileridir. Çoğu zaman bir solist ses tarafından söylenmekle beraber, "gurbet havası" gibi ezgilerde eşlikli okumaya da rastlarız. Hem yöreden yöreye, hem de okunuş üslubu bakımından uzun havalar da "maya", "hoayat" "bozlak", "gurbet havası", "divan", "yol havası" gibi formlara, biçimlere ayrılırlar.” (Elçi, 2011).

Uzun havaları kendi içlerinde üç şekile ayrılır:

- 1-Ölçüsüz başlayıp sona erenler.
- 2-Söz kısımları ölçülü olduğu halde, sözleri serbest olanlar.
- 3-Serbest başlayıp sonradan ölçüye girenler.

Kaman Abdalları arasında, Türk Halk Müziği içerisinde “bozlak” ve “kırık hava” formları hakim olmasına rağmen, genellikle bu yörede “bozlak” söylenir. Şenel Önalı bozlağı şöyle tarif eder: “Bozlak, Anadolu’nun orta ve güney yörelerinde söylenen uzun hava çeşitlerindendir. Bozlak, halk ağzında “âşık türküsü, uzun hava, hikâye, mani, sürülmemiş arazi, bolaz, iri serçe, kilim ve yün aba” anlamlarında kullanılır. Bozlağın Adana – Seyhan yöresinde hikaye anlamında kullanılan bir kelime olması, bir ozanın bir hikayeyi musiki ile söylemesi anlamına da gelebilir. Bozlağın sürülmemiş arazi anlamında kullanılışı, kırsal bir yörede söylenen ezgi türü olduğunu da ifade eder. Ceyhan – Seyhan yörelerinde bozlamak, insanın feryat etmesi anlamında kullanıldığına göre, bozlağın dizi yapısı itibarıyla dik perdelerde olduğu çıkarılabilir. Aslında bozlak tiz perdelerde okunan uzun hava türü sayılır. Bozlamak, halk ağzında Yozgat, Niğde ve Kırşehir yörelerinde “ağlamak, feryat etmek” anlamlarında.” (Önalı, 1977).

Özellikle, Avşar ve Türkmen oymaklarına ait Abdallar, bozlak geleneğinin günümüze kadar ulaşmasında önemli bir rol üstlenmişlerdir. “Özellikle Ankara'nın Keskin kazası ile Kırıkkale ve Kırşehir yörelerinde yaşayan Abdallar yüzyıllar boyunca sevgi dolu, inançlı yürekleri ile bozlak geleneğine sımsıkı sarılmışlar, bu geleneğe omuz vererek, yaşadıkları bu bölgenin, bozlağın merkezi olmasını sağlamışlardır.” (Parlak, 1996).

Müzikal form açısından da Türk Halk Musikisi ezgilerini üç gruba bölünebilir (Elçi, 2006);

1-Ritmli (usullü) ezgiler: “Kırık hava olarak adlandırılan ezgiler.

2-Serbest Ritmli Ezgiler: İster vokal, ister enstrümental ve isterse vokal – enstrümental ezgiler olsun, müzikal biçim, tamamen serbest bir ritmidedir.

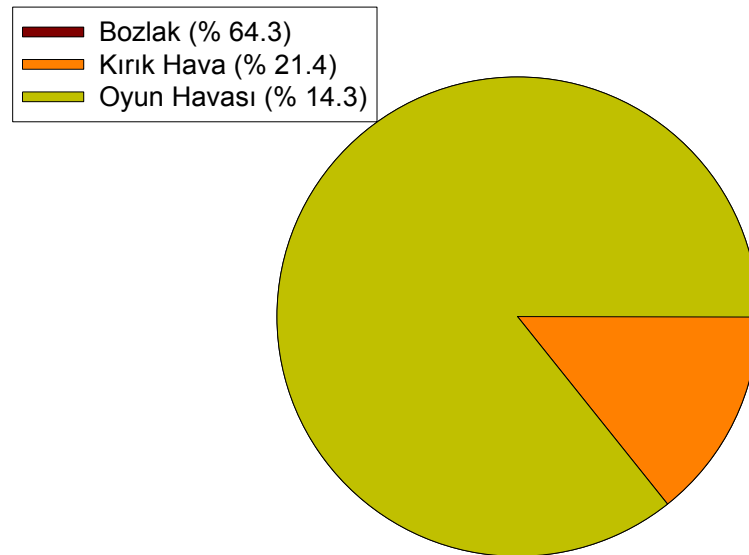
3-Karışık (Karma) Ritmli Ezgiler: Yine ister vokal, ister enstrümental ve isterse vokal enstrümental ezgiler olsun, müzikal biçimde, ritmli ve serbest ritmli muhtelif bölümler vardır ve bu iki ritmik yapı ezgilerin muhtelif kısımlarında görülebilir.

Bozlaklar yapı itibari ile serbest ritmli ezgiler grubunda yer alırlar. Bozlaklar, ölüm, acı, ayrılık ve temelde isyan olması kaydı ile diğer sosyolojik konuları içine alır.

Kaman Abdalları söyledikleri bozlaklarla zümre olarak ün kazanmışlardır. Kaman Abdalları gelenek kaynaklı eserlere, yeni bir yorum getirerek, bozlakların yörede hayatını sürdürmesini sağlamışlardır. Abdalların gelenekse taşıyıcısı rolleri burada tekrar ortaya çıkmaktadır. Örnek verecek olursak, Metin Ertürk, Bilal Ertürk ve kardeşleri, Muharrem Ertaş'ın “Avşar Elleri” ve “Aşağıdan Kalktı Bir Akça Geyik” bozlakları ile, Bektaş Göçer (Kör Bekteş) “Aşkın Sarıldı Yakama” ve “Ağ Gelin” bozlağı ile bölgede isimlerini duyurmuşlardır. Hacı Ertürk, Orhan Gencebay'ın “Gurbet Elde Hasta

Düştüm” şarkısını bozlak tarzında tekrar düzenleyerek bölgede tanınmıştır. Arafa Akyol, Hacı Taşan’ın “Gökyüzünde Bölük Bölük Turnalar” türküsüne, Aşık Said’in “Gurbete Çıkalı” türküsüne, Çekiç Ali’nin “Sitem Taşları” türküsüne ve Kırşehirli Şifa Bey’in “Atım Kalk Gidelim Halep Hanedan” türküsüne tekrar hayat vermiştir. Haydar Akyol, Aşık Said’in “Kızılırmak”, “Akibet Mevtimde” ve “Bir Acayip Sevda” türküleri ile kendini sevdirmiştir. Hacı Ertürk, Ali Kızıltuğ’un “Asr-ı Gurbet Harap Etmiş” türküsünü bozlak tarzında tekrar düzenleyerek bölgede tanınmıştır. Ziya Doğan, Kemal Çıkrık’ın “Gönül Yarini Bulmayınca” türküsünü bozlak tarzında tekrar düzenleyerek bölgede tanınmıştır. Aydın Ertürk, Muharrem Ertaş’ın “Şu Ulu Dağlar” ve Aşık Said’in “Nice Dolaşayım Ben Şu Alemi” türkülerini söylemiştir¹⁹³.

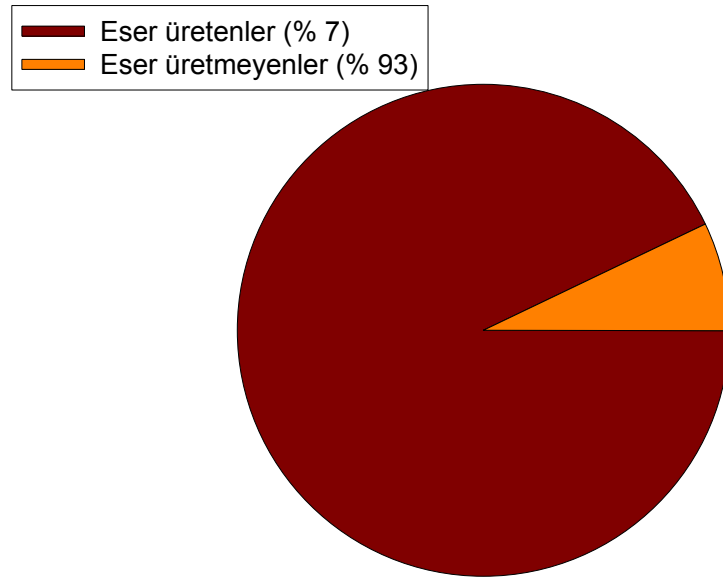
Görüşüğümüz otuz kişiye “Ençok hangi müzikleri söylemeyi tercih edersiniz? sorusunu yönelttiğimizde şu tablo ile karşılaştık:

Şekil 2: Kaman Abdallarının müzik tercihleri

¹⁹³ Adem Göçer, 05. 11. 2010 tarihli görüşme

Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu bozlak türünü tercih etmektedirler. Görüştüğümüz otuz kişiye “Kendiniz yeni eserler üretir misiniz?” sorusunu yönelttiğimizde şu tablo ile karşılaştık:

Şekil 3: Kaman Abdalları arasınca eser üretenler ve üretmeyenler

Şekilden görüldüğü gibi, Kaman Abdallarının büyük bir çoğunluğu eser üretmemektedirler. Bunun yerine büyük ustaların (Çekiç Ali, Muharrem Ertaş, Hacı Taşan...gibi) eserlerini dillendirerek “taşıyıcı” rolü üstlenmektedirler. Görüştüğümüz kaynak kişilerden sadece birisi (Haydar Akyol), kendisine ait eserlerinin olduğunu söylemiştir¹⁹⁴.

Görüştüğümüz kaynak kişilere, “Bilinen büyük ustaların (Çekiç Ali, Muharrem Ertaş, Hacı Taşan...gibi) bilindik eserleri dışında, fazlaca bilinmeyen yada yöredeki başka ustalara ait olan bildiğiniz bozlaklar var mı?” sorusunu yönelttiğimizde bunu ancak büyüklerinin bilebileceğini, kendilerinin taşıyıcı rolünde olduğunu belirtirler. Bu noktada, elli yaşının üzerindeki beş Abdal (Adem Göçer (53), Hüseyin Akyol (75), Mustafa Ertürk (69), Musa

¹⁹⁴ Haydar Akyol, 27. 08. 2011 tarihli görüşme

Akoğan (67), Haydar Akyol (57)) ile görüştük^{195,196,197,198,199}. Yirmi yıl önce müziği sağlık sorunlarından dolayı bırakmak zorunda kaldığını belirten Hüseyin Akyol hafızasında kalan ve pek bilinmeyen bazı bozlakları bize aktardı. Bu bozlaklar Aşık Said, Aşık Said'in oğlu Aşık Seyfullah (Seyfullah Değirmenci), Yusuf Usta (Yusuf Deveci), Neşet Ertaş ve Muharrem Ertaş'a ait idi. Hüseyin Akyol, bu bozlakların isimlerini hatırlamadığını söyledi. Şimdi başta Hüseyin Akyol ve diğer dört kişinin aktardığı bu bozlakları bize aktarılan orijinal halleri ile burada veriyoruz:

Bozlak 1

Gelin aziz dostlarım, haleleşme çağımızdır,
Ben gidiyorum, vatanımdan elimden,
Yalan dünya gülistanlık, bağmış.
Eyyvah deremedim geçti elimden
Kara öadırda, manil ırmak salında,
Taiblerin melan tutar elinden,
Bir hasretin kaldı, Mekke yolundan,
Götürün selamımı gayri dilimden.

Said'im gezerdi gurbet elleri,
Tercüman yolladım esen yelleri,
Gerdana dökülmüş, zülfün telleri,
Ben ölüp ellere kaldığımdan keli.

Aktaran kaynak kişi: Hüseyin Akyol : 27. 08. 2011

Eser: Aşık Said

¹⁹⁵ Haydar Akyol, 27. 08. 2011 tarihli görüşme

¹⁹⁶ Adem Göçer, 27. 08. 2011 tarihli görüşme

¹⁹⁷ Hüseyin Akyol, 27. 08. 2011 tarihli görüşme

¹⁹⁸ Mustafa Ertürk, 27. 08. 2011 tarihli görüşme

¹⁹⁹ Musa Akdoğan, 27. 08. 2011 tarihli görüşme

Bozlak 2

Bir firkat geldide durdum ağladım,
 Eller benim karagözlüm nice oldu,
 Destur verdim bahçelere bağlara,
 Sel benim kara gözlüm nice oldu.

Aktaran kaynak kişi: Hüseyin Akyol : 27. 08. 2011

Eser: Aşık Said

Bozlak 3

Bir sel geldide Kızılırmak yürüdü,
 Adalardan elvan çiçek bürüdü,
 Acep yarım de yaylasına yürüdü,
 Şen evlerim melul kaldığımı söyle.

Aktaran kaynak kişi: Hüseyin Akyol : 27. 08. 2011

Eser: Yusuf Deveci

Kaynak kişi Hüseyin Akyol Yusuf Deveci için şunları aktardı “Ben yedi-sekiz yaşlarındayken, Yağmurlu Büyükoba köyünden Yusuf Usta (Yusuf Deveci) çıktı. Muharrem’in (Muharrem Ertaş) tertibi idi. Atmış-atmış beş sen oldu rahmetli oldu. Aşık Said’in eserlerini çalardı, kendi eserleri de vardı”²⁰⁰.

Bozlak 4

Aman gel gitme sevdiğim, ağlatma beni,
 Senin için de gurbet eli beklerim,
 Serim sağolsada unutmam seni,
 Tatlı konuştuğumuz dili beklerim.

²⁰⁰ Hüseyin Akyol, 27. 08. 2011 tarihli görüşme

Said'in çektiği de gam ile keder,
 Talih olmazsa, başaça gider,
 Buna yalan dünya derler, gelenler gider,
 Getir azığımı, yol uzaktır belki hiç gelemem.

Aktaran kaynak kişi: Hüseyin Akyol : 27. 08. 2011

Eser: Aşık Said

Bozlak 5

Tor şahin misalide, adirip bakma,
 Çeker mahsur gibi, kara gözlerin,
 Alemin safkına gel, beni yakma,
 Kast eyler canıma kara gözlerin.

Aktaran kaynak kişi: Hüseyin Akyol : 27. 08. 2011

Eser: Aşık Said

Bozlak 6

Aman benmiyim dünyada bir bahtı kara,
 Tabiblerim derdime bulmadı çare,
 Muhtaçmıydım ben de yare, o yare,
 Kula minnet etmek zordur, yar eden.

Aktaran kaynak kişi: Hüseyin Akyol : 27. 08. 2011

Eser: Aşık Said

Bozlak 7

Duman duman olmuştu, karşıki dağlar,
 Garibin halinden ne bilir sağlar,
 Bozulmuş bağlar, boz kalmış dağlar,
 Hastanın halinden ne bilir sağlar.

Gelen ağlar, geçen ağlar.
 Garibin halinden ne bilir sağlar,
 Bozulmuş bağlar, boz kalmış dağlar,
 Hastanın halinden ne bilir sağlar.

Aktaran kaynak kişi: Hüseyin Akyol : 27. 08. 2011

Eser: Aşık Said

Bozlak 8

Başımı alıp diyar diyar gideyim,
 Kader benim yollarımı bağlama,
 Gülmeden dünyadan elini neyleyim
 Kader benim yollarımı bağlama,

Anadan öksüzüm yüzüm gülmedi,
 Aktı gözyaşlarımda kimse silmedi,
 O vefasız kıymetimi bilmedi,
 Kader benim yollarımı bağlama,

Aktaran kaynak kişi: Adem Göçer : 27. 08. 2011

Eser: Neşet Ertaş

Bozlak 9

Hasta düştü elim, tutmaz kalemi,
 Acep ben de görürmüyüm sılamı,
 Benden selam söyleyin sevdiğim yare,
 Hatıra resmime baksın, ağlasın.

Uzakta görünür, Çankırı dağı,
 Bir büyük kabristan, hastane sağı,
 Baş taşıma yazın, Muhtat Akdağı,
 Okuyan ismime baksın ağlasın.

Aktaran kaynak kişi: Mustafa Ertürk : 27. 08. 2011

Eser: Aşık Seyfullah

Bozlak 10

Gel gitme sevdiğim ağlatma beni,
 Senin için gurbet eli beklerim,
 Serim sağolsa da unutmam seni,
 Küme yapıp, ıssız çölü beklerim.

Felek bir ok attı, yıktı kalemi,
 Acep bende görürmüyüm sılama
 Belki gelir diye nazlı yarin selamı,
 Dar yüzüne seher yeli beklerim.

Aktaran kaynak kişi: Haydar Akyol : 27. 08. 2011

Eser: Aşık Said

Bozlak 11

Aman Kızılırmak ne belalı başım var,
 Hak yaramadık senin işin var,
 Nuri yavrumunda üç kardaşı var,
 Nuri mi kenara çal Kızılırmak

Aktaran kaynak kişi: Haydar Akyol : 27. 08. 2011

Eser: Aşık Seyfullah

Bozlak 12

Şen bahçenin meyvaları yetişir,
 Dallarında türlü kuşlar ötüşür,
 Ağlar Zülfiye Hanım, yanar tutuşur,
 Kader böyleymiş gayri ne çare,

Eşim Zülfiye Hanım, sıtkı bütünüm,
 Benim ahu gözlüm, nazlı hatunum,
 Terketme evimi, kesme tütünüm,
 Kader böyleymiş gayri ne çare,

Aktaran kaynak kişi: Hüseyin Akyol : 27. 08. 2011

Eser: Aşık Seyfullah

Bu bozlağın hikayesini kaynak kişi Hüseyin Akyol şöyle anlattı “Bekir Zülfiye Hanımın kocasıydı, babayiğit bir adamdı. Bir gün dükkanda birkaç kişi içerken, ellerindeki tabanca ile kaza ile Bekir’i vurmuşlar. Bekir ölünce Aşık Seyfullah, Bekir’in ağzından bu bozlağı söyledi.”²⁰¹.

Bozlak 13

Sabahınan esende seher yelidir,
Benim gönlüm divanedir, delidir,
Yoksa bugünde ayrılığın günü müdür?
Kader böyleymiş ne çare.

Gel beri dedim de öte ıradın,
Siyah zülfünüde mah yüzüne doladın,
Meğer ayrılmakmıydı senin muradın,
Ayrılalım da, ayrı düşen ölür mü?

Aktaran kaynak kişi: Hüseyin Akyol : 27. 08. 2011
Eser: Muharrem Ertaş

Bozlak 14

Almış devesini, düşmüş izine,
Al kahmaları yakışmış uzun boyuna,
Arz etti gidiyor Kulu köyüne,
Alemi ateşe yaktı bir gelin

Aktaran kaynak kişi: Hüseyin Akyol : 27. 08. 2011
Eser: Muharrem Ertaş

²⁰¹ Hüseyin Akyol, 27. 08. 2011 tarihli görüşme

Bozlak 15

Bizim eve varırsanız turnalar,
Selam söyleyin açan güllere,
Derdimi söyleyeyim esen yellere,
Bura mıdır koçyiğitlerin vatani

Aktaran kaynak kişi: Adem Göçer : 27. 08. 2011

Eser: Hacı Taşan

Bozlak 16

Güzel İzmir'de duman gitmez başımdan,
Ahtım kaldı, toprağında, taşında,
Gündüz hayalimde, gece düşümde,
Eğil dağlar geçeceğim yurduma,
Evvel Allah güveniyorum orduma,

Kemal Paşa'da orduların başında,
Rahat etmez koşar, düşman peşinde,
Uğuru denizi, arka aslan sürüsü,
Edirne'de öter türkün borusu

Aslan yatağına tilki giremez,
Girsede yonca gülünü göremez,
Alçak Yunan muradına eremez,
Eğil dağlar geçeceğim yurduma,
Gel cevap ver, şu kahraman orduya.

Şu evlerin tütünleri tütmüyor,
Kurumuş ağaçları meyva bitmiyor,
Susamış bülbülleri gayri ötmüyor,
Yasıl dağlar geçeceğim İzmir'e,
Yunanlar'ı dökeceğim denize.

Aktaran kaynak kişi: Adem Göçer : 27. 08. 2011

Eser: Muharrem Ertaş

Bozlak 17

Yarin yaylasına seyrana vardım,
Bozulmuş bahçesi düzen kalmamış,
Zümrüt havalarını matemli gördüm,
Salınıp içinde gezen kalmamış.

Şahin duruşa kayaların nesi var,
Dertli dertli öter bülbül sesi var,
Hiç görülmez şu sahillerin nesi var,
Ela gözlerini süzen kalmamış.

Aktaran kaynak kişi: Hüseyin Akyol : 27. 08. 2011

Eser: Aşık Seyfullah

Bozlak 18

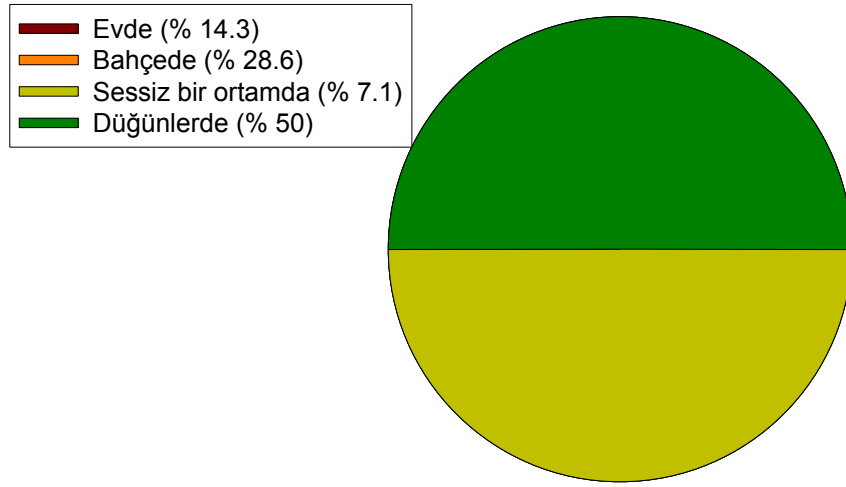
Gurbeti çikalı kırıldı gönlüm,
Bir zamn şad olmaz güler ağlarım,
Genç yaşımda neler geldi başıma,
Daha ne gelecek bilmez ağlarım.

Neymiş feleğin ettiği işler,
Ayrılık ötüyor, gökteki kuşlar,
Hasret kaldı bize karım, kardaşlar,
Sıladan bir haber gelmez ağlarım.

Aktaran kaynak kişi: Haydar Akyol : 27. 08. 2011

Eser: Aşık Seyfullah

Görüştiğimiz otuz kişiye “Müzik öğreniminde hangi mekanları seçersiniz?” sorusunu yönelttiğimizde şu tablo ile karşılaştık:

Şekil 4: Kaman Abdallarında müzik öğreniminde mekan seçimi

Şekilden görüldüğü gibi, Kaman Abdallarının büyük bir çoğunluğu müzik öğrenmek, usta olmak için en ideal ortamın düşünlerde sağlanacağını düşünmektedirler. Adem Göçer şöyle diyor “Çocuklarımıza özel olarak müzik dersi vermeyiz. Onlar bizi takip ederek, taklit ederler. Bu da en iyi düşün ortamlarında oluyor.”²⁰².

Kaynak kişilerden Adem Göçer “Kırık hava nedir?” sorusuna “Bozlaktan hareketli, oyun havasından ise daha düşük ritimde olan havalardır. Düşünde önce bozlak, sonra kırık hava, sonra da oyun havası çalarız. Mesela şöyle; Ağır halay, ikileme, hortlatma.” Cevabını verdi²⁰³.

Halay

Yel eser, kum savrulur,
Cihan başıma devrilir,
Eyil bir yol öpeyim,
Yol gedikten ayrılır.

²⁰² Adem Göçer, 27. 08. 2011 tarihli görüşme

²⁰³ Hüseyin Akyol, 27. 08. 2011 tarihli görüşme

Salında gel boylarına bakayım,
Ak gerdana liralara takayım

Gel arzum oynaşalım,
Oynaşalım, coşalım,
Gidiyorum eyle beni,
Bir konca bel bağla beni
Salında gel boylarına bakayım,
Ak gerdana liralara takayım

Aktaran kaynak kişi: Adem Göçer : 27. 08. 2011
Eser: Arzu Kamber

6. 2. ÇALGILARI

Mehmet Özbek, „Türk Halk Çalgıları’ başlıklı yazısında Türk toplumunun, müzik ihtiyacını gidermek için kullandığı, çeşitli karakterde bir çok çalgısının olmasının doğal olduğunu söyler ve Anadolu’da kullanılmakta olan çalgıları şöyle sıralar (Özbek, 2011):

a) Telli Çalgılar:

I. Telli-tezeneli (tezene veya parmakla çalınan) çalgılar.

1. Meydan, divan sazları
2. Bağlama, bozuk, tambura, çöğür.
3. Cura, bulgarı,
4. Tar, v.b.

II. Telli - yaylı algılar:

1. Kopuz ıkılığ,
2. Kabak, Rebab (rubbaba), eğit,
3. Karadeniz kemenesi, İstanbul kemenesi v.b.

b) Nefesli algılar:

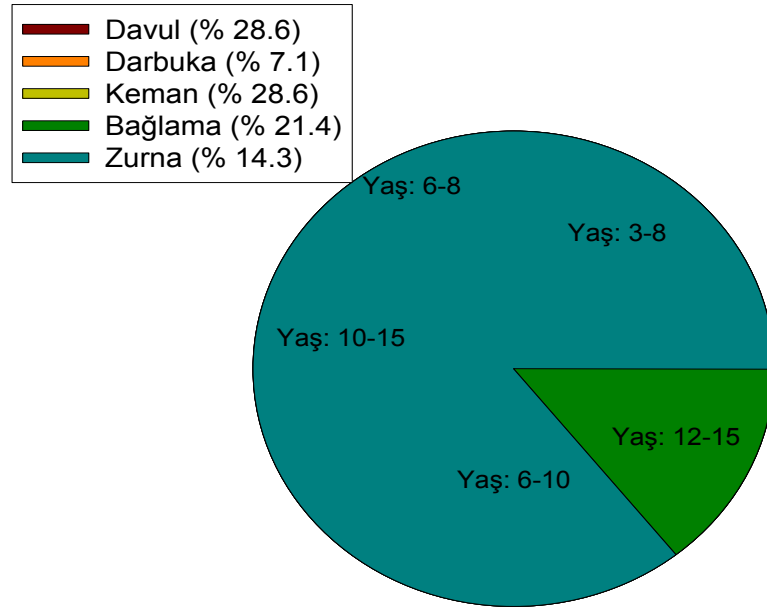
1. Zurna
2. Kaval (dilli, dilsiz),
3. Düdük (dilli, dilsiz),
4. ığirtma (ıritma)
5. Sipsi,
6. Çifte, tulum-ifte.
7. Mey, balaban.

c) Vurmalı algılar:

1. Davul (nağara), koltuk davulu,
2. Tef, kudm (daire),
3. Darbuka (deplike, dümbelek, dmbek, kp)
4. Zilli mağa, arpara, parmak zilleri, kağık v.b.

Kaman Abdalları, vurmalı (davul, darbuka), üflemeli (zurna), mızraplı (bağlama) ve yaylı (keman) algıları kullanırlar. Bununla beraber en çok davul, zurna, keman ve bağlama çalarlar. Kaman Abdalları “Zurnanın iyisi erikten, ustanın iyisi bizden çıkar.” derler. Kullandıkları müzik aletlerini kendileri yapmayıp, hazır yapılmığı satın alırlar.

Görüştüğümüz otuz kişiye “Ençok hangi müzik aletlerini tercih edersiniz? Bu müzik aletlerini öğrenmeye kaç yaşlarında başlarsınız” sorularını yönelttiğimizde şu tablo ile karşılaştık:

Şekil 5: Kaman Abdalları arasında tercih edilen müzik aleti ve bu müzik aletine başlama yaşı

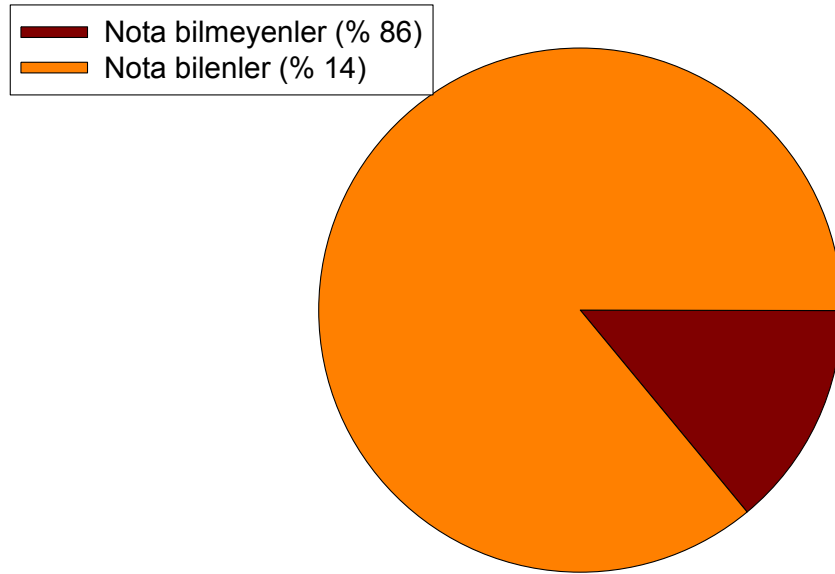
Şekilden görüldüğü gibi Kaman Abdalları arasında en çok davul ve kemanın tercih edilen müzik aletleri olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca en erken yaşta öğrenilen müzik aleti davuldur. Üflemeli çalgı olup, fiziki güç gerektiren zurna ise ancak ilerleyen yaşlarda öğrenilir.

Kaman Abdalları 3-5 yaşlarında müziğe başladıklarını, ilk çaldıkları çalgıların ise genelde vurmali çalgılar olduğunu ifade etmektedirler. İlerleyen yaşlarda (10-12) üflemeli çalgılara yönelenler de olur. Bu çalgıları icra edebilmek için fiziki bir gelişim gerektiğinden ancak bu yaşlarda (10-12) bu çalgıları çalmaya başlarlar. Çocuk yeteneğine göre bir veya birden fazla çalgıda ustalaşmaya başlar. Abdal bir çocuk, diğer emsallerinden müzik eğitimini daha çabuk kavrama yeteneğine sahiptir ve bu noktada emsallerine bir üstünlük sergiler. “Sanat okulunda okuyan bir Abdal öğrencimiz yanıma gelip giderken konuşması sırasında kemandan falan bahsedince kendisi kemanla Mozart’ın, Betowan’ın bestelerini çaldığını anlattı. Çok hoşuma gitti. Düşünebiliyor musunuz bir Abdalın çocuğu eğitilince Mozart’dan,

Betowan'dan ve daha kimlerden besteler çalabiliyor, çok güzel birşey. Bu çocuk keman çalıyor, ney çalıyor, her ikiside farklı bir alet. Diğer çocuklar tek müzik aleti çalabilirken Abdal çocukları en az üç tane müzik aleti çalabiliyor.”²⁰⁴. Kendi ifadelerine göre çalgıcılık genlerinden gelen bir durumdur. Kaman Abdalları “Her ağaçtan düdük olmaz, gel haber anlat kaba zurnaya” derler.

Kaman Abdallarından Davulcu Adem Usta davuluyla bir ekol haline geldi²⁰⁵. Kaman'da, Türkiye'de ve dünyada Kaman Abdallarının gururu oldu. Yurtiçi ve yurtdışından çok sayıda ödülleri aldı.

Görüştiğimiz otuz kişiye “Ençok nota biliyor musunuz?” sorusunu yönelttiğimizde şu tablo ile karşılaştık:

Şekil 6: Kaman Abdalları arasında nota bilenler ve bilmeyenler

Şekilden görüldüğü gibi Kaman Abdalları arasında nota bilen kişi sayısı çok azdır. Öyleki, mahallelerinde sadece Güzel Sanatlar Lisesinde okuyan

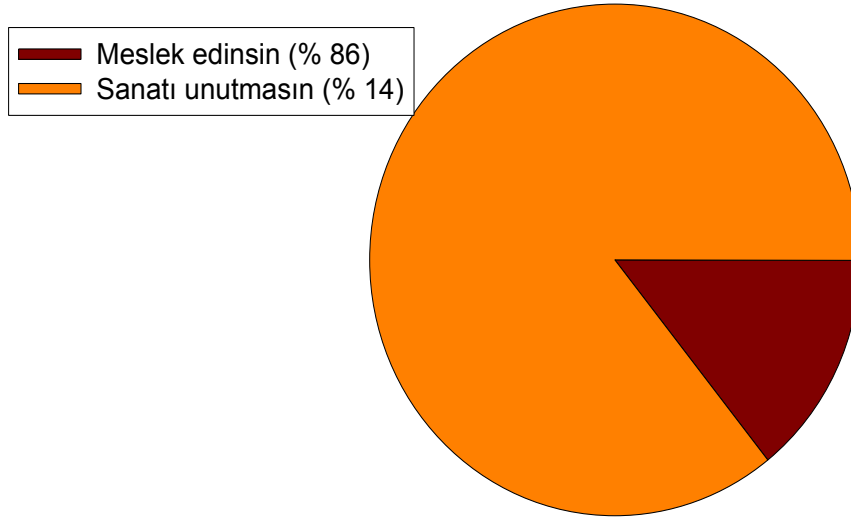
²⁰⁴ Mümtaz Boyacıoğlu, 23. 10. 2010 tarihli görüşme

²⁰⁵ Adem Göçer, 26. 08. 2011 tarihli görüşme

çocukların (Tolga Ertürk ve Okan Ertürk) nota bildiğini, kendilerinin ise kara düzen çaldıklarını ifade etmektedirler.

Kaman Abdalları, Kaman’da hatta Kırşehir’de düğünlerin vazgeçilmezleri haline gelmişlerdir. Bununla beraber toplumdan hakettikleri saygıyı görmediklerini savunurlar. Davulcu Adem Usta toplumdaki yerlerini sorduğumuzda bize şöyle cevap verdi: “Eskiden Abdallara ait kahvehaneler olurmuş, buralarda yemeklerini yerler, konaklarırmış. Kahvehanede çivilerden yapılmış askılıklar olurmuş ve buralara müzik aletlerini (davul, zurna, saz...) asarlarmış. Saz o yana bu yana sallandığında o kahvehaneye gelen başka insanlar kendilerini sakınırlarmış. Çünkü saz üzerimize yapışacakta, insanlar bizimle “Abdal” diye alay edecekler diye.”²⁰⁶.

Görüşüğümüz otuz kişiye “Çocuklarınızın müzisyenliği öğrenmesini niçin istiyorsunuz? sorusunu yönelttiğimizde şu tablo ile karşılaştık:

Şekil 7: Kaman Abdalları arasında müzisyenliği öğrenmedeki gaye

²⁰⁶ Adem Göçer, 26. 08. 2011 tarihli görüşme

Şekilden görüldüğü gibi, ekonomik sıkıntılar içerisinde yaşayan Kaman Abdallarının büyük bir çoğunluğunun müzisyenliği öğrenmedeki gayesi meslek edinme kaygısından ileri gelmektedir.

6.3. HALK OYUNLARI

“Halk oyunları günlük yaşamda hep bir sebebe dayandırılarak icra edilmiştir. Asırlar öncesi Orta Asya’da yuğ törenlerinde görülen müzik ve dans günümüzde düğünde, nişanda, askere uğurlama, yaylaya çıkış ve iniş, doğum, dini ve milli bayramlar, kazanılan zaferler, Hıdırellez, Nevruz gibi mevsimlik bayramlar, hasat sonu, fefene, borana, sıra gezmesi, kürsü başı sohbetleri gibi özel gün ve toplantılarda yer almaktadır (Çağlayan, 2002: 62).”

Kaman Abdalları eğlenceye düşkün insanlar olduklarından, eğlence kültürünün vazgeçilmezlerinden olan oyun oynama geleneği bu toplumda rağbettedir. Kendi aralarında çalgılarına uygun olarak oynadıkları çeşitli oyunlar vardır. Davulla kurulan oyunlar genellikle halay türlerinden oluşmaktadır. Bunlar, ağırlama, kıvrak halay, üç ayak halayı, yanlama, seymen halayı, Hasandağı halayı, sivrik halayı, cirit halayı, avşar ağırlaması, narinli halayı, yıldız, kuşlar, sinsin’dir. Ayrıca davula çok düşkün oldukları için bu oyunların dışında davulla kendilerinin ürettikleri gösterilere de rastlanır.

Saz ve kemanla kurulan oyun havalarından en yaygın olanları “Kırşehir’in Gülleri”, “Misket”, “Hüdayda”, “Kaman’ın Işıkları” olarak sayılabilir. Ayrıca bazı oyunlarında kaşık kullanırlar. Kaşıkla oynadıkları oyunlar “Adanalı Kız”, “Delalım”, “Minarenin Alayları”, “Kozan Dağı”, “Bad-i Zabah”, ve “Çiçekdağı”dır.

Oyunlar erkek ve kadınlar tarafından ayrı yerlerde icra edilir. Kadın ve erkekler bir arada oynamazlar. Kadınlar kaşık oyunları oynamazlar.

Özellikle yöresel müzik tarzında bozlak havlarının hakimiyeti görülür. Çekiç Ali, Neşet Ertaş, Bahri Altaş ve Tufan Altaş gibi üstadların şarkıları da dillendirilir. “Oy Nari”, “Zeynebim”, “Kızılırmak”, “Aydost Deyince”, “Zülûf Dökülmüş Yüze”, “Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri”, “Edalım”, “Cevizin Yaprığı”, “Kesik Çayır”, “Karanfilin Moruna” şarkıları en çok tercih edilen bozlak ve oyun havalarıdır. (Adem Göçer: 08. 11. 2010).

Kaynak kişilere “Düğünlerde, eğlencelerde oynadığınız halk oyunları nelerdir? Bunlardan farklı olanları hangileridir?” sorusuna şu cevapları aldık. “Halime kız çay aşağı, Dane dane benleri var yüzünde, Kırşehir’in gülleri, Gel yanıma. Kırşehir’in gülleri oyununda oynarken aşağıya eyilip, yukarıya doğru kalkarız, farklılığı bu.”²⁰⁷. “Kelle, Çekirge, Karşıda kara çalı, Dön dön dönelim. Bu son dediğim oyun da oyuncular sırt sırta verirler, sonra dönerek oynarlar”²⁰⁸. “Sallan boyuna bakayım, Çubuk uzun, Hürülü, Mor menekşe, Merdivenim kırk ayak. Hürülü’yü çok eskiden oynardık. Köçekler oynardı, şimdi köçeklikte kalktı. Eteklerini giyen köçekler etraflarındadönerlerdi, ziller elde, dirseklerini yere vurarak oynarlardı.”²⁰⁹.

Haydar Akyol eskiden adetleri olupta şimdi devam ettirmedikleri bazı durumlardan bahsetti. “Eskiden köçeklik vardı, köçek olmadan bir düğünde kesinlikle bayrak kalkmazdı. Kınaya saz ile keman ile gidilirdi. Meydanda saz faslı olurdu. Halay vardı. Özellikle Toklumenli Abdallar güzel halay çekerlerdi. Düğünler halaysız olmazdı. “Deve oyunu” vardı, birkaç kişi kilimin altına girer, deve takliti yapardı. Şimdi bu anlattıklarımın hiçbirisi yapılmıyor.” (Haydar Akyol: 27. 08. 2011)²¹⁰.

²⁰⁷ Cesur Göçer, 26. 08. 2011 tarihli görüşme

²⁰⁸ Haydar Ertürk, 26. 08. 2011 tarihli görüşme

²⁰⁹ Cesur Göçer, 26. 08. 2011 tarihli görüşme

²¹⁰ Haydar Akyol, 26. 08. 2011 tarihli görüşme

YEDİNCİ BÖLÜM

ALANDA ELDE EDİLEN HALK BİLİM ÜRÜNLERİNİN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kaman Abdalları üzerine yapılan bu çalışmada halk biliminin heyecan verici coşkusu ile tamamen insana dayalı bilgiye ulaşma gayretinde olundu.

7.1. EFSANELERİN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmada Kaman Abdallar mahallesinden derlediğimiz efsanelerden yola çıkarak halkın sosyokültürel yönünü, inançlarını, duygu ve düşüncelerini tespit etmeye çalıştık.

1. Eli Bebekli Efsanesi

Anadolu'da ki Türk efsanelerinde rastlanılan taş kesilme motifine bu efsanede de rastlamaktayız.¹ Bu efsaneden yola çıkarak yöre halkının dini inanışları hakkında ipuçları elde etmekteyiz. Buna göre müslüman olan bu topluluğun Allah inancı vardır ve Allah'ın mazlumların duasını kabul edeceğine inanırlar. Bu efsanede geçen anne ve bebeği güçlü ağanın karşısında gariban, mazlum kişilerdir ve Allah onların dualarını kabul etmiştir. Böylece kötü kişiler niyetlerine ulaşamamışlardır.

2. Karakurt Efsanesi

Kaman'a yerleşmeden önce bir müddet Kırşehir'in Karakurt hamamı civarında bir köyde yaşayıp daha sonra köylülerle yaşadıkları bir fikir ayrılığından dolayı buradan Kaman'a göç etmek zorunda kalan Kaman Abdallarının bu efsanelerinden yola çıkarak insanın çaresizliğini ve çaresizlik

karşısında sergilediği davranışı görmekteyiz. Çaresiz bir hastalığa yakalanan çocuğun bir kurtu taklit etmesi ve onun yaptığı gibi doğadan medet umarak hastalığından kurtulma çabası halk hekimliği bağlamında da tartışılabilir. Çamura girmek, hamama girmek ve sıcak sulardan içmek halen yöre halkı arasında özellikle romatizmal hastalıklara iyi gelen tedavi yöntemleri olarak uygulanmaktadır. Karakurt hamamları günümüzde de işlevini yerine getirmektedir.

Çocuğunun ayağa kalkıp, iyileştiğini gören babanın tavrı ile hastalıklardan kurtulmaya mukabil kurban kesmek, sadaka vermek eylemlerden farklı olarak, burada mekanın ödüllendirilmesi söz konusudur. Hamam haline getirilen bu yer, tüm bölge halkının istifadesine sunulmuştur.

3. Küllük Efsanesi

Bu efsaneden yola çıkarak yöre halkının geçimini özellikle düğünlerde çalgıcılık yaparak sağladıklarını görmekteyiz. Abdalların haklarını düğün sahibinden istemek yerine o düğünü terk etmişlerdir. Yaptıkları işin karşılığını alamayan Abdalların olay yerini sessizce terk etmeleri kavgacı bir ruha sahip olmadıklarını aksine naif insanlar olduklarını ortaya koymaktadır.

Yörede özellikle mezarlıklar ve küllük veya hela gibi nahoş yerlerden besmelesiz geçmenin iyi olmayacağı inancı hakimdir. Küllükten geçerken duyulduğuna inanılan olağanüstü ses de bu durumlarla ilgilidir. Bu olayın gece olması, genelde böyle durumlarla gece saatlerinde karşılacılığı inancıyla ileri gelmektedir. Yörede şer işlerin gece ve hayır işlerinde gündüz olduğuna inanılır.

7.2. MASALLARIN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Masal, kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiat üstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür (Oğuz, 2008: 13).

Kaman Abdallarının sosyokültürel yönü yöreden derlenen masallar ışığında tespit edilmeye çalışıldı.

7.2.1. Derlenen Masallardan Çıkarılan Sonuçlar

1. Caz Karısı ve Üç Kız

Bu masaldan daima büyüklerin sözünün dinlendiği anlaşılmaktadır. Üç kardeş büyük olanın tercihinde diğer iki kardeş de riayet etmişlerdir. Evcil hayvanlar arasında olmasına rağmen köpeğin korkulan bir hayvan olduğu görülmektedir. Yatmadan önce tekrarlanan bazı alışkanlıklardan bahsedilmektedir. Abdallar da yatmadan önce yoğurt yemenin rahat bir uyku sağlayacağını düşünürler. Akıllıca bir davranış sergileyerek düşmanın kendi silahı ile vurulabileceği anlatılmıştır. Ayrıca düşmana karşı birlik olmanın önemi vurgulanmıştır.

2. Sıçan Süleyman ile Kara Hatun

Burada eş seçerken, kendisine daha nazik davranan kişinin daha uygun olacağından bahsedilmektedir. Birbirine fiziksel olarak uygun olmasalarda aralarındaki muhabbetten ötürü birbirine bağlanan ve en zor zamanlarında sürekli birbirinin yardımına koşan eşlerin durumu anlatılmıştır.

Kaman Abdalları tek eşliliği seçerler ve boşanma vakıaları bu yörede yok denecek kadar azdır. Ölüm ayırmadıktan sonra çiftler birbirinden

ayrılmazlar ve birbirine hayatın her anında çok sıkı bağlıdırlar. Bu masal bu durumu desteklemektedir.

Zor durumda kalan kişinin yardım talebini eşine ileten kişi ödüllendirilmiştir. Bu Abdalların cömertliğinin bir göstergesidir. Kaynak kişilerden İbrahim Özdemir'in anlattığı şu yaşanmış hikaye bu durumu destekler. “Abdal milleti çok cömerttir. Almanya’da Muharrem ustanın oğlu Neşet Ertaş ile çalışırken, izne geliyordum, Neşet bana bir takım elbise ve kapalı bir zarfı elime verdi, “bunları babam Muharrem ustaya ver” dedi. Bende birazda yanına birşeyler aldım, geldim Muharrem ustanın evine, onunla hoşbeş ettik, getirdiklerimi masanın üstüne koydum. Sonra oğlunun selamını söyledim, O’da mütavazi bir şekilde ayağa kalktı selamını aldı, bana da sağol dedi, sonra dışardan bir çocuğu çağırdı, “falanca dayını filanca amcanı çağır gelsin” dedi çocuğa. Onlar geldi, takım elbiseyi birine verdi, hiç açıp bakmadığı o zarfıda diğer adama verdi, ben hayret ve şaşkınlıkla Muharrem ustaya baktım, onlar “sağol usta deyip çekip” gittiler. Bende niye böyle yaptın, zarfı bi açıp bakaydın dedim. Muharrem usta bana, “onların benden daha fazla ihtiyacı var, çok fakirlik-fukaralık çekiyor bunlar, bunlara münasip” dedi. Ben orada misafirperverliği, cömertliği, ele vermeyi onda gördüm. Onda öğrendim, gerçekten Abdal milleti elindeki ile yetinmeyi bilen, paylaşmayı seven bir millettir.”

3. Oduncu ile Yılan

Bu masalda, yukarıdaki yaşanmış hikayede vurgulandığı gibi Abdalların paylaşmayı seven insanlar oldukları anlaşılmaktadır. Fakir oduncu yemeğinin bir kısmını yılan ile paylaşmaktadır. Dostlukların paylaşma ile oluşacağı gösterilmektedir. İyilik yapanın iyilik bulacağı, kötülük yapanın ise cezalandırılacağı anlaşılmaktadır. Yıkılan dostlukların tekrar eski durumuna dönmesinin çok zor olduğu anlatılmaktadır.

4. Bok Böceğinin Ahı

Bu masalda hiç kimsenin yaptığı işten ötürü küçümsenemeyeciği, herkesin Allah'ın kulu olduğu ve gariplerin dualarının Allah nezdinde kabul olacağı anlatılmaktadır. Abdallar yaptıkları mesleklerinden dolayı kimi zaman girdikleri toplumlarda başkalaştırılmaya çalışılmışlardır. Bu durumu asla tasvip etmezler. Görüştüğümüz kaynak kişilerin hemen hemen hepsi, kendilerinin de bizlerle aynı olduklarını, diğerlerinden yaşayış olarak pek farklılıklarının olmadığını vurgulamışlardır.

Ayrıca bu masalda herkesin bir gün birbirine muhtaç olabileceği, işe yaramadığı düşünülen birşeyin bir gün gerekli olabileceği hatırlatılmaktadır. Kaman Abdallarında da kader inancının olduğu, Allah'ın işine karışmamak gerektiği, başa gelene razı olunmasının daha doğru olacağı şeklinde bir inanışın mevcut olduğu görülmektedir. Abdallar mahallesinde, iki çocuk babası oğlunun genç yaşında vefat etmesi üzerine annesinin söylediği şu ağıtta bu durum desteklenmektedir.

Hep yanımda kalır sandım,
Ne çare çok erken yanıldım,
Hiç kimseye vermezdim kara torpağa saldım,
Allah'tan geldi çaresiz kaldım,
Kapımızı çaldı evlat acısı

5. Rüzgar Oğlu

Bu masalda hayatın herşeye gebe olduğu, zenginlik, mutluluk gibi tüm maddi manevi varlıkların bir gün yitirilebileceği anlatılmıştır. Bununla beraber hiç umulmadık bir anda kötü bir durumdan kurtulup iyi bir hale geçmenin mümkün olabileceği anlaşılmaktadır. Talih kuşunun kimin başına konacağını belli olmadığı anlatılmaktadır.

6. İhtiyar Adam ve Oğlu

Bir işin gidişatına göre karar vermenin doğru olmayacağı, en doğrusunun işin sonucunu beklemek olduğu anlatılmaktadır. Dışardan iyi görünen bir işin kötü sonuçlarının olabileceği yada kötü görünen bir işin sonucunun iyi olabileceği üzerinde durulmuştur.

7. Meşe Ağacı

Bu masalda tabiat sevgisi öne çıkmaktadır, oduncunun ağacı kesemeyişi, ona kıyamayışı bunu desteklemektedir. Ayrıca “Allah’ın yere çaktığı çıkıyor mu da söküp getireyim” deyişi, tüm canlılara saygı duyulması gerektiğini göstermektedir.

7.2.2. Derlenen Masalların Kahramanlarına Göre İncelenmesi

1. Kahramanı İnsan Olan Realist Masallar

İhtiyar Adam ve Oğlu
Caz Karısı ve Üç Kız

2. Kahramanı İnsan Olan Olağanüstü Masallar

Oduncu ile Yılan
Rüzgar Oğlu

3. Kahramanı Olağanüstü Varlık Olan Masallar

Sıçan Süleyman ile Kara Hatun
Bok Böceğinin Ahı
Meşe Ağacı

7.2.3. Derlenen Masalarda Yer Alan Motifler

Motifleri sınıflandırırken şu ilkeler üzerinde durulabilir. A-Kaynaklarına veya izlerini taşıdıkları tarih devirlerine göre sınıflamak; her motifin kaynağını bulmak ve tarih devrine bağlamak zor olacağından motiflerin bu ilkeye göre sınıflandırılması verimsiz olur. B-Bağlı oldukları şahıslara göre sınıflamak; her motif bir şahsa veya tipe bağlanabilir. Böylece belli başlı şahıs etrafında motif salkımları meydana getirilebilir. C-Anlattıkları olayların niteliğine göre sınıflamak; motifler küçük olay anlatan birer kalıp olduklarından bunları anlattıkları olayların niteliklerine göre sınıflamak motifler üzerinde yapılacak türlü araştırmalar için kolaylık sağlar (Tuğrul, 1969: 66-67).

Yöremizde derlediğimiz masalarda C ilkesi esas alınarak sınıflandırılan motiflerden bazılarına rastladık.

1. Eş Seçme Ve Evlenme İle İlgili Motifler

Bok böceğinin kendisine uygun olan eşi ararken, eş adayının kendisine karşı sergileyeceği davranışı öğrenmek istemesi.

2. Uyku, Ölme Ve Dirilme İle İlgili Motifler

Aç gözlü çocuğun, yılanın altın yumurtayı getirdiğini görünce hergün bir yumurtayı beklemek yerine yılanı öldürüp altın madenine bir an önce ulaşma düşüncesi.Yılanın çocuğu öldürmesi.

3. Haberleşme Motifleri

Rüzgar oğlunun ormanda avlanırken, “Ey rüzgar oğlu gençliğinde mi rahat etmek istersin ihtiyarlığında mı?” diyen bir sesi işitmesi yani gaipden bir ses duyması.

Bok böceğinin çukura düşüp, “Atlı atlı, kilimi katlı katlı, bağ evine varasın, ballı kaymak yiyessin, Sıçan Süleyman’a diyesin, Kara Hatun düştü ölüyor” diyerek atlıdan yardım istemesi.

Oduncu oğluna “Buraya gidip odunu kes, dostuma selam söyle, ona azığından ver, karşılığında sana bir altın yumurta verecek onu al gel” diyerek yılanı haber yollaması.

4. Felaket Motifleri

Gecenin yarısında caz karısı dişini bileylemeye gitmesi ve kızları yemeye kalkışması.

Oduncunun evladını, yılanın kuyruğunu kaymetmesinin ardından yılanın doduncuya “bende bu kuyruk acısı, sende bu evlat acısı olduktan sonra biz bir daha dost olamayız” diyerek dostluklarının bozulması.

Rüzgar oğlunun, evi yanması, karısının suya kapılıp kaybolması, oğullarını ülkede çıkan savaş için askere götürmüşler.

İhtiyarın oğlu atlarla ilgilenirken atın birisinin çocuğun bacağını kırması.

5. İmtihan ve Soru Motifleri

Çaresiz hastalığa yakalanan adamın tek çaresinin küçümsediği bok böceğinin yaptığı kürelerden yemek olması.

İhtiyar adamın en güzel atının çiftlikten kaçması.

6. Cezalandırma Ve Öç Alma İle İlgili Motifler

Kızların kendilerini yemek isteyen caz karısının en sevdiği buzağını bir torbanın içine koymaları, caz karısının kendi buzağını öldürmesi.

Yılanın, oduncunun aç gözlü olan oğlunu öldürmesi.

Kara hatunun kendisini değneği ile döveceğini söyleyen çiftçiye varmaması.

7. Saklama Ve Saklanma Motifleri

Oduncunun oğlunu öldüren yılanın deliğinden çıkmaması.

Kızların caz karısının elinden kurtulup bir yere saklanmaları.

8. Yardımla İlgili Motifler

Kara Hatunun darda kalınca atlıdan yardım istemesi.

Oduncunun azığından vermesine mukabil yılanın oduncuya altın yumurta vererek yardım etmesi.

9. Aldatma, Tuzak, Saflık Ve Muziplik Motifleri

Kızların, caz karısına bir oyun oynayarak onu aldatmaları.

10. Değerlenme, Zenginleşme, Arkalanma Motifleri

Rüzgar oğlunun ülkesinde kral seçmek için uçurulan kuşun rüzgar oğlunun başına konması, sonucunda ülkesine kral olması.

11. Saflıkla İlgili Motifler

İhtiyarın odun kesmeye gitmesi ve meşe ağacının “kıyma bana ihtiyar” demesi üzerine ihtiyarın onu kesmeye kıyamaması.

Yörede Toplanan Masallarda İşlenen Başlıca Konular

1. Fakir-sengin müsabetleri
2. Dostluk ve eş münasebetleri
3. Küçümseme ve sonuçları
4. İyi kalplilik

7.3. TÜRKÜLERİN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türküler, insanoğlunun başına gelen olayları, bunun içindeki iz ve akisleri aşk, hasret, gurbet gibi yeryüzünün ortak duygularını, mertlik ve kahramanlık gibi milli karakteri, tarih olayları konu alan bir kültür hazinesidir (Özbek, 1994:63).

Araştırmamızda Kaman Abdalları arasında söylenen türküler de özellikle “gurbet” ve “yoksulluk” kavramlarının öne çıktığını gördük.

1. Elindeki araçtan duyulan memnuniyetsizliğin dile getirilmesi:

...35'lik normak, Volvo da pulluk,
Nazmi Bey'den alınca dediler ki bulduk,
Karı yok, kispeti yok, elimde kaldı,
Bulgur pilavına muhtaç eyledin normak.

...Ferguson motorların başıdır,
Massey Haris trenlerin eşidir,
Normak bizi Ağustosta üşütür,
Eksozuna aba giydirdik, normak.

...İniş aşağı boynunu eğiyor,
 Dört parmak yokuş gelse geri çöküyor,
 Gaza bassam geri dönmüş bana gülüyor,
 Ben senin kahrını, çekemem normak.

...Varımı yoğumu yedin tükettin,
 Haydar'ı da helak ettin,
 Şimdide gözünü çoluk çocuğuma diktin,
 Seni gayrı belamız yapamam normak.

Davulcu Haydar'ın Normak türküsünde, hevesle aldığı traktörünün, sürekli arıza vermesi sebebiyle maddi manevi olarak kendisini zarara uğratması sonucu duyduğu memnuniyetsizliği bu türküde görmekteyiz.

2. Hayat pahalılığının türkülere yansıması:

...Allı turnam uçmaz oldu,
 Bizim elden, bizim gölden,
 Sazımız artık çalmaz oldu,
 Faiz ile zam elinden.

...Tarlam yok ki ekin olsun.
 Bağım yok ki bostan olsun.
 Oğlan uşak nasıl gülsün.
 Faiz ile zam elinden.

...Yazın Kaman, kışın İzmir,
 Hurda, zeytin, üzüm, incir.
 Alıp satarız hep bir bir.
 Faiz ile zam elinden.

Mümtaz Boyacıoğlu tarafından yazılan bu türküde tefeciden bir miktar para alıp faizini ödemek zorunda kalan, üstüne üstelik sürekli artan fiyatlardan dolayı alım gücü azalan bir Abdalın durumu anlatılmaktadır.

Burada ayrıca Kaman Abdallarının geçimlerini sağlamak üzere kapanan düğün sezonu ile beraber kışı İzmir’de hurdacılık, bahçıvanlık gibi meslekler yaparak geçirdiklerini anlamaktayız.

3. Göç etmenin sonuçlarının türkülere yansıması:

... Saz çalarız keman ile yayla,
Halimizi sormaz hükümet baba,
Hey erenler biz de geldik Kaman’a
Oğlan, uşak, aç, sefil, perişan.
Ne bir ev aldık ne de bir han,
Bu kış yine halimiz yaman,
Hey erenler biz de geldik Kaman’a

Bu türküde Kaman’a göç eden Abdalların, göçün ardından Kaman’da karşılaştıkları sıkıntılar dile getirilmiştir. Kendilerine gerekli hizmetlerin yeterince ulaşmadığını savunmaktadırlar. Biz de buradayız, bizi de görün gibi bir serzeniş de bu türküden anlaşılmaktadır.

4. Olumlu bir neticenin türkülere yansıması:

...Kazalar içinde en çok gelişir,
Var olsun Reis Bey candan çalışır,
Sevmeyenler bizi kardeş ne de bölüşür,
Konuşur mecliste dili Kaman’ın.

Haydar Akyol tarafından bestelenen Kaman türküsünde, geçmiş dönemlerde yapılan milletvekili seçimlerinde Kırşehir milletvekillerinin üç tanesinin ikisi Kaman’lı olduğu için duyulan memnuniyet vurgulanmaktadır.

Türküde ayrıca Kaman'ın mecliste temsil edileceği ve neticesinde buraya daha çok hizmetin geleceği umut edilmektedir.

5. Kardeşin, kardeşinin hayatındaki yerinin türküye yansıması:

...Ecel gelince, bacım büküldü belin,
Tutmaz oldu gayrı o cömert elin,
Evde hizmet etmedi gelin,
Bir cömertin daha söndü ocağı.

Bir kardeşin ölümünün ardından kardeşi için ağıt niteliğinde yaktığı bu türküde yıkılan bir hayat ve ona doyamamanın verdiği özlem ile ardından oluşan durumu kendisine şikayet etme durumu söz konusudur.

6. Gurbete sitemin yansıtıldığı türküler:

...Kış olur İzmir'e gider göçümüz,
El kapısına bakar gözümüz,
Ne desek boşa gider sözümüz,
Bak Kaman'da boş kaldı evimiz.

Bu türküde, her yıl kış aylarında İzmir'e gidip orada çalışmak zorunda kalan Kaman Abdallarının bu duruma sitemleri dile getirilir.

7. Kaderine isyanın türküye yansıması:

...Bırakmadın hiç yakamı
Kader bana düşman mısın?
Zindan ettin şu dünyamı
Zalim bana kader bana düşman mısın?

...Pişman ettin doğduğuma
 Bu dünyaya geldiğime
 Acımadın geçliğime
 Zalim bana kader bana düşman mısın?

Kaman Abdallarından Süleyman Altaş'ın yazdığı bu türkü Orta Anadolu'da bilinir ve sıkça dillendirilir. Bu türküde kaderine razı olmama durumu dile getirilmiştir. Araştırmamız da gördük ki kaynak kişilerin söylemlerine göre Kaman Abdallarının bir çoğu yaşantısından memnun değil. Çünkü en iyi bildikleri meslek olan çalgıcılık meslekleri giderek kaybolmaktadır. Bunun en önemli nedeni, düğünlerin eskisi gibi mahalle aralarında yapılmayıp, düğün salonlarında yapılması, bu yüzden sınırlı sayıda Abdalın iş bulabilmeleri olarak gösterilmektedir. Bu yüzden gurbete, İzmir'e çalışmaya gitmek zorunda kalıyorlar. İzmir'i seçmelerinin nedeni kışın yakıt ihtiyacının daha az olmasından kaynaklanmaktadır. Kısacası maddi durumlarının iyi olmadığı, sigortasız çalışmalarından ötürü geleceklerine ümitle bakamadıkları görülmektedir.

8. Gelin-kaynana münasebetlerinin türkülere yansıması:

...Gelin geldi evimize
 Şenlik kuruldu köyümüze
 Hoş geldin allı gelin
 Sefa geldin pullu gelin

Bu türkü, Kaman Abdalları arasında gelin kızlar için düğün bitip yeni evine girerken, kaynanası ve diğer akrabaları tarafından hoş geldin niteliğinde söylenen bir türküdür. Düğünün coşkusu, gelinin eve gelmesi ile zirve yapmıştır. Bu türküden kaynananın gelinini benimsemesi aşağıdaki kıtada "Sen sefa geldin gelinim." Mısrası ile anlaşılmaktadır.

Yöre insanları sıcak kişiliklerinden ötürü yabancı birisine hemen kapılarını açmaktadırlar. Çabucak o insanı dünyalarına alabilmektedirler. Bununla beraber evliliklerinde genellikle sadece Kaman'da ikamet eden Abdallara kız vermeyi tercih ettiklerini, dışarıya kız vermediklerini söylemektedirler. Bu yüzden eve yeni gelen gelinin kaynanasını çocukluk yıllarından beri uzaktan ya da yakından tanıma olasılığı artmaktadır. Böylece gelinin yeni evinde benimsenme süreci hızlanmaktadır.

...Ağzın tatlı olsun,
Kocan kutlu olsun,
Evin şenlik olsun,
Sen sefa geldin gelinim.

9. Ustalara saygının türkülere yansıması:

...Yağmurlu köyünde, geldin cihana,
Seni arıyoruz, biz yana yana,
Kırşehir sahiptir, böyle ozana,
Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Bu türküde Muharrem Ertaş'a duyulan büyük saygı göze çarpmaktadır. Abdalların geçmişlerine, atalarına karşı büyük bir saygı beslediklerini görmekteyiz. Bunun en önemli nedeni sahip oldukları mesleği onlardan edinmeleridir. Birbirlerine "usta" diye hitap ederler.

...Severdi insanı, bilmezdi kini,
Abdallar soyundan, İslam'dı dini,
Kırşehir kaybetti böyle ozanı,
Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Abdalların insan sevgileri, haset beslememeleri gibi güzel meziyetleri yukarıdaki kıtada anlatılmaktadır.

...Sazını çalardı, bilmezdi nota,
Gezerdi eşekle, binmezdi ata,
Dolaştı köylerde hep yata yata,
Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

...Görmedi meclisi, tahsili yoktu,
Sevgiyle doluydu, seveni çoktu,
Yoklukla büyüdü, gönülü toktu,
Ozanlar ozanı Muharrem Ertaş.

Abdallar genelde müzik eğitimi almadan kulaktan duyma ile müziklerini kara düzen çaldıklarını ifade etmektedirler. Bunun en önemli nedeni yörede okuma-yazma oranının düşük olması ile ilgilidir. Yukarıdaki kıtalarda bu durum anlatılmaktadır.

10. İnançların türkülere yansıması:

...Hep yanımda kalır sandım,
Ne çare çok erken yanıldım,
Hiç kimseye vermezdim kara torpağa saldım,
Allah'tan geldi çaresiz kaldım,
Kapımızı çaldı evlat acısı.

Burada Allah'dan gelene razı olma durumu söz konusudur.

11. Eşine duyulan muhabbetin türkülere yansıması:

...Eşim vermem seni dünya malına,
Altın akçe donatsalar dalıma,

Esen rüzgardan sakınıyordum,
Zalim ölüm kucak açmış salına.

Kaman Abdallarının eşlerine sıkı bir bağlılık içerisinde olduklarını, hiç birşeye hatta evlatlarına bile eşlerini değiştirmeyeceklerini burada anlamaktayız. “Su gider, kum kalır” derler. Yani evlatlar bir gün yuvadan uçarlar da yine kala kala insanın eşi kalır yanında. Bu yüzden eşler vefalıdır, ölüm gelmedikten sonra asla eşlerini bırakıp gitmezler.

7.4. MANİLERİN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Sevgiliye ve aşka olan bakışın manilere yansıması:

Benim yarım Kaman’da,
Yazı yazar masada,
Yazısını bitirmiş,
Dolanır piyasada.

Çaydanlıkta çayım var,
Utanacak neyim var,
Şu Kaman’ın içinde,
Selvi boylu yarım var.

Fincanda kahvem var,
Utanacak neyim var,
Şu Kaman’ın içinde
Selvi boylu yarım var.

Bizim bağlar buradır,
Gülü sıra sıradır,
Yar Kaman’dan gideli,
Gönlüm ardı sıradır.

Büyük cevizin dibi,
Ne gezersin el gibi,
Salın da gel yanıma,
Helalca malım gibi.

Bu dörtlüklerden hareketle eşlerin genellikle Kaman'dan seçildiği anlaşılmaktadır.

2. Gelin-kaynana ve gelin-görümce ilişkilerinin manilere yansıması:

Yumurtanın sarısı,
Yere düştü yarısı,
Görümcem verem olmuş,
Kaynanama darısı.

Bu dörtlükten hareketle gelinin kaynanasını ve görümcesini aynı kefeye koyduğu, bakışının sağlıklı olmadığı görülmektedir.

3. Sevgiliye sitemin manilere yansıması:

Kaleden bakmayınan,
Şapkayı yıkmayınan,
Adama kız vermezler,
Geriden bakmayınan.

Bu dörtlükten hareketle kızın, oğlandan biraz daha cesur veya atak olmasını istemesini görmekteyiz. Aşına olunduğu üzere burada da kız istenilen, oğlan isteyen rolündedir.

4. Manilerde Kaman'ın kızları:

Şu derenin sazları,
Vak vak öter kazları,
Kaman'ın kızlarının,
Sürmelidir gözleri.

Kaman'ın kavakları,
Titreşir yaprakları,
Tatlı güle benzer,
Yarimin yanakları.

Bu dördlüklerde Kaman'ın kızlarının güzellikleri ortaya konulmaktadır.

5. Gurbet veya ayrılığın manilere yansıması:

Sulara basma güzel,
Yürüyüşü yosma güzel,
Eller bizi ayırdı,
Selamı kesme güzel.

Yârim gitti gelmiyor,
Kimse kadrini bilmiyor
Ayrıldığım günden beri,
Gözüm gönlüm gülmüyor.

Bu dördlüklerden anlaşıldığı üzere yöre insanı için ayrılık gönülde bir sızı olarak geride kalmaktadır.

6. Manilerde anne:

Patlıcanı oymadın mı,
Tadına doymadın mı,
Beni kınama anam,
Sen cahil olmadın mı?

Anneden, düştüğü durumdan dolayı evladını kınamaması istenilmektedir. Kaman Abdalları içinde annenin babadan daha yakın olduğu, sırların öncelikle annelerle paylaşıldığı bilinmektedir.

7. Sevgiliye ulaşamamanın verdiği ızdırabın manilere yansıması:

Ah fındığım fındığım,
Dallarına konduğum,
Vermedi seni bana,
Sakalını yolduğum.

Hiç insaf yok mu be adamda,
Bağımız var Kaman'da,
Eger bu iş olmazsa,
Hasta olurum odamda.

Bu dörtlüklerden sevgiliye ulaşamamadan ötürü duyulan kızgınlık ve ızdırıp anlaşılmaktadır.

8. Manilerde unutulma veya kaybetme korkusu:

Acı biber,
Tatlı biber,
Beni unutursan,
Geber.

Aslanım herk ediyor,
 Hergini terk ediyor,
 Hergin başını yesin,
 Aslanım elden gidiyor.

Bu dörtlüklerden kendisini unutan kişinin ölmesi isteği ve sevgilinin elden gitmesi korkusu görülmektedir.

9. Manilerde davet:

Çıktım Baran Dağı'na,
 Karı dizleyi dizleyi,
 Yaralarımı azdırdım,
 Yari gözleyi gözleyi.

Uzun uzun kavaklar,
 At oynatır savaklar,
 Gel kız bizim eve gir,
 Varsın olmasın duvaklar.

Pınar başı pıtırak,
 Çocukları yatırak,
 Herif yüzüme bakmaz,
 Bari seninle oturak.

Bu dörtlüklerden sevgiliye veya arkadaşına daveti görmekteyiz.

7.5. NİNNİLERİN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ninnilerin ilk söyleyeni ve bestecisi kadınlardır (Artun, 2004: 179). Ninniler genellikle kadınlar tarafından çocuk emzirilip, karnı doyurulup

kundaklandıktan sonra sallanıp uyutulmaya çalışılırken belli bir ezgi ile söylenen anonim türkülerdir. Amil Çelebioğlu'nun tanımı ise şöyledir:

Ninniler, en az iki-üç aylıktan üç-dört yaşına kadar annenin çocuğuna onu kucağında, ayağında veya beşikte sallayarak daha çabuk veya kolay uyutmak yâhut ağlamasını susturmak için özel bir beste ile söylediği ve o andaki ruh halini yansıtır bir durumda, genellikle mâni türünde bir dörtlükten meydana gelen bir çeşit türkülerdir (Çelebioğlu, 1982: 9).

Evimizin önü kuyu,
Kuyudan alırlar suyu,
Küçücüksün yatta uyu,
Nenni yavrum nenniii.
Eee kuzuma ee bebeğim benim,
Ooo tatlı yavrum benim.
Dandini dandini dastana
Danalarda girmiş bostana
Kov bostancı danayı
Yemesin lahanayı
E eee ee hu hu

Bebek değdi yaşına
Şapka ister başına
Annesi kurban olsun
Yavrumun bakışına
E eee eeee yavrum

Bebeğimin beşiği çamdan,
Yuvarlandı düştü damdan,
Bey babası gelir şamdan,
Nenni nenni, nenni nenni
Nenni nenni, bebek oy

Bebeğimin beşiği bakır,
 Yerinden kalkmıyor ağır,
 Ben sallarım takır takır,
 Nenni nenni, nenni nenni
 Nenni nenni, bebek oy.
 Hu hu hu derviş,
 Derviş bir gelin almış,
 O da öpmeden ölmüş,
 Hu hu hu hu

Kuru soğan al baklava
 Koyun yavrumun heybesine

Karşıda dağlar taşlar,
 Dal dibine tünler kuşlar,
 Benim yavrumun babası,
 Kim bilir nerede kışlar.

Yaylaların yoğurdu,
 Bu güzeli hangi ana doğurdu,
 Bu güzeli doğuran ana,
 Balınan mı yoğurdu.
 Hu, huu, huuu kuşu.

Al babası al babası,
 Yağlığımı sar babası,
 Oğlun çalmaya hazır,
 Davul al da sal babası.

Asmaya kurdum salıncak,
 Eline de verdim oyuncak,
 Yine de uyumadı gitti,
 Şu küçücük yumurcak.

Bu ninnilerden yola çıkarak yöre halkının meslekleri, mutfakları ve yaşadıkları çevre hakkında bilgi edinmekteyiz. “Davul al da sal babası” sözünden çocuğununda babası gibi çalgıcı olması isteği anlaşılmaktadır. “Kuru soğan al baklava, koyun yavrumun heybesine” sözlerinden yemeklerinde soğana düşkünlükleri ve tatlı olarak hamur tatlılarını tercih ettiklerini görmekteyiz.

Gözlemlerimize ve kaynak kişilerin ifadelerine göre bulgur, et ve soğan bu insanların en başta gelen yemeklerindendir. “Asmaya kurdum salıncak” sözü ile evlerinin bahçeli olup, asmanın mevcut olduğunu anlamaktayız. Evler müstakil olup, genellikle küçük bir bahçeye sahiptir. Bu bahçelerde ceviz ağaçlarına ve asmaya rastlamak mümkündür.

7.6. ATASÖZLERİNİN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Abdalların önemli karakteristik özelliklerini ortaya çıkaran atasözleri:

“Abdal düşünenden, çocuk oyundan usanmaz.” sözünden düşünlülere düşkün oldukları, “Abdalın karnı doyduktan sonra gözü yolda olur.” sözünden sorumlu oldukları işi bitirdikten sonra vakit kaybetmeden yeni işlere koyulmalarına, “Abdal ata binince bey oldum sanır, şalgam aşı girince yağ oldum sanır.”, “Zengin isen ya bey derler ya paşa, fakara isen ya Abdal derler ya cingan.” ve “Ağaçtan maşa, abdalın paşa olmaz.”, sözlerinden biraz durumu düzelince kendini diğerlerinden üstün görmesini, maddi durumu düzelse bile insanların gözünde yine değerinin aynı olacağını, “Abdala kar yağıyor demişler, titremeye hazırım demiş.” sözünden maddi durumlarının zayıf olmasını, “Abdalın dostluğu köy görünceye kadardır.” sözünden geçim sıkıntısının yeri gelince dostluktan bile önde olduğunu, “Zanaatını ustadan görmeyen öğrenemez.” ve “Bakmakla usta olursa, kediler kasap olurdu.” sözlerinden mesleklerini büyüklerinden öğrendiklerini, “Her ağaçtan düdük

olmaz, gel haber anlat kaba zurnaya.” sözünden herkesin becerisinin farklı olduğunu anlamaktayız.

2. Maddi durum ile ilgili atasözleri:

“Balın olsun tek, sinek Bağdat’tan gelir.”, “Zengin dağlar aşar, fakir düz yolda şaşar.”, “Varsa pulun, herkes kulun; yoksa pulun, dardır yolun.”, “Veren eli herkes öper.”, “Olan dört bağlar, olmayan dert bağlar.”, “Kıtlıkta verilen dürüm, bollukta unutulmaz.”, “Güvenme varlığa düşersin darlığa.”, “Fakirlik ateşten gömlektir.”, “Borç yiğidin kamçısıdır.”, “Borç iyi güne kalmaz.”, “Beterin beteri vardır.”, “Azı çocuğuna, çoğunu kocana gösterme.”, “Aç köpek ava salmaz.”, “Fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar.” sözlerinden yöre insanın maddi durumunun iyi olmadığını, fakirlikle mücadele ettiğini anlamaktayız.

3. Çalışmanın önemini vurgulayan atasözleri:

“Yazın gölge kovan, kışın karın ovar.”, “Üflemeyince kaynar çorba içilmez.”, “Sen ağa, ben ağa; bu ineği kim sağa?”, “Lafla karın doymaz.”, “Yuvarlanan taş yosun tutmaz.”, “Zamanında gerek tımar, öldü eşek kaldı semer.”, “Gençlikte para kazan, kocalıkta kur kazan.” sözlerinden çalışmadan birşeyin elde edilemeyeceğini, her işin zamanında yapılması gerektiğini, ileriki yaşlarda rahat edebilmek için gençlik zamanının iyi değerlendirilmesi gerektiğini anlamaktayız.

4. Birlik ve beraberliğin önemini vurgulayan atasözleri:

“Yalnız öküz, çiftte koşulmaz.”, “Tek kanatla kuş uçmaz.” sözlerinden bir işi tek başına yapmanın zor olduğunu, insanların birbirine muhtaç olduğunu anlamaktayız.

5. Başkalarına muhtaç kalmamayı öğütleyen atasözleri:

“Kendi ununu kendin öğüt.”, “Kardeşim bey olmuş karısı sevin sin.”, “Herkes kendi ölüsü için ağlar.”, “El eli ile kuş tutulmaz.”, “Elden gelen öğün olmaz, oda vaktinde bulunmaz.”, “El ağzına bakan aç kalır.” sözlerinden herkesin kendi işini kendisinin yapması gerektiğini anlamaktayız.

6. Cahillik üzerine atasözleri:

“Cahilin sözüne bakılmaz.”, “Çalıda gül bitmez, cahile söz yetmez.”, “Karaya sabun, deliye öğüt neylesin.” sözlerinden cahil kişiye laf anlatmanın zor olduğunu anlamaktayız.

7. Abdalların diğer karakteristiklerini anlatan atasözleri:

“Yumurtasına hor bakan civcivini cılk eder.” sözünden malına sahip çıkmayanın zarar edeceğini, “Yağına kıymayan, çöreğini yavan yer.” sözünden elinde olanı gerekli yerde kullanmazsan, bazı şeylerden mahrum kalacağını, “Sıçan çıktığı deliği bilir.” ve “Otu çek, köküne bak.” sözlerinden insanın aslına çekeceğini, “Sen okuyup adam olana kadar, dağdaki tavşan zabıt katibi olur.” sözünden bu işi başaracağına inanmadığını, “Şahin avını nerde olsa alır.” sözünden ehliyet sahibi birinin her şartta amacına ulaşacağını, “Yiğit at, kendine kamçı vurduramaz.” sözünden işi doğru yapana kimsenin bir şey demeyeceğini, “Ulu sözü dinlemeyen, uluya uluya dağda kalır.” sözünden büyüklerin sözünü dinlemek gerektiğini, “Ayağa değmedik taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz.”, “Başa gelen başta kalmaz.” ve “Felek vakit olur, adama kelek sattırır.” sözlerinden hayatta her türlü durumla karşılaşılabilceğini, “Bağ çapa ister, tarla sapan.” sözünden her işin ihtiyacının farklı olduğunu, “Uzak yerin somununu överler, vardım gördüm tokmakla döverler.” sözünden hiç birşeyin görüldüğü gibi olmadığını, “Bugünkü tavuk yarınki kazdan iyidir.” sözünden peşin olanın vadeli olandan üstün olduğunu, “Dam yanarsa içindeki sıçan da yansın.” sözünden değerli

olanlar yitirildikten sonra geride kalanların önemsiz olduğunu, “Dağ tavşansız olmaz.” sözünden herşeyin kendine has özellikleri olduğunu, “Ne kızı verir, ne görücüyü küstürür.” sözünden iki tarafıda razı etme yoluna gitmeyi, “Oynamasını bilmeyen gelin yerim dar dermiş.” sözünden işi bilmeyenin bahane uyduracağını, “Kızın gönlüne bırakırsan, ya davulcuya varır ya zurnacıya” sözünden toplum içinde Abdalların hor görüldüğünü anlamaktayız.

7.7. FIKRALARIN SOSYOKÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Demokrasi

Bu fıkradan Abdalların zeki insanlar olduklarını anlamaktayız. Kendilerini zorla kayığa bindirmek isteyen muhatabına ince bir nükte ile “Atatürk buralardan hiç geçmemiş herhalde” diyerek cevap veriyorlar. Ardından düşün sahibinin “şimdi bunun Atatürk’le alakası ne?” diye sorusuna, “demokrasi yok da ondan” diyerek ulu önder Atatürk hakkında da bilgi sahibi olduklarını ve O’na saygı duyduklarını anlamaktayız. Kaynak kişilerden bazılarının evinde Atatürk portresine rastladık.

2. Asker Dursun

Bu fıkra, Kaman Abdalları arasında özellikle orta yaş ve üstü için okuma yazma oranının düşük olmasının bir göstergesidir. Fıkroda geçen Abdalın ilerlemiş yaşına rağmen nüfus kaydının olmaması ve komutanına hitabı bu durumu destekler.

3. Üç Hanım

Araştırmamızda Kaman Abdalları arasında çok eşli bir aileye rastlamadık. Kendilerine bu durumu sorduğumuzda, aralarında çok eşli olanın olmadığını

söylediler. Bu yüzden bu fıkra daha eski zamanlardan günümüze anlata anlata taşınmıştır.

4. Sünnetçi

Bu fıkradan Abdalların hazır cevap olduklarını, lafın altında kalmayıp muhataplarının her sözüne bir cevaplarının olduğunu anlamaktayız.

5. Kız İsteme

Bu fıkroda kızın babası, oğlanın babasından altından kalkılamayacak kadar büyük isteklerde bulunmuştur. Kaman Abdalları için düğünler tamamen bir maddi yıkımdır. Kız isteme ile başlayıp, düğün ile noktalanan bu süreçte maddi durumlarına bakmaksızın aşırı derecede harcamalar yaparlar. Daha sonra düğün borçlarını yıllarca çalışıp ödediklerini ifade etmektedirler.

6. Hacı

Bu fıkradan da anlaşılacağı üzere Abdallar, hacca gitmelerine yada yaşlarının ilerlemesine rağmen içkiden vazgeçememektedirler. Ayrıca kitap okumamaları, kulaktan duyma bilgilerle ibadet etmeleri itikat konularında eksik bilgilere sahip olmalarına yol açar. Hacı arkadaşının içki içmelerinin doğru olmayacağını söylemesine mukabil arkadaşının “hacı olunca ne olmuş, kim görecektir sanki” demesi bunu destekler. Arkadaşı, “hiç kimse görmese bile Allah görür” deyince, “Allah görünce gelip de kahvede anlatacak değil ya” demesi ile yaşadıkları topluma göre hayatlarını düzenlediklerini, toplum nezdindeki değerlerini yitirme endişelerini görmekteyiz.

7. İçki

Bu fıkradan yola çıkararak Kaman Abdallarının hastalanma pahasına olsa da ikiden bir türlü vazgeemediklerini anlamaktayız.

8. Hindiler ve Gelincik

Bu fıkradan yola çıkararak Abdalların küçükbaş hayvancılıkla uğraştıklarını görmekteyiz. Araştırmamızda, müstakil evlerde oturan Abdalların evlerinin bahçelerinde muhakkak bir kümes olduğunu, tavuk, kaz, hindi gibi kümes hayvanlarını beslediklerini, bununla beraber büyükbaş hayvan yetişiriciliği yapmadıklarını gördük.

İçki sofralarında tavuk ve hindi gibi hayvanlarının meze olarak kullandığını görmekteyiz. Özellikle düğünlerde tavuğun içki sofralarının vazgeçilmezlerinden olduğunu ifade etmektedirler.

9. Mazhar

Bu fıkradan yola çıkararak Abdalların toplumda söz sahibi olmak istediklerini görmekteyiz.

10. Artan Para

Abdallar bir düğüne gittiklerinde kazandıkları paralar içlerinden birisinde toplanır. Daha sonra düğünde kazandıkları paraları eşit olarak, adil bir şekilde paylaşırlar. Asla birbirinin hakkını yemezler. Bu fıkra bunu desteklemektedir.

11. Turist

Burada Abdalların annelerine verdiği önemi anlamaktayız. Bu yöre insanı için anne sevgisinin önemi çok büyüktür. Abdallar için doğan çocuğın kız veya oğlan olmasından ziyade sağlıklı olması önemlidir. Hiçbir zaman oğlan çocuğunu kız çocuğundan üstün tutmazlar. Bununla beraber oğlan çocuğunun kendileri için farklı bir anlamı daha vardır. Soyu devam ettirme endişesinden ziyade, oğlan çocuğu yaşlandıklarında veya hastalandıklarında kendilerine refakat etme rolünü üstlenir.

Bu fıkradan yola çıkarak Abdalların giyim-kuşamları hakkında ip uçları elde etmekteyiz. Gündelik hayatta giydikleri kendilerine has kıyafetleri yoktur. Abdallar, Kaman halkından farklı giyinmezler.

12. Hurşit Usta

Kaman Abdalları maalesef toplumda hakettikleri değeri göremediklerini ifade etmektedirler. Her gittikleri yerde gerek yiyecek-içecek, gerekse barınma konusunda sıkıntılar yaşarlar. Bu yüzden arabada, kahvede veya dışarda kalmak zorunda olduklarını söylemektedirler.

Bu fıkradan ayrıca Abdalların kendi aralarında hoşgörülü olduklarını anlamaktayız.

13. Çeşme

Bu fıkradan yola çıkarak ulaşım aracı olarak önceleri binek hayvanlarını kullandıklarını görmekteyiz. Günümüzde ise ekonomik durumu iyi olan kimi aileler araçlara sahiptirler. Aracı olmayanlar ya bunlardan ya da düğün sahiplerinin kendilerine sağladığı araçlardan istifade etmektedirler.

Burada ayrıca Abdalların alingan insanlar olduklarını anlamaktayız.

14. Mezarlık

Burada yaptığı bir hatanın farkına varan bir Abdalın, arkadaşına kendisini affettirmeye çalışmasını görmekteyiz. Bu davranışı ile dostluğa verdikleri önemi anlamaktayız.

15. El Arabası

Bu fıkradan yola çıkarak Kaman Abdallarının düğün sezonu bitince çocukları ile beraber İzmir'e gittiklerini, el arabasıyla hurdacılık yaptıklarını anlamaktayız.

16. Piyango

Burada Abdalların kaynanalarına bakış tarzını görmekteyiz.

17. İslamın Şartı

Bu fıkradan yola çıkarak Abdalların dini bilgilerinin yeterli seviyede olmadığını anlamaktayız.

18. Helva

Burada Abdalların sıkıştıkları bir durumu toparlamayı nasıl becerdikleri anlaşılmaktadır.

19. Sineğin İkili

Abdalların Kaman'da sadece Abdallara münhasır kahvehaneleri vardır. Düğününe Abdalları getirmek isteyenler bu kahvehaneye gelirler. Ayrıca kahvehanede çeşitli kağıt oyunları, okey, tavla gibi oyunlar oynarlar.

20. Tomruk

Bu fıkrada da Abdalların dini bilgilerinin yeterli seviyede olmadığını anlamaktayız.

21. Karakol

Abdallar kavgacı insanlar olmamalarına rağmen, özellikle kendi çevrelerinin dışındaki insanlarla sorun yaşarlar.

Bu fıkradan anlaşılıyor ki Abdal anneleri de çocuklarına oldukça düşkündürler.

22. Alacak

Bu fıkradan Abdalların kendilerine karşı sergilenen kötü muameleye sabırla karşılık verdiklerini anlamaktayız.

23. Boz Davullu Yiğit

Abdallar “Sırtı boz davullu yiğit” deyimini mesleklerini yüceltmek için kullanmaktadırlar. Bu fıkradan anlaşıldığı üzere eğitime yeterince önem vermeyip, çocuklarının çalgıcılık mesleğini devam ettirmelerini istemektedirler.

24. Berber

Bu fıkradan Abdalların haklarını savunduklarını görmekteyiz.

25. Kabristan

Bu fıkradan yola çıkarak zaman zaman düğün sahiplerinin Abdallara kötü muamelede bulunduklarını, buna mukabil Abdalların sabırla bu duruma tahammül ettiklerini görmekteyiz.

Ayrıca mezarlıktan geçerken sergiledikleri tavırla, ölümlere karşı saygı duyduklarını anlamaktaydı.

SONUÇ

“Kaman Abdallarının Halk Bilimi Açısından İncelenmesi” adlı bu çalışma da Kırşehir’in Kaman ilçesinde yaşayan Abdalların örf-adet, gelenek-görenek, dini inanç, müzik kültürü, dil özellikleri...vb. halk bilimi ürünleri ortaya çıkarıldı.

Kaynak kişilerden edindiğimiz bilgiler ışığında, Kaman Abdallarının, Oğuz Türkleri’nin Çavuldur (Çavdar) oymağından gelen Türkmenler olduğu, halen Türkmen geleneklerine bağlı bir yaşam sürdürdükleri ve müziksel kimlikleri gibi işlevsel meziyetleri aracılığı ile yaşadıkları toplumda önemli bir yere sahip oldukları anlaşıldı.

Türk kültüründe önemli yere sahip olan geleneksel törenler, Türkmen geleneklerine bağlı kalarak Kaman Abdalları arasında halen yaşatıldığı gözlemlendi.

Kaman Abdalları Alevi-Bektaşî inancına bağlı olmalarına rağmen toplumdan dışlanma kaygılarından ötürü, inançlarını bulundukları toplumdan gizleyerek, inançlarının gereği olan ritüelleri yerine getirmemektedirler.

Kaman Abdallarından elde edilen fıkralar, deyimler, atasözleri, ninniler, masallar, efsaneler, dualar-beddualar ve türküler sayesinde yaşadıkları hayat hakkında ipuçları edinildi. Buna göre, Kaman Abdallarının zor bir hayat yaşadıkları, acıyı kendi içlerinde, tatlıyı dışlarında toplumla paylaştıkları görüldü.

Kaman Abdallarının söyledikleri türküler, bu türkülerin farklı formları (bozlaklar ve kırık havalar), kaynak kişilerin aktardığı duyulmamış on sekiz bozlak, kullandıkları vurmali, üflemeli ve mızraplı çalgılar, eğlencelerde oynadıkları halk oyunları hakkında bilgi edinildi. Böylelikle bu tez vasıtasıyla, Kaman Abdallarının bilinmeyen bazı yönleri ile duyulmamış türküler ve sözlü

edebiyat ürünleri ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca otuz kaynak kişi ile icra ettikleri müzisyenlik mesleği hakkında sorular yöneltilerek, Kaman Abdallarının müzik kültürleri hakkında şu sonuçlara ulaşıldı: Kaman Abdallarının büyük bir çoğunluğu Türk Halk Müziği eserlerini söylemeyi tercih ederler. Kaman Abdallarının büyük bir çoğunluğu eser üretmemektedirler. Bunun yerine büyük ustaların (Çekiç Ali, Muharrem Ertaş, Hacı Taşan...gibi) eserlerini dillendirerek “taşıyıcı” rolü üstlenmektedirler. Kaman Abdallarının büyük bir çoğunluğu müzik öğrenmek, usta olmak için en ideal ortamın düğünlerde sağlanacağını düşünmektedirler. Kaman Abdalları arasında en çok davul ve keman tercih edilen müzik aletleridir. Ayrıca en erken yaşta öğrenilen müzik aleti davuldur. Kaman Abdalları arasında nota bilen kişi sayısı yok denecek kadar azdır. Kaman Abdallarının büyük bir çoğunluğunun müzisyenliği öğrenmedeki gayesi meslek edinme kaygısından ileri gelmektedir.

KAYNAKÇA

ALTUN, Işıl; **El Sanatları Ürünlerindeki Değişim**, Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri, İstanbul, Motif Vakfı Yayınları, 2004.

AYATA, Saim; **Kırşehir Yöresi Abdallarının Dini İnanışları Üzerine Bir Araştırma**, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya, 2006.

BİRDOĞAN, Nejat, “**Türkülerimizin Özellikleri ve Nedenleri**” (Erişim) <http://www.turkuler.com>, 1 Eylül 2011.

ÇAĞLAYAN, Suat; **Sözlü Kültür Mirasımız**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002.

ELÇİ, Armağan; 7. Milletlerarası Kongre Bildirileri, basılmamış bildiri, Gaziantep, 2006.

ELÇİ, Armağan, “**Türk Halk Müziğinin Yapısı**” (Erişim) <http://www.turkuler.com>, 1 Eylül 2011.

ERSAL, Mehmet; “Alevi İnanç Sistemindeki Ritüelik Özel Terimler: Musahiplik”, **Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Sayı 6, 2011, s. 1058.

GÜRSOY, Şahin: **Türkiye Abdalları**, Ankara, Platin Yayınları, 2006.

OĞUZ, M. Öcal vd.; **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, Ankara, Grafiker Yayınları, 7. Baskı, 2008.

ÖNALDI, Şenel; **Türk Halk Musiki Ansiklopedisi**, Afa Matbaacılık, İstanbul 1977, s. 207-212.

ÖZBEK, Mehmet; **Folklor ve Türkülerimiz**, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1994.

ÖZBEK, Mehmet; **Türk Halk Çalgıları**, (Erişim) <http://www.turkuler.com>, 1 Eylül 2011.

ÖZHAN, Mevlüt; Abdallarda Sosyal Yaşam, Anadolu Folkloru, Y.3, S. 11, C.2, s. 452, Ankara 1991.

PARLAK, Erol; İ.T.Ü., T.M. Devlet Konservatuvarı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s.8-13, 1996.

YAKICI, Ali; **Halk Şiirinde Türkü**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2007.

EKLER**A. KAYNAK KİŞİ BİLGİLERİ**

Ad Soyad: Elif KARAKUŞ

Yaş: 55

Doğum Yeri: Keskin

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri, halk mutfağı

Görüşme Tarihi: 15. 11. 2010

Ad Soyad: Samet KARAKUŞ

Yaş: 4

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Öğrenci

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Çocuk oyunları

Görüşme Tarihi: 15. 11. 2010

Ad Soyad: Sultan ÖZ

Yaş: 10

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Öğrenci

Cinsiyeti: Kız

Bilgi Verdiği Alan: Çocuk oyunları

Görüşme Tarihi: 15. 11. 2010

Ad Soyad: Okan GARİP

Yaş: 6

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Öğrenci

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Çocuk oyunları

Görüşme Tarihi: 15. 11. 2010

Ad Soyad: Nazife ÖZMEN

Yaş: 8

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Öğrenci

Cinsiyeti: Kız

Bilgi Verdiği Alan: Çocuk oyunları

Görüşme Tarihi: 15. 11. 2010

Ad Soyad: Sultan KARAKUŞ

Yaş: 61

Doğum Yeri: Bala

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri, halk veterinerliği

Görüşme Tarihi: 15. 11. 2010

Ad Soyad: Güleser KARAKUŞ

Yaş: 42

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri

Görüşme Tarihi: 15. 11. 2010

Ad Soyad: Nazmiye ERTÜRK

Yaş: 47

Doğum Yeri: Kırşehir

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Ev hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri, halk mutfağı, halk inançları

Görüşme Tarihi: 06. 11. 2010

Ad Soyad: Fadime ERTÜRK

Yaş: 37

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri, halk mutfağı, halk inançları

Görüşme Tarihi: 06. 11. 2010

Ad Soyad: Hatice ERTÜRK

Yaş: 35

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri, halk mutfağı, halk inançları

Görüşme Tarihi: 06. 11. 2010

Ad Soyad: Emir ERTÜRK

Yaş: 38

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Zurnacı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat

Görüşme Tarihi: 06. 11. 2010

Ad Soyad: Aysel ETÜRK

Yaş: 28

Doğum Yeri: Keskin

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri, halk mutfağı, halk inançları

Görüşme Tarihi: 06. 11. 2010

Ad Soyad: Cansu ERTÜRK

Yaş: 17

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlköğretim

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri, çocuk oyunları

Görüşme Tarihi: 06. 11. 2010

Ad Soyad: Davut ERTÜRK

Yaş: 61

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Sazcı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat

Görüşme Tarihi: 06. 11. 2010

Ad Soyad: Uğur ERTÜRK

Yaş: 24

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlköğretim

Mesleği: Sazcı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat

Görüşme Tarihi: 06. 11. 2010

Ad Soyad: Adem GÖÇER

Yaş: 53

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Davulcu

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri, halk hekimliği

Görüşme Tarihi: 05. 11. 2010

Ad Soyad: Mümtaz BOYACIOĞLU

Yaş: 68

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Üniversite

Mesleği: Emekli Öğretmen/Araştırmacı-Yazar

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat

Görüşme Tarihi: 23. 10. 2010

Ad Soyad: Emine GÖÇER

Yaş: 50

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri, el sanatları

Görüşme Tarihi: 05. 11. 2010

Ad Soyad: Nurcan GÖÇER

Yaş: 26

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Dul

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, el sanatları

Görüşme Tarihi: 05. 11. 2010

Ad Soyad: Altunay GÖÇER

Yaş: 15

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: İlköğretim

Mesleği: Ev Kızı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, Çocuk oyunları

Görüşme Tarihi: 05. 11. 2010

Ad Soyad: Bektaş GÖÇER

Yaş: 65 (Vefat etti.)

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Zurnacı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, halk hekimliği

Görüşme Tarihi: 07. 11. 2010

Ad Soyad: Zeynel KARAKUŞ

Yaş: 39

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Zurnacı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri

Görüşme Tarihi: 19. 12. 2010

Ad Soyad: Döne KARAKUŞ

Yaş: 62

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Dul

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri

Görüşme Tarihi: 19. 12. 2010

Ad Soyad: İdris KARAKUŞ

Yaş: 32

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Lise

Mesleği: Kaman Belediyesi İşçisi

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri, halk inançları

Görüşme Tarihi: 19. 12. 2010

Ad Soyad: Akbaba KARAKUŞ

Yaş: 55

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Kırşehi Kültür Müdürlüğü'nde İşçi

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri, halk hekimliği

Görüşme Tarihi: 19. 12. 2010

Ad Soyad: Ali KARAKUŞ

Yaş: 36

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Kaman Belediyesi İşçisi

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri, halk inançları

Görüşme Tarihi: 19. 12. 2010

Ad Soyad: Haydar AKYOL

Yaş: 57

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Kemancı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, halk oyunları, halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

Ad Soyad: Ayşe AKYOL

Yaş: 49

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, halk oyunları, halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 28. 10. 2010

Ad Soyad: Döndü AKYOL

Yaş: 45

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, halk oyunları, halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 28. 10. 2010

Ad Soyad: Bayram AKYOL

Yaş: 47

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Kemancı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat

Görüşme Tarihi: 28. 10. 2010

Ad Soyad: Süleyman ALTAŞ

Yaş: 63

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Sazcı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, halk oyunları, halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 05. 12. 2010

Ad Soyad: Zeynep ALTAŞ

Yaş: 55

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, halk oyunları, halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 05. 12. 2010

Ad Soyad: Elif ÖZ

Yaş: 43

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri

Görüşme Tarihi: 20. 10. 2010

Ad Soyad: Muzaffer ÖZ

Yaş: 46

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Davulcu

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri

Görüşme Tarihi: 20. 10. 2010

Ad Soyad: Şerife GARİP

Yaş: 44

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Ev Hanımı

Cinsiyeti: Kadın

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri

Görüşme Tarihi: 21. 10. 2010

Ad Soyad: Özdemir GARİP

Yaş: 46

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Zurnacı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, geçiş törenleri

Görüşme Tarihi: 21. 10. 2010

Ad Soyad: Allah Verdi GÖÇER
Yaş: 37
Doğum Yeri: Kaman
Medeni Hali: Evli
Eğitimi: Okumamış
Mesleği: Davulcu
Cinsiyeti: Erkek
Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, halk hekimliği
Görüşme Tarihi: 07. 11. 2010

Ad Soyad: Sultan GÖÇER
Yaş: 34
Doğum Yeri: Kaman
Medeni Hali: Evli
Eğitimi: Okumamış
Mesleği: Ev Hanımı
Cinsiyeti: Kadın
Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, halk hekimliği
Görüşme Tarihi: 07. 11. 2010

Ad Soyad: İsa ERDOĞAN
Yaş: 63
Doğum Yeri: Kırşehir
Medeni Hali: Evli
Eğitimi: İlkokul
Mesleği: Ardiyeci (Aşık)
Cinsiyeti: Erkek
Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat
Görüşme Tarihi: 29. 11. 2010

Ad Soyad: İbrahim ÖZDEMİR

Yaş: 72

Doğum Yeri: Mucur

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Yüksek okul

Mesleği: Emekli Memur, Araştırmacı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat

Görüşme Tarihi: 04. 12. 2010

Ad Soyad: Özdemir GÖÇER

Yaş: 37

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Zurnacı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat

Görüşme Tarihi: 21. 06. 2011

Ad Soyad: Gencay GÖÇER

Yaş: 30

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlköğretim

Mesleği: Davulcu

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, halk inaçları

Görüşme Tarihi: 21. 06. 2011

Ad Soyad: Şenol ERTÜRK

Yaş: 32

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlköğretim

Mesleği: Davulcu

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat

Görüşme Tarihi: 22. 06. 2011

Ad Soyad: Onur GÖÇER

Yaş: 17

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: İlköğretim terk

Mesleği: Kemancı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, çocuk oyunları

Görüşme Tarihi: 22. 06. 2011

Ad Soyad: Yiğit GÖÇER

Yaş: 16

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: İlköğretim

Mesleği: Davulcu

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, çocuk oyunları

Görüşme Tarihi: 22. 06. 2011

Ad Soyad: Orhan ATAMAN

Yaş: 17

Doğum Yeri: Şerefli Koçhisar

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: İlköğretim

Mesleği: Zurnacı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, çocuk oyunları

Görüşme Tarihi: 22. 06. 2011

Ad Soyad: Yaşar Şahin

Yaş: 66

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Yüksek öğretim

Mesleği: Emekli öğretmen (Araştırmacı-Yazar)

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Sözlü edebiyat, Kaman Abdalları'nın tarihçesi

Görüşme Tarihi: 22. 06. 2011

Ad Soyad: Suat AKYOL

Yaş: 31

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Zurnacı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

Ad Soyad: Mustafa ERTÜRK

Yaş: 69

Doğum Yeri: Kırşehir

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: Okumamış

Mesleği: Kemancı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

Ad Soyad: Cesur GÖÇER

Yaş: 26

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Davulcu

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

Ad Soyad: Hüseyin AKYOL

Yaş: 75

Doğum Yeri: Kırşehir

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Sazcı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

Ad Soyad: Mustafa ERTÜRK

Yaş: 9

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: -

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

Ad Soyad: Ali AKDOĞAN

Yaş: 33

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Davulcu

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

Ad Soyad: Musa AKDOĞAN

Yaş: 67

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Sazcı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

Ad Soyad: Haydar ERTÜRK

Yaş: 42

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Evli

Eğitimi: İlkokul

Mesleği: Zurnacı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

Ad Soyad: Murat AKYOL

Yaş: 11

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: İlköğretim

Mesleği: Sazcı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

Ad Soyad: Ahmet AKYOL

Yaş: 12

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: İlköğretim

Mesleği: Sazcı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Ad Soyad: Fırat AKYOL

Yaş: 12

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: İlköğretim

Mesleği: Sazcı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

Ad Soyad: Okan ERTÜRK

Yaş: 16

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: Lise

Mesleği: Kemancı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

Ad Soyad: Hünkar GÖÇER

Yaş: 9

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: İlköğretim

Mesleği: Davulcu

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

Ad Soyad: Tolga ERTÜRK

Yaş: 18

Doğum Yeri: Kaman

Medeni Hali: Bekar

Eğitimi: Lise

Mesleği: Sazcı

Cinsiyeti: Erkek

Bilgi Verdiği Alan: Halk müzikleri

Görüşme Tarihi: 26. 08. 2011

B. RESİMLER

Kaman'da ki Dadaloğlu Heykeli 18. Kaman Ceviz Festivali Afişi

Kaman Kalehöyük

Baran Dağı

Kaman Cevizi

1. Kaman Abdallar Şöleni

Kaman Abdalları davul-zurna çalarken

1. Kaman Abdallar Şöleninden bir görüntü

Kaman Abdalları Derneği

Kaman Abdalları mehteran takımı

2. Kaman Abdalları Şöleninden bir görüntü

Kaman Abdalları keklik avından dönerken

Elinde değneği ile çalgıcılığa heveslenen küçük bir Abdal

<i>Kaymakamlığımızca bu yıl birincisini düzenleyeceğimiz "Kaman Abdallar Şöleni"ni onurlandırmanızı dilerim.</i> Abdullah KÜÇÜK Kaman Kaymakamı		
PROGRAM AKIŞI		
16.00	Konferans : Geçmişten Günümüze Abdal Kültürü Konuşmacılar : Mümtaz BOYACIOĞLU Emekli Öğretmen, Araştırmacı Yazar Adnan YILMAZ Kırşehir Belediyesi, Araştırmacı Yazar	
17.30	Mehteran Yürüyüşü	
17.50	Saygı Duruşu ve İstiklal Marşı	
17.55	Mehter Konseri	
18.15	Protokol Konuşmaları	
18.45	Minik Ustalar Davul-Zurna Gösterisi	
19.00	Genç Ustalardan Türküler -Uğur ERTÜRK -Tolgay ERTÜRK -Arif ERTÜRK -Okun ERTÜRK -Seyfi GÖÇER	
19.30	Davul - Zurna Gösterisi -Adem GÖÇER	
20.00	Mahalli Sanatçılarımızdan Türküler -Selahattin ERTÜRK -Sefer ALTİŞ -Mustafa ERTÜRK -Hacı ERTÜRK -Haydar AKYOL -Arafa AKYOL -Hüseyin AKYOL	
20.30	Tufan ALTAŞ Konseri Kapanış	

1. Kaman Abdalları Şöleninin program akışı

2. Kırşehir Güzel Sanatlar Lisesi'nde okuyan Abdal gençlerinin gösterisi

Kaman Abdallar Mahallesi'nden bir görünüş

Kaman Abdallar Mahallesi'nden bir görünüş

Kaman Abdallar Mahallesinden bir görünüş

Kaman Abdallar Mahallesinden bir görünüş

Kaman Abdallar Mahallesi'nden bir görünüş

Kaman Abdallar Mahallesi'nden bir görünüş

Kaman Abdallar Mahallesinden bir görünüş

Kaman Abdallar Derneğinin Logosu

Abdal gençleri gösteri yaparken

Abdallar'ın gündelik yaşamlarından kesitler

Davulcu Adem aldığı ödülleri gösterirken

ÖZET

YILDIZ, Yeşim. Kaman Abdallarının Halk Bilimi Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2012.

“Kaman Abdallarının Halk Bilimi Açısından İncelenmesi” adlı bu yüksek lisans tezinde Abdalların doğum, sünnet, asker uğurlama, evlenme, ölüm ve düğün törenleri, giyim tarzları, yemekleri, halk hekimlikleri, dini inançları, halk mimarisi, el sanatları, halk oyunları, çocuk oyunları, sözlü edebiyat ürünleri derleme sonucunda elde edildi. Elde edilen bu ürünler sosyokültürel bakımdan değerlendirildi. Ayrıca, Kaman Abdallarının tarihçesi ve müzik kültürleri hakkında bilgi verildi.

Anahtar Sözcükler:

1. Kaman
2. Kaman Abdalları
3. Bozlak
4. Müzik kültürü
5. Sözlü edebiyat

ABSTRACT

YILDIZ, Yeşim. The Folklore Investigation of Kaman's Abdals, Master's Thesis, Ankara 2012.

In this master's degree thesis which is named as "The Folklore Investigation of Kaman's Abdals":

As a result of choosing and gathering the texts and information about the products of folk such as arts, birth, ritual, marriage, death, folk wearing, folk meals, folk medicine, folk beliefs, folk plays, and plays of child have been taken through the investigation. These products have been investigated the viewpoint of sociocultural situation. Also, it has been given an information about the art of Kaman's Abdals and their musical culture.

Keywords:

1. Kaman
2. Kaman's Abdals
3. Bozlak
4. Musical culture
5. Folk productions